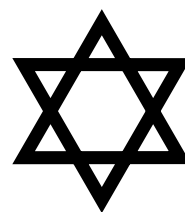

ב.ו.ל.ט.י.ן

שנה 51 גליון מס' 383

ב ט א ו ן א י ג ו ד י ו צ א י ס י ן

מרץ-אפריל 2005 ♦ אדר ב' - ניסן תשס"ה מוסף עברי

פסח שמח וכשר!

כנס כלל ארצי של יוצאי סין בישראל טקס חלוקת המלגות
ופתיחת הוועידה הכלל ארצית ה-15 של איגוד יוצאי סין
חנוכה - 14 בדצמבר 2004

שולחן הנשיאות משמאל לימין: רעיה פיין, רן ויינרמן, דני ברקוביץ, שגריר סין
בישראל מר צ'ן יון לון, תדי קאופמן, צבי גבאי (נציג משרד החוץ), יוסי קליין, יגאל
כספי (נציג משרד החוץ) ומאחוריהם סטודנטים ישראלים וסינים מקבלי המלגות

מקח באתר של איגוד יוצאי סין

www.jewsofchina.org

תוכן העניינים

איגוד יוצאי סין

נוסד ב-1951

תל-אביב, "בית-פונבה",

רח' גרוזנברג 13,

e-mail: igud-sin@013.net

טל. 03-5171997

פקס. 972-3-5113616

"מטרת האיגוד היא לארגן את תושבי סין והמזרח הרחוק לשעבר לסייע הדדי ולשיתוף-פעולה".
(מתוך תקנון של האגודה)

עורך ראשי: תדי קאופמן
סגנית עורך מוסף עברי: יהודית בין
חברי המערכת: יהודית בין,
אורי בין, תדי קאופמן ויוסי קליין

מטרות ה"בוליטין"

מופיע מ-1954

בהוציאם לאור את ה"בוליטין", איגוד יוצאי סין בישראל שואף לענות על הצרכים שלהלן:

1. לעודד את תחושת השותפות בין תושבי הקהילה היהודית לשעבר של סין.
2. לקיים ערוץ של קשר בין יוצאי סין בישראל ובגולה.
3. לסייע באיסוף, שימור והוצאה-לאור של מסמכים היסטוריים העוסקים בחיי אותה קהילה.
4. לסייע לאיגוד יוצאי סין במילוי מטרותיו, במיוחד אלה שעוסקים בסיוע סוציאלי ובמלגות חינוכיות לבני דור ההמשך של יוצאי סין בישראל.

כתובתנו החדשה:

איגוד יוצאי סין

ת.ד. 68792

תל אביב 79216

Kindly note our new address:

Igud Yotzei Sin

P/O/B/ 29786

Tel Aviv 61297 Israel

3	ת. קאופמן	שמחת ההצלחה
4	ב. זאב	פגישת חנוכה
4		קרן המלגות
5		חלוקת המלגות
6		חנוכה תשס"ה - טקס
7		מזל טוב
7		בני ארצנו בארה"ב
8	פרופ' ו. רומנוב	פעילות הצדקה של יהודי חרבין
10	ר. פיין	זיכרונות מוועידת חרבין
11	ת. קאופמן	שיפוצים בבית הכנסת החדש
11	ע. פרת	פרופ' גאנג חוזרת
12		מפגש הדורות
13		סטודנטים סינים
14	י. שאו	הרב מ. אשכנזי
15	ג. לוי	איזידור מגיד
16	ו. אלימן	מכתב מישראל
18		סטודנטים כותבים
20		נואמים בטקס
21		יהדות חרבין אשר בלבי
22		ת.ד. 29786
24	מ. מוסטפין	משפחתי ועירנו
27		הלבוש הסיני
28	אק. פרופ. י. מליכוב	התרשמות חיובית מסמינר
29		מלגות - מספרים וסטטיסטיקה
30	מ. ליכומנוב	זיכרונות ילד מחרבין
31	ו. ויי	מסכות אופרה
32	י. סנדל	בחזרה לחרבין
33		הוועידה ה-15 של יוצאי סין
34		צמחי מרפא
36		חבל על הכסף שנשאר
37		תמונות מהעבר
38		לזכרם
40		מפגש הדורות

דבר העורך שמחת ההצלחה

הועלה שוב הצורך לזכור ולשמר את העבר ולדאוג לאלו הזקוקים לנו בהווה ולבנות את הקשר עם דור ההמשך למען העתיד.

סטודנטים מסין

עוד מסורת אחת נולדה בקרבנו: הענקת מלגות לסטודנטים סיניים שבאו אלינו ללמוד באוניברסיטאות שלנו. מלגות אלה ניתנות ע"י קרנות של האגודה למען הידידות ישראל-סין. השנה זוהי הפעם השמינית אשר מתקיימת מסורת זו: 12 סטודנטים סיניים קיבלו את מלגותיהם. כמחצית מהם לומדים את תולדות העם היהודי, תולדות הציונות, תולדות השואה ומדעי היהדות. אין צורך להדגיש את החיוניות והמשמעות החשובה מבחינתנו כיהודים וישראלים של מפעל המאפשר להם להעמיק ידע בתחומים אלה. האווירה החמה והידידותית אשר שררה במסיבת חנוכה דו-לאומית זו מדברת בפני עצמה על כך שנוצר מגע ודו-שיח אמיתי, ספונטני ואישי בין נוער ישראלי וסיני. ואין ספק שבחוזרם הביתה יהוו הסטודנטים הסיניים שליחי רצון טוב נאמנים של ישראל ועמו.

הסטודנטים קיבלו את המלגות משגריר סין בישראל ומנציג משרד החוץ - מר יגאל כספי. את הטקס הנעימה בשירים בעברית ובסינית הזמרת הידועה אופירה גלוסקה. אנו מאמינים שעם חזרתם של הסטודנטים הסיניים למולדתם הם יהיו שגרירי רצון טוב של ישראל בארצם ויתרמו לידידות ההדדית בין ישראל וסין.

כדי להאזין לאגדת העבר ולחלוק איתנו את אגדת ההווה הרי היא העשייה של איגודנו - למען העתיד.

המילגה הראשונה והיחידה הוענקה לסטודנט ראשון ויחיד לפני 48 שנים, ב-1956. בשנת 2002 מספר מקבלי מלגות הגיע כבר ל-128, ב-2003 הוא גדל ל-138 וב-2004 ל-148. בינתיים זהו שיא. אך בעוד שנתיים אנו מתכוננים לחגוג את יובל ה-50 שנה של מפעל הענקת מלגות לימוד של איגוד יוצאי סין.

מי ייתן ומספר הסטודנטים יגדל, ומי ייתן וידידנו ימשיכו להקים קרנות חדשות ולתמוך בקרנות הקיימות - כדי להנציח את זכר יקיריהם ולקדם את ההשכלה הגבוהה במדינתנו.

הוועידה ה-15 של איגוד יוצאי סין

ב-15 בדצמבר 2004 התקיימה בבית פונבה בת"א הוועידה ה-15 של חברי איגוד יוצאי סין. הפתיחה החגיגית של הוועידה נערכה ב-14 בדצמבר 2004 בטקס המסורתי של חלוקת מלגות לסטודנטים והפגישה החגיגית של יוצאי סין בישראל.

הוועידה הראשונה נערכה בנתניה ב-6 באוקטובר 1953, רבים מאלו שהשתתפו בוועידה הראשונה אינם עימנו. הם היו המייסדים של איגוד יוצאי סין. אך החיים נמשכים. בוועידה ה-15 השתתפו 37 נציגים אשר הוכיחו פעם נוספת את חיוניותו של איגוד יוצאי סין וברכו על פעילותנו.

זה קורה כל שנה במסיבת חנוכה של איגוד יוצאי סין בה מחלקים מלגות לימוד לבנים, נכדים ואף לנינים של אלה שחיסלו מרצונם את גלות סין מיד עם היווסדה של מדינת ישראל. כל שנה הם מתכנסים במועדון עובדי עיריית תל-אביב מכל קצווי המדינה - מנהריה עד לירושלים ובאר שבע, מחיפה, נצרת, אשדוד, ממגדל העמק, כפר תבור, ראשון לציון ועמיקם.

הפעם יותר מ-350 יוצאי סין הגיעו למפגש שכבר מזמן הפך להיות מסורת בקרבנו. הגיעו ותיקים המתקרבים לשנות ה-90 שלהם, הגיעו צעירים שרק זה לא מכבר עברו את העשור הראשון שלהם ואחד מאלה האחרונים הדליק את הנר השמיני של חג האורים. כמה גדולה השמחה! כמה עזה ההתרגשות! במשך השנים הפך המפגש לחג בפני עצמו אשר מצפה לו כל אחד שטעם מהסופגניות הסיניות שלנו שנערמו על שולחנות הכיבוד.

להתראות, ידידי! בחנוכה הבא!

148 מקבלי מלגות

כמחצית הקהל אשר מילא את אולם המועדון עד אפס מקום היו הסטודנטים שעמדו לקבל את תעודות המילגה שלהם. השנה 40 מהם סטודנטים חדשים ואילו 108 הנותרים ממשיכים את לימודיהם משנים שעברו ומקבלים את המלגות בפעם השנייה, השלישית, הרביעית ואף החמישית. כמה טוב לראות את הפנים הצעירות האלה. אלה הם פני המדינה והעם לעתיד. הם באו לחגנו

במקום פרחים לפסח

גדול מהשתתפות במעשה אצילי כל כך - עזרה ליוצאי סין הנזקקים. פרחים נובלים מהר ואילו עזרתכם ותרומתכם מאפשרים לקשט את ימיו של קשיש וגלמוד. את תרומתכם אנו מבקשים לשלוח בהמחאה לפי כתובת: איגוד יוצאי סין בישראל ת.ד. 29786 תל-אביב 61297. בברכות נאמנות ובמיטב איחולים לחג הפסח!

בידידות,

הוועד המרכזי של איגוד יוצאי סין

י. קליין

ת. קאופמן

מ"מ יו"ר וגזבר

יו"ר

יכולים לאזן את תקציבם. כולנו יודעים שבשנים האחרונות התמעט מאוד מספר התורמים הן בישראל והן בחו"ל. וכתוצאה מכך התמעטו מאוד סכומי כסף המתקבלים לקרן עזרה סוציאלית. עם כל זה, מספר הנזקקים נותר גבוה כקודם. העזרה הסוציאלית ליוצאי סין מסתכמת בסך של 100,000 דולר לשנה.

אנו פונים אליכם בבקשה לתרום לקרן עזרה סוציאלית ובמקום פרחים לחג הפסח וכן במקום פרחים ומתנות לחגים אחרים, ימי הולדת, יובלות, חתונות, וחגיגות משפחתיות אחרות. אנו נשלח הודעה מתאימה למי שהתרומה נעשתה לכבודו.

אנו סמוכים ובטוחים שהתורמים יקבלו סיפוק

ידידים יקרים,

חג הפסח הולך ומתקרב. איגוד יוצאי סין, כמו בשנים שעברו, מוסיף להעניק לאלה המקבלים עזרה סוציאלית, סכום נוסף על התמיכה החודשית שהם מקבלים, כך נעשה פעמיים בשנה.

עפ"י הנתונים ל-1 בינואר 2005 אנו מושיטים עזרה סוציאלית חודשית ל-101 יוצאי סין בישראל. ברוב המקרים מדובר בקשישים, גלמודים וחולים ומתוך אלה כמחצית הם עולים חדשים שעלו ארצה מבר"מ לשעבר ושעזבו את סין עם פינוי עובדי מסילת הברזל הסינית - מזרחית וכן אחרי מלחמת העולם השנייה. מצבם של רבים מיוצאי סין אלה קשה מאוד ובלי עזרת האיגוד הם אינם

פגישת-חנוכה-המסורתית-2004

העמים. י. קליין שרטט את דרכו של תדי במשך 33 השנים בהן כיהן כיו"ר איגוד יוצאי סין.

בנאום תשובתו, הודה ת. קאופמן לנואמים על ברכותיהם וחזר למשימות העומדות בפני שני הארגונים ולנושא פעילותם השוטפת והמשותפת. דבריו זכו לתשואות רמות.

בחלק האמנותי של האירוע הופיעה הזמרת אופירה גלוסקה במחרוזת שירים ישראלים אהובים על הקהל. כהפתעה היא גם ביצעה כמה שירים סיניים וזכתה על כך למחיאות כפיים רמות וממושכות, ביחוד מצד האורחים הסיניים.

טקס הענקת המלגות ל-148 סטודנטים ישראלים ו-12 סטודנטים סיניים נמשך יותר משעה. נוסף למלגות, קיבלו סטודנטים דוברי עברית גם את ספרו של ת. קאופמן, "הדות חרבין אשר בלב" אשר יצא לאור זה מכבר. לעומתם קיבלו הסטודנטים מסין את האלבום האמנותי "ישראל" בשפה הסינית. מטעם מקבלי המלגות נאמו ארנון ביין וואן יו. את הערב נעל יו"ר איגוד יוצאי סין ואגודת ידידות ישראל-סין, ת. קאופמן.

ב. זאב

שעל שםם הוקמו קרנות הזכרון, ביניהם נחמה אלרן, ג'ני פיאסטונוביץ', שרה רוס, א. פרדקין, ג. תנדט, וכן ד. גוטמן, מזכיר ועד המלגות. חיים ירדן, נכדה של ח. ברכה, הדליק את נרות החנוכה, ואילו הזמרת אופירה גלוסקה ניצחה על שירת שירי החג. חיים ירדן קיבל שי - אלבום "ישראל" מידי ת. קאופמן.

ראשון לנואמים היה שגריר סין, מר צ'ן יון-לונג אשר הקדיש את דבריו להערכת העבודה שנעשתה ע"י איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין. הוא גם בירך את ת. קאופמן על יום הולדתו ה-80 וציין את מאמציו הברוכים למען הרחבת קשרי תרבות וידידות בין ישראל וסין. מ"מ ראש עיריית תל-אביב נתן וולוך ציין את יחודו של איגוד יוצאי סין בין ארגוני קהילות שונים הקיימים בישראל. "אין ארגון אחד הדומה לו", אמר. גם י. כספי, ציין בנאומו את הערך הרב של עבודתם של א.י.ס. ו-א.י.ס. למען שיתוף הפעולה בין ישראל וסין. השגרירה לשעבר של ישראל בסין, אורה נמיר, בירכה גם היא את תדי על יום הולדתו ה-80 וציינה את תרומתו הרבה בקירוב לבבות של שני

ב-14 בדצמבר 2004, נערכה פגישת חנוכה המסורתית של חברי איגוד יוצאי סין, במועדון של עובדי עיריית תל-אביב. כתמיד כללה תכנית הפגישה הענקת מלגות לימודים לסטודנטים בני עולים לשעבר מסין, הדלקת הנר השמיני של חנוכה, נאומו ברכה וכיבוד. הפעם היא כללה גם טקס פתיחה של הוועידה ה-15 של איגוד יוצאי סין בישראל. הגיעו לטקס כ-400 חברי האיגוד ואורחים כאשר באולם הכניסה חיכה להם כיבוד כיד המלך. האורחים נתקבלו ע"י ת. קאופמן, י. קליין, רוינרמן, י. ביי, ווא. פודולסקי. בין האורחים בלט שגריר סין, מר צ'ן יון-לונג ופמליית עובדי השגרירות וכן מ"מ ראש עיריית תל-אביב, מר נתן וולוך. את האירוע פתח רן וינרמן.

על הבמה התמקמו שגריר סין, מ"מ ראש העיר, אנשי משרד החוץ הישראלי, השגרירה לשעבר של ישראל בסין - אורה נמיר, דני ברקוביץ', רעיה פיין, ששון יעקובי וחברי נשיאות איגוד יוצאי סין, תדי קאופמן, יוסי קליין, רן וינרמן, יהודית ביי, יהודית סנדל, ואבי פודולסקי. את המלגות העניקו לסטודנטים קרובי המשפחה של האנשים

קרן המלגות של איגוד יוצאי סין

קרן מלגות של איגוד יוצאי סין כוללת 40 קרנות זיכרון וקרנות שמיות. להלן רשימת הקרנות ומספר המלגות שהוענקו

1	אתל דן	" "	50	קרן לזכר מישה קוגן
1	מיכאיל קליאבר	" "	50	" " אלכסנדר וג'יון מייזין
1	ליאון בריטנישסקי	" "	5	" " רלף מגיד
1	אלי רוס	" "	5	" " איסדור ואירה מגיד
1	אלכסנדר בולטיאנסקי	" "	5	קרן שגרירות סין בישראל
1	קלריסה דמיטובסקי	" "	1	קרן לזכר ברטה ושורה שילדקראוט
1	מויסקן טודרין	" "	1	" " אליהו לנקין
1	קרן ועד נשי עמותת המזרח הרחוק בניו-יורק	" "	1	" " ד"ר ארנסט קון
1	קרן לזכר סימה פיינלנד	" "	1	" " אלה פיאסטונוביץ'
1	גרזניה ויחזקיאלי גליק	" "	1	" " גרשון ניב (ג. ניחמקין)
1	פרומה וקלמן פרידמן	" "	1	" " משה נירים (נירנברג)
1	ורה דומר	" "	1	קרן ע"ש מרי וג'ורג' בלוך
1	ד"ר שמעון פריזן	" "	1	קרן לזכר בלה וולסקי
1	פאול פינסקי	" "	1	" " יאשה קגנר
1	בלה מירקין	" "	1	" " זינה ואוסיה פרדקין
1	יוסף רקטור	" "	1	" " ליובה פיאסטונוביץ'
1	שולמית נדר	" "	1	" " בוריס קופץ
1	רוברט (בובי) טרקטון	" "	1	" " שרה ומרה מורגולוב
1			1	" " אלברט וינרמן
1			1	" " בוריס מירקין
1			1	" " מומה לסק
1			1	" " יאשה תנדט

איגוד יוצאי סין קורא ליוצאי סין בישראל ובתפוצות להקים קרנות על שם קרוביהם ובכך להנציח את זכרם ולסייע להעלאת רמת ההשכלה בקרב הנוער בישראל.

בטקס חלוקת המלגות חנוכה 2004

1 הדלקת הנר השמיני של חנוכה.
2 הזמרת אופירה גלוסקא.
3-6 סטודנטים, הוריהם ואורחים בעת חלוקת המלגות.

אברהם גולדרייך בן 75

לחברנו אברהם גולדרייך (בעלה של בלה גולדרייך לבית זגרמן), מלאו בינואר 2005, 75 שנה. איגוד יוצאי סין מברך את אברהם ואת בלה ומאחל להם אושר ובריאות עד 120!

חתונת הזהב של משפ' פוליאק

ב-25 בפברואר 2005, חגגו סופי וסמי פוליאק את חתונת הזהב. איגוד יוצאי סין מברך את משפ' פוליאק ומאחל להם אושר ובריאות עד 120!

שמחה בבית משפחת טואג

בבית משפחת טואג שמחה. לחברתנו רבקה טואג נולד נכד! איגוד יוצאי סין מברך את משפחת טואג ומאחל להם בריאות, אושר ונחת!

באיגוד יוצאי סין מלאו 95 שנה.

ב-2 בינואר 2005 נאספו בבית הבני משפחתה, ילדיה, נכדיה, ניניה וידידיה הקרובים. הנהלת איגוד יוצאי סין ומועדון נשים "יום א" בבית פונבה שלחו לרוזטה ברכה וזר פרחים. רשא ותדי קאופמן השתתפו בחגיגה המשפחתית וברכו את בעלת השמחה. כולנו מאחלים לה בריאות, אושר ונחת מבני משפחתה עד 120!

שמחה בבית משפחות בר-יוסף וגודר

במשפחת בר-יוסף שמחה. לסער גודר נכד של רחל תבל"א ולאליהו ז"ל נולדה נינה, נועה. נועה היא ביתם של פביאן וסער גודר המתגוררים בבלגיה ונכדה לאליהו ודן גודר. איגוד יוצאי סין מברך את משפחות בר-יוסף וגודר ומאחל לכולם נחת, בריאות ואושר.

ז'ניה רוזנשטיין בת 90

ב-19 במרץ 2005, מלאו לחברתנו ז'ניה רוזנשטיין - 90 שנה. ז'ניה חברה פעילה מן הוותיקות באיגוד יוצאי סין מאז היווסדו. איגוד יוצאי סין מברך את בעלת השמחה ואת כל המשפחה ומאחל לה אושר נחת ובריאות עד 120!

שמחה בבית משפחת רוזנשטיין

לידידינו ז'ניה רוזנשטיין נולדה נינה בת לקרן (לבית רוזנשטיין) ולשרון ונכדה לבוריה ולדבורה רוזנשטיין. איגוד יוצאי סין מברך את כל משפחת רוזנשטיין ומאחל להם אושר בריאות ונחת!

רוזטה רבינוביץ בת - 95

לרוזטה רבינוביץ אחת הפעילות הוותיקות

בני ארצנו בארצות הברית

בסן פרנציסקו

בנאום תשובתו דיבר ת. קאופמן על פעילותו של איגוד יוצאי סין ועל חשיבות מעשה ההנצחה של עברה המפואר של יהדות סין. הוא עמד על פועלם של עובדי ציבור מהשורה הראשונה, משפחות ציקמן, גרוסמן, ציטרין ואחרים, בתולדות חרבין היהודית. לבסוף הבטיח ת. קאופמן לספק למוזיאון חומר עבור ארכיונו. המוזיאון מתכנן לשלוח לישראל סטודנט השולט בשפה הרוסית לעבוד בארכיון של איגוד יוצאי סין.

בלוס אנג'לס

במשך שהותם בת שלושת הימים (26-29 לספטמבר 2004) נפגשו רשא ותדי קאופמן עם ידידים ותיקים רבים. הם ביקרו אצל מרה ויוסיה גרוסמן ואירה רושנסקי, התארחו על שולחנו של בילי בלוקמן אשר ערך לכבודם ארוחת צהריים חגיגית. בין המוזמנים היו גם לאה ויאנה ליברמן ובטי ליאס (אשר הגיעו למאורע מסן דיאגו), מארה וקלארה ליפשיץ, וצביה ויהודה לימור (מרגוליוב). הם ביקרו גם אצל משרט סולוויי, ולטר (וואה) וולף איסיה גולדינה (פרנקל) וגולדה לזקוביץ' (אסקין).

נטיימה רק בשעות אה"צ המאוחרות. ב-20 בספטמבר ביקרו רשא ותדי קאופמן במוזיאון מגנס בברקלי על פי הזמנת הנהלת המוזיאון ופרופ' גרגורי ("זוריה") גרוסמן, לשעבר מחרבין. במשך יותר משעתיים עברו האורחים על המוצגים והמסמכים בארכיון המוקדש בחלקו לתולדות יהודי סין והמזרח הרחוק. בארכיון זה נמצא גם ארכיונו הפרטי של ידידנו המנוח, פרופ' בוריס ברסלר ז"ל. מנהל המוזיאון, סימור פרומר, ליווה את האורחים וסיפק להם מידע על המוסד ועל המוצגים שבו. בתום הסיוע נערכה ארוחת צהריים ופגישה עם מנגנון המוזיאון, בה השתתפו גם סגן מנהל המוזיאון, פרופ' אדוין אפשטיין, פרופ' ג'ק ציברין (בנו של ולטר ציברין), מנהל הארכיון ערן קורנבלום, קורטור של המוזיאון ד"ר אלה יאפיומבה, המזכירה ג'ניס לונטל ו"הסינים" שלנו, פרופסורים גרגורי ומיכאל מישה) גרוסמן ואהרון סלואושצ'ר. בנאום הציג פרופ' ג. גרוסמן את הנוכחים ועמד על חשיבותו של המוזיאון כמוסד מנציח את נוכחות היהודים במזרח הרחוק. מנהל המוזיאון בירך את האורחים, הזוג קאופמן והפרופסורים א. אפשטיין ו-T. ציטרין.

ביום א', 12 באוקטובר בשעה 11:30 התכנסו חברי סניף סן פרנציסקו של אגודת המזרח הרחוק לאסיפה כללית-שנתית, במסעדה הסינית, "פקין". האסיפה שימשה גם סיבה נוחה לקיים פגישה עם ידידים ותיקים מישראל אשר היו בדרכם הביתה מסמינר בינלאומי על תולדות הנוכחות היהודית בחרבין, אשר נערך בעיר זו בין 29.8.2004 ו-2.9.2004. נשיא הסניף, יסאי קאופמן, בירך את האורחים, רשא ותדי קאופמן מישראל וד"ר נתלי וילסון (לופאטו) מאדמונטון, קנדה. דו"ח שנתי של פעילות הסניף הוגש לאסיפה ע"י קאופמן ואושר פה אחד. דו"ח כספי אשר הוגש ע"י הגזבר, ס. פלדמן אושר גם הוא פה אחד. לאחר אישור הדו"חות נבחר חבר המנהלים של הסניף לכהונה של שנה אחת נוספת. בתום הדיונים נתבקש תדי קאופמן לשאת את דברו. נאומו היה מחולק לשלושה חלקים:

- רשמיו ומסקנותיו מדיני הכנס בחרבין.
- פעילות איגוד יוצאי סין בישראל.
- המצב העכשווי המדיני-כלכלי של ישראל נאומו של תדי זכה לתשואות רמות. ארוחת הצהריים היתה על טהרת המטבח הסיני המשובח, ואילו אולגה, רעייתו של הנשיא, כיבדה את האורחים במאפה, מעשה ידיה. הפגישה

פעילות הצדקה של קהילת יהודי חרבין

מאת: פרופסור ו. רומנוב
המחלקה להיסטוריה פוליטית, אוניברסיטת חברובסק (Khabarovsk State Normal University)

המלחמות הפנימיות ברוסיה גרמו להגעת גל נוסף של פליטים לחרבין ואנשי ה-HEDO הושיטו להם עזרה רבה.

לשכת המזרח הרחוק למידע סייעה לפליטים למצוא את קרוביהם וחבריהם בארה"ב וקיבלה מידע בדבר אלו שעזבו את ארץ המולדת. מכיון שבשנת 1920, היה המזרח הרחוק מופרד מרוסיה, הקימו משרד המידע בחרבין והמשרד שברקוצק תחנת העברת תכתובת במונגוליה, שהייתה אחראית על העברת המכתבים לרוסיה במטרה לחדש את הקשר בין הפליטים לבין קרוביהם ברוסיה.

עד 1920 נמלטו מהמלחמות והרציחות ברוסיה כ-2500 יהודים ונחתו בארה"ב בעזרת המוסדות שהוזכרו לעיל.

יהודי חרבין חשו אמפטיה עמוקה ליהודים שנשארו ברוסיה ואשר סבלו כאב רב ומזל ביט.

פעילויות הצדקה שנקטו כדי להקל על קרבנות הטבח והמחסור בשנת 1921 היו יוצאי דופן מבחינה היסטורית.

נציגי 22 פלגים יהודיים הקימו את האיגוד הציבורי של יהודי המזרח הרחוק כדי להקל על היתומים וקרבנות הטבח וקיבלו על עצמם את האחריות לגיוס כספים להקמת בית יתומים בחרקוף, שהכיל כ-500 יתומים.

הם ארגנו "עשרת ימי עזרה לקרבנות הטבח" ואת "שבוע תרומת אוכל ובגדים". בשנים 1921 ו-1922 שלחו יהודי מנצ'וריה 5 רכבות מלאות במשלוחי מזון לרעבים ברוסיה, כל רכבת כללה 30 קרונות.

בשנת 1920 הגדילו חברי ה-HEDO את היקף פעילויות הצדקה. פרופסור מליכוב, תושב חרבין לשעבר וחוקר נודע בשל מחקרו ההיסטורי בנושא ההגירה מרוסיה לסיין, שאמר כי HEDO החלו בהקמת "רשת" צדקה מקיפה אשר שירתה לאומים החל מ-1918 עד 1920 ואף מהגרים מרוסיה היו פעילים והשתתפו בפעילויות צדקה שונות.

בשנת 1921, הקים HEDO בית זקנים, שנתן מחסה למבוגרים בודדים שהתאלמנו או נותרו חסרי משפחה וחסרי תמיכה כלשהי. בתחילה הכיל הבית כ-25 קשישים, ואילו בשנת 1934 הכיל הבית כ-84 נפש.

ביה"ס להכשרה מקצועית לנשים נפתח בשנת 1921 ע"י "ארגון נשים יהודיות לצדקה" (Jewish Women's Charity Association), ובו למדו בחינם

במטרה לעזור לבעלי עסקים קטנים כגון אמנים, מומחים ויזמים, נוסדה בשנת 1913 קרן אשר עיקר פעילותה היתה לספק הלוואות ללא ריבית לנזקקים.

פעילות צדקה כוללת ומגוונת זו היתה מעל ומעבר בהשוואה לפעילות שנעשתה בקהילות יהודיות בסיביר ובאזורים אחרים במזרח הרחוק, שם, בשל הגבלות שונות ופיקוח משטרת הדוק, לא רק שנמנעה מהם ההזדמנות לבצע פעילויות צדקה, אלא כי אם לעצם קיומם של קהילות אלו נשקפה סכנה.

זו הסיבה להפיכתה ההדרגתית של חרבין לגן עדן של שלום עבור יהודי המזרח הרחוק.

במהלך מלחמת העולם הראשונה צמחה אוכלוסיית היהודים במהירות. בשנת 1915 החליטה הממשלה לאמץ מדיניות מקילה יותר ליהודים שרצו עזוב את רוסיה. כתוצאה מכך, יהודים רבים נטשו את האלימות, העוני ושלילת זכויות האדם ששררו ברוסיה ומיהרו להגר לארה"ב.

בשל הקרבות במערב רוסיה, הפכה חרבין לאחת מתחנות המעבר החשובות ליהודים יוצאי רוסיה בדרכם לארה"ב.

מכיון שרוב המהגרים היו חסרי כל ולא היו בידם אמצעי מחייה, היה עליהם להסתמך על עזרת אחיהם ואחיותיהם היהודיים מהקהילה המקומית. כדי לעזור לאנשים אלו, יסדה ה-HEDO ועדת הגירה, אשר באחריותה לקבל ולתמוך בפליטים שהיו בדרכם לצד השני של האוקיאנוס השקט (לארה"ב). העלויות היו כ-6000-5000 רובלים לחודש.

במהרה פתח איגוד ההגירה היהודי-אמריקאי (AJIA=American Jewish Immigration Association) לשכה בחרבין, כדי לעזור לפליטים אשר ברחו מסיביר ומן המזרח הרחוק ולהעניק עזרה במעבר ובאיחוד משפחות וחברים.

בארה"ב. הלשכה כללה לא רק נציגים שהשתייכו ל-HEDO, אלא גם נציגים מכל קבוצה יהודית שהגיעה אחרי מהפיכת פברואר. הלשכה פתחה סניפים בירקוצק ובולאדיווסטוק.

לאחר חתימת חוזה ורסאי, העביר איגוד ההגירה היהודי-אמריקאי את פעילותו לאירופה ואילו משרדי איגוד ההגירה בחרבין היו ללשכת המזרח הרחוק למידע עבור יהודים נפגעי המלחמה. The Far East Information Bureau for Jewish War Casualties.

קהילת היהודים של חרבין (HEDO), נוסדה בשנת 1903 בחרבין שהייתה אז מרכז הבנייה של מסילת הרכבת במזרח סיין. שמו הרשמי של הארגון היה "ארגון היהודים הדתיים בחרבין" (Harbin Jewish Religious Association), ובו היו רשומים קרוב ל-500 נפש, מספר לא מבוטל ביחס למספרם במקומות אחרים במזרח הרחוק. לדוגמה: בשנת 1910, בולדיווסטוק, היו רשומים כ-267 יהודים, ובניקולאייבסק היו 358, בעוד שבחברובסק היו 610 יהודים.

בהתאם למסורת, בתחילה היתה אחת מן הפעילויות הבולטות פעילות התנדבותית למטרות צדקה, שלא שירתה רק את חברי הארגון, כי אם תמכה גם באלו שלא השתייכו לארגון.

מלחמת יפן-רוסיה היתה לאבן הבוחן לפעילויות הצדקה של הארגון. מכיון שחלק מן החיילים הרוסים שלחמו במנצ'וריה היו יהודים, דאגה HEDO למילוי זכויות הדת של חיילים אלו. הארגון סייע לפצועים, ודאג לקבור את המתים היהודיים בבית הקברות שהוקם במיוחד עבור חיילים יהודיים ע"י רשויות מסילת הרכבת במזרח סיין.

לאחר המלחמה, מספר רב של יהודים הגיעו למנצ'וריה, בשל פרעות וטבח שנערכו אז ברוסיה. יהודים רבים החליטו לעזוב את בתיהם ולהגר למנצ'וריה. גם החיילים הרוסים שלחמו במנצ'וריה העדיפו להישאר בחרבין ולהנות מזכויות הדיור הכלליות שהוצעו להם. היה זה ארגון ה-HEDO שסיפק עזרה ראשונית למהגרים וסייע באופן קבוע לעניים, לזקנים ולנכים.

בשנת 1906, הקים ה-HEDO את "ארגון נשים יהודיות לצדקה" (Jewish Women's Charity Association).

שמטרתה היתה לעזור לנשים יהודיות מרוסיה. הארגון סיפק ביגוד, מעט כסף, עצים להסקה, ופחם לפי צורך.

כמו כן, סייע הארגון למשפחות יהודיות נזקקות בתשלום שכר הדירה, החזר הלוואות לבנק וסיוע במימון לימודים לילדים. הארגון סייע בממוצע לכ-200 משפחות.

בשנת 1907, נפתחו בחרבין מטבחים שחילקו מרק חינם, מהלך שהתקבל בברכה. זמן קצר לאחר מכן, נוסדה הספרייה היהודית הציבורית ובשנת 1912 התגאתה הספרייה בהכילה כ-13,000 כותרים מסוגים שונים.

כ-40 נשים חייטות ותפירה.

כדי לספק שרותי רפואה חנים לנזקקים, הקים ה-HEDO בשנת 1925 מרפאה, משמרת חולים, שהייתה ייחודית גם למטופלים במחלות כרוניות.

ה-HEDO כלל קבוצות צדקה בשישה תחומים שונים, אך גם ניהל פעילות דתית ופעילויות חינוך תרבותי.

בית החולים הוקם בשנת 1933 הודות למאמציו של הרופא, ד"ר א. קאופמן ובעזרת חברי הארגון. בביה"ח היו כ-24 מיטות ובהן 10 מיטות שבהן הטיפול ניתן בחינם. ביה"ח שירת בעיקר יהודים, אך לא סירב לטפל גם בחולים שאינם יהודים. הצוות הרפואי גם לקח חלק פעיל במאבק נגד שטפונות ונגד סוגים שונים של מחלות מדבקות.

יחד עם ה"הישגים המתמשכים של המיכנה ה"חברתי" ברוסיה, התרופפו קשריהם של חברי HEDO עם בני ארצם לשעבר. לאחר שהממשלה הפדראלית הסובייטית מכרה את זכויותיה לחברת מסילת הרכבת מזרח סין, למעשה אבדו קשרים אלו לחלוטין.

בשנותיהם, עם עליית התנועות האנטי דתיות ברוסיה בשלהי 1920 ותחילת שנות ה-30, הושיטו חברי HEDO עזרה רבה לחבריהם היהודים ברוסיה. היהודים בחרבין ארגנו מסע התרמה מיוחד לסייע לרבנים היהודיים ברוסיה, אשר נשללו מהם כל זכויותיהם, כולל היתרי עבודה, (כשם שנאסרו גם על בני דתות אחרות).

ב-1934, ארגן איגוד HEDO ארועי התרמה עבור הרבנים ברוסיה שזכויותיהם אבדו כאמור. HEDO אספו כ-1,400 \$ וכלי כל קשר למידע באם אכן הגיעו כספים אלו לרבנים אלו או שמא לא, היה זה המבצע האחרון שידוע שהיה קשור לתרומות ליהדות רוסיה.

בכל שנות קיומו של ה-HEDO, סייע הארגון ותמך ביהודים שרצו להגר לפלשתינה.

יפן פלשה למנצ'וריה בשנת 1931, אך פלישת היפנים והקמתה של ממשלת המריונטות של מאנצ'ו בשנת 1932, לא השפיעה על קיומה ועל פעילותה של הקהילה היהודית בחרבין. למעשה, החיילים היפנים שלטו במנצ'וריה, אך לא נחקקו חוקים שנגעו ליהודים והיהודים קיבלו את אותו היחס שבו נהגו היפנים כלפי מיעוטים אחרים.

למרות ההתנגדות הגרמנית, מדיניות זו נמשכה, וכך עלה בידי יהודים רבים להימלט מאירופה.

במרץ 1938, הגיעה הקבוצה הראשונה של פליטים יהודיים מאירופה למנצ'וריה דרך רוסיה ומספרם של היהודים הגיע לכ-20,000. כמו תמיד, התקבלו הפליטים במנצ'וריה בסמיפטיה ותמיכה. המשטר היפני לא התערב כלל במעשיה של הקהילה היהודית אשר סייעה לפליטים כמינהגה תמיד.

ארגונים יהודיים במזרח הרחוק הקימו אירגונים מיוחדים שנועדו לסייע לאחיהם היהודיים להמלט מרצח העם באירופה, ובמיוחד מפולין

ולטיא שבמזרח אירופה; ארגון אחר סייע לפליטים ממרכז אירופה.

שני ארגונים אלו התאחדו בשנת 1943. הסייע הכלכלי הגיע בעיקר מיהודים במערב, שכללו בעיקר את ועדת האיגוד היהודי אמריקאי לחלוקה וכן תרומות מעמותות יהודי המזרח הרחוק וה-HEDO, שהיה התורם הגדול ביותר.

77% מן התרומות שימשו לרכישת מוצרי מזון ושתייה עבור הפליטים, ואילו בשאר נרכשו שרותי בריאות, מומנו מקלטים ושונות.

באותן שנים, עיקר דאגתו של ה-HA היה נתונה לקהילה היהודית ברובע הונגקיו בשנחאי, רובע שנוצר ע"י השלטון היפני תחת לחץ גרמני ב-1943. בכנות ניתן לומר כי התנאים בה חיה הקהילה היהודית ברובע לא היו דומים כלל ועיקר לתנאים ששררו באזורים במ התגוררו היהודים באירופה.

התנאים בהונגקו עבור 20,000 היהודים שחיו שם היו איזמים מנשוא. לא היו שרותי רפואה ושרותי התברואה היו גרועים במיוחד. האזרחים היהודיים ספגו עלבונות לעיתים תכופות. HEDO ארגנו התרומות רבות עבורם, בשעה שהתרומות מארה"ב פסקו למעשה לחלוטין. באותם ימים עבר גם ארגון HEDO תקופה קשה. מספר החברים פחת בהתמדה ופעילויות הצדקה פחתו בהתאם.

הצבא הרוסי פלש למנצ'וריה ב-1945.8.17. ד"ר א. קאופמן, יחד עם קבוצת פעילים ידועים אחרים מבין מנהיגי קהילת המיעוטים בחרבין, הזמנו לקבלת פנים שנערכה ע"י המפקדה הרוסית בחרבין, שהפכה להיות למעשה חקירה ומעצר. רק 16 שנה לאחר מכן, יכול היה א. קאופמן לחזור הביתה. באותו זמן סבלו אנושות גם חברי איגוד אחרים. HEDO פסק להתקיים למעשה.

כשנסתיימה מלחמת האזרחים, והקומוניסטים ניצחו בסין, רבים מיהודי חרבין היגרו לארה"ב ולאוסטרליה ורבים יותר עלו לישראל, אשר

הכריזה זה מכבר על קיומה העצמאי. יהודים בעלי אזרחות רוסית יוצאי סין הקימו ארגון בישראל בשנת 1951, שהוא איגוד עולי סין בישראל. לאחר שההגירה נסתיימה, שונה שם הארגון ל"איגוד יוצאי סין בישראל". יושב הראש הנוכחי של הארגון הוא מר תדי קאופמן, בנו של א. קאופמן. תדי הוא דמות מופת יוצאת דופן במסירותו לאידיאלים של נעוריו ולהגשמת המסורת בעלת הצביון החברי והעזרה ההדדית. כפי שהיתווה תקנון ה-HEDO, מטרת הארגון הייתה "ארגון מהגרים מן המזרח הרחוק לקידום עזרה הדדית ושיתוף פעולה".

איגוד יוצאי סין בישראל ניצל הזדמנויות שונות כדי לארגן פעילויות צדקה גדולות, כגון אספקת סיוע לאלמנים ומבוגרים אשר חלו, לספק הלוואות בלא ריבית וכן להעניק מלגות לימודים לסטודנטים. מלגות לימודים ניתנו גם לנכדיהם של חברי איגוד יוצאי סין ולניניהם. ראוי לציין כי הסייע הכלכלי לא הגיע רק מחברי הארגון בישראל כי אם נתרם גם ע"י יוצאי סין אשר חיים בארצות אחרות.

כל גיליון של איגוד אזרחים יוצאי סין בישראל עוזד את החברים לחסוך כסף שיאפשר קניית פרחים בחגים ולעזור לנזקקים ככל שיוכלו.

בכל גיליון פורסמו גם שמות התורמים, וכך נמשכת מסורת התרומות למימון הנצחת חברים שנפטרו. באופן כללי, כל הוצאות הארגון כולל הוצאות הבטאון והפרסום מומנו ע"י תורמים מקרב חברי העיר לשעבר.

אנחנו מסכימים עם ראש המרכז לחקר הפזורה של יהדות רוסיה, מ. פרחמובסקי, שאמר כי "המהגרים מסין היו מדהימים ונהדרים, בהמשכם את המסורת היהודית יקרת הערך בנדבנותם ובשמירתם על איחוד וקרבה ועל אופייה של הקהילה היהודית בחרבין שהיתה אז בעלת השפעות רוסיות.

בית פונבה - תל-אביב, רח' גרוזנברג 13, מרכז קהילתי של יוצאי סין בישראל

זכרונות מוועידה בחרבין

מאת רעיה פיין

בתחילת חודש אוגוסט 2004, ההתלבטויות היו מאחורי: הזמנת האקדמייה למדעי החברה של המחוז חיילונג'יאן להשתתף בסמינר על יהודי חרבין שאורגן ע"י המרכז לחקר תולדות יהודי סין של האקדמייה נתקבלה, אשרת כניסה לסין הוטבעה בדרכוני, כרטיס טיסה ניקנה... והנה, ב-27 באוגוסט בשעה 11:00 בלילה מטוסנו המריא מנתב"ג בטיסתו הארוכה לסין.

למחרת בבוקר נחתנו בבירה העתיקה של סין, אולם עלי להודות ששהותנו בה במשך שלושת הימים הראשונים ותהיה מרתקת ומרשימה ככל שתהיה, החווירה לעומת ההתרגשות שאחזה בנו כאשר הגענו לחרבין, עיר הולדתי ונעורי.

הכל התחיל מן הרגע בו דרכה רגלי על אדמת שדה התעופה שם כבר חיכו לנו מארחינו. בבואנו למלון המפואר "שנגרי-לה" התברר שאיחרנו לקבלת הפנים, אולם משהצצנו לתכנית האירועים של חמשת הימים של הסמינר, הסתבר שהכל היה עדיין לפנינו.

אין ספק כי כל אחד ממשתתפי הסמינר חזר לביתו כשהוא מביא איתו את רשמיו האישיים. אשר לי, הדבר שהרשים אותי לאורך כל הדרך היה החום וההשגחה אשר מארחינו העניקו לנו הן בנוחות הפיסית והן בסיפוק האינטלקטואלי והרגשי. הייתי אחת המשתתפות אשר מגבלותי הפיסיות היו מונעות ממני לראות ולהינות מרוב האירועים והטיולים שנכללו בתכנית האירוח ללא המאמצים של המארגנים לאפשר לכל אחד מאיתנו להגיע לכל מקום ולראות את כל אשר היה ניתן לראות. לעולם לא אשכח את תגובתו של אחד מהם להבעת תודתי על מאמציו הבלתי נלאים. הוא אמר: "הרי זה טבעי ומוכן מאליו שלאחר שאת עברת דרך כה ארוכה וקשה כדי להשתתף באירוע, תפקידנו להנעים לך ולאפשר לך השתתפות מלאה."

האולם הענקי והמפואר בו התקיים הסמינר היה מצוייד במכשירי תקשורת חדישים ביותר כדי לאפשר סיקור עתונאי מלא ככל האפשר. ואמנם, כל הרצאה של המשתתפים הוסיפה נדבך לנדבך, פרט לפרט אודות התרומה של התושבים היהודים להישגים התרבותיים והכלכליים של עירם. יורשה לי לצטט את עצמי מתוך הראיון בטלוויזיה של חרבין: "אנחנו גאים בתרומתנו לחרבין! אך היא הייתה בלתי אפשרית אלמלא היחסים הלבביים בין הסינים והיהודים ששררו אז בעיר."

לא פחות מעניינת הייתה סקירתו ההיסטורית של ת.קאופמן על הנוכחות היהודית בסין, על החיים הרוחניים של יהודי חרבין ועל מנהיגם הרוחני, הרב אהרון כיסלו, עליו אמר: "בתוך האדם הוא שמר את צלם האל, ובתוכו - את צלם היהודי."

פרק מיוחד ואולי העיקרי בשביל כולנו היה ביקורנו בבית הקברות היהודי, היחידי ששרד

בסין. מחשבתי הראשונה בבואנו לשם הייתה: "האם זה אפשרי? או שאני חולמת?" לא, לא חלמתי. הייתי שם. מארחינו הפכו את החלום למציאות. תדי קאופמן אמר קדיש על קברים רבים, כולל על קברם של הורי את השיש למצבותיהם הזמנתי בישראל ואילו הכתובות עליהם סותתו בחרבין על ידי אמנים סיניים. הקדיש הכללי הזה קשר את כל אלה שנכחו בטקס בלתי נשכח זה בקשרי אחווה לכל החיים. אינני יכולה אלא לספר פרט אחד: דקות ספורות לפני תחילת הטקס ניסיתי לטאטא את השלכת מעל מצבות הורי כאשר אחת ממארגנות האירוע סימנה לי בתנועת ידה לחכות. היא יצאה וחזרה עם קנקן מים ורצחה את אבני המצבה. פניתי אליה כדי להודות לה על החסד, אך לא הספקתי: היא נעלמה בתוך הקהל מבלי לחכות למילות תודתי. כמה רוצה אני שהיא תדע שלעולם לא אשכח אותה. (אני מצרפת צילום של אותו מקרה. אולי מישהו שמכיר אותה יראה לה אותו). ביקורנו בחרבין היה גם "אכזבה": לא יכולנו להכיר את עיר נעורינו. כאשר עזבנו אותה, גם היא וגם אנחנו היינו בעריסותינו. עכשיו חרבין (מרוסית: ע.פ.)

ועידה בחרבין - סטטיסטיקה

ס"ה משתתפים פעילים	מסין
149	מחול"ל (87 יהודים, 3 אחרים)
59	ישראל
90	ארה"ב
35	אוסטרליה
27	אנגליה
11	יוון
10	קנדה
2	צרפת
1	רוסיה
2	תושבי סין לשעבר
1	בלווי (דור שני ושלישי - 19)
50	הרצאות (10 באנגלית, 9 בסינית, 6 ברוסית)
40	מרצים
25	מסין 10
25	מחול"ל 15 (ישראל 6, ארה"ב 4, אוס. 1, אנג. 1, רוס. 2, צרפ. 1)
12	ועדה מארגנת (מסין 10, מישראל 2)
13	נשיאות (מסין 11, מישראל 3)
30	עתונות (סין 26, ארה"ב 2, ישראל 2, צרפת 2)
	בטחון (סין) 12
	כיסוי עתונאי יומי (+ ראיונות עם תדי קאופמן, פר' ציוי ו"י)
	פעילות
	ת.קאופמן: 10 ראיונות, 5 הרצאות
	פר' ציוי ו"י: 4 הרצאות
	פר' פנג-גואנג: 2 הרצאות
	אחרים: 1 כ"א

10
א
ו
ג
ו
ד
ו
ו
א
י
ס
ו
י

שיפוצים ב"בית הכנסת החדש"

תדי קאופמן

היה זה בחודש ספטמבר 2004 בעת הוועידה על תולדות יהודי חרבין. ביקרנו בבניינים המעידים על העבר היהודי בעיר. מצאנו את בניין "בית הכנסת החדש" עטוף בכיסויים מיוחדים לצורך השיפוצים שנעשו אז בבניין. בחודש דצמבר קיבלנו צילומים של בית הכנסת שצולמו לאחר גמר העבודות. פניו נראות "צעירות" יותר מאשר בשנת 1949 כאשר עזבנו את חרבין. עתה נמשכות עבודות שיפוץ בפנים הבניין. כן מתקדמות עבודות השיפוץ גם ב"בית הכנסת הישן". הפתיחה החגיגית של "בית הכנסת החדש" תתקיים השנה (שנת 2005). לפי התכנית, תשכון בו תערוכה מתמדת של צילומים המוקדשת ליהודי חרבין. בנוסף לכך יהיו כאן אולמי לימוד של מרכז תולדות יהודי חרבין ע"י האקדמיה למדעי החברה של מחוז חיילונגדזיאן, בית הכנסת, ארכיון של הקהילה היהודית (אשר אנו מקווים שיפתח לאנשי מדע ולקהל הרחב) ומסעדה כשרה. פנים "בית הכנסת החדש" נשמר במלואו, ואין כל קושי לשחזרו. "בית הכנסת הישן" ישוחזר רק מבחוץ, היות ופנים הבניין שונה לחלוטין כדי לשמש מעון מגורים. במהדורה זו של "בולטין" מפרסמים אנו

את צילומי עבודות השיפוץ המעידים על עמל והון רבים שהושקעו ע"י ממשלת מחוז חיילונגדזיאן, האקדמיה למדעי חברה והמרכז לתולדות יהודי חרבין. אנו מביעים רגשי תודה לידידינו הסינים על המפעל הכביר הזה אשר ללא ספק יהפוך לא רק לחוליה חדשה בקשרי הידידות בין שני העמים, אלא אף ימשוך תיירים רבים מישראל ומהתפוצות - כדי לסייע לעיר לתפוס שוב מקום חשוב בחיי הכלכלה של צפון מזרח סין, לא פחות משנחאי בדרומה.

"מפגש הדורות" אצל שגריר סין בישראל

מאה ועשרים יוצאי סין לשעבר עם בניהם ונכדיהם היו אורחיהם של הו"מ שגריר סין בישראל, מר צ'ן יון-לון ורעייתו, גב' ליו שו-צ'ין, בקבלת פנים במעונו בהרצליה. הנוכחים התרשמו עמוקות מן המפגש הבלתי נשכח בו השתתפו גם בכירי עובדי השגרירות ומן התכנית האמנותית של האירוע. "מפגש דורות" זה שוב הדגיש את התעצמות ההולכת וגוברת של הקשרים הידידותיים בין שני עמיו.

סטודנטים מסין - מקבלי מלגות לימוד

זו כבר הפעם השמינית אשר במפגש

הארצי השנתי של איגוד יוצאי סין בחג החנוכה, מקבלים הסטודנטים הלומדים במוסדות החינוך הגבוהים בישראל מלגות לימוד במסגרת אגודת הידידות ישראל-סין. השנה קיבלו את המלגות 12 סטודנטים סיניים בטקס העניקה חגיגי בנוכחות שגריר סין בישראל, מר צ'ן יון-לון ועובדי השגרירות הבכירים. קרוב ל-400 יוצאי סין לשעבר נכחו באירוע מפואר זה. בתכנית האמנותית של הטקס, הנעימה הזמרת אופירה גלוסקה את אזני הנוכחים בביצוע מחרוזת שירים ישראלים וסיניים אשר יצרו אווירת הזדהות בין הנוער הישראלי והסיני.

אגודת הידידות ישראל-סין ממשיכה בדרכה של ההתקרבות התרבותית בין שני העמים.

ועידת חרבין הנוצחה בסרטים

ידידינו ממרכז ללימוד תולדות יהודי חרבין שלחו לנו עותק של הסרט בן 15 הדקות שצולם במהלך הוועידה שהתקיימה בחרבין בחודש ספטמבר 2004. זהו הראשון בסדרת הסרטים שהוסרטו אז בנושא זה. סרט שני באורך של שעה וחצי נמצא עתה בתהליך של עריכה. גם הוא מיועד לתעד את המאורע ההיסטורי בתולדות הנוכחות היהודית בסין המודרנית.

פרופסור ג'אנג חוזהרת ל"בית פונבה"

עמנואל פרת

כולנו זוכרים את הגב' פרופסור ג'אנג ציאן-הונג משהותה הקודמת בישראל לפני שלוש שנים, אז היא עברה קורס השתלמות בהיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטת בר-אילן ברמת-גן. הפרופ' ג'אנג עבדה שעות רבות ב"בית פונבה" על החומר הדוקומנטארי אודות היהודים בסין המודרנית והשתתפה באופן קבוע בפגישות השבועיות של חברי האיגוד, עד שהפכה לחלק בלתי נפרד מקהילתנו. משחזרה לסין, פתחה פרופ' ג'אנג מכון למדעי היהדות ליד אוניברסיטת חה-נאן בעיר קייפנג (שם היא מלמדת היסטוריה כללית), וכן את ספריית "שלום" המסונפת למכון זה. עתה חזרה הפרופ' ג'אנג לישראל ללימודי השתלמות נוספים באוניברסיטה העברית בירושלים, הפעם בנושא השואה. המקום הראשון בו היא ביקרה היה כמובן "בית

פונבה" באחת הפגישות השבועיות של החברים ובידיה מתנות: תמונה היסטורית ארוכת מימדים המספרת על תולדות קייפנג העתיקה, תעודת תואר כבוד של פרופסור במכון למדעי היהדות של אוניברסיטת חה-נאן עבור תדי קאופמן!... הרבה תה סיני בעל ניחוח. בנאום קצר בפני החברים, אמרה הפרופ' ג'אנג:

"אני מאושרת שוב להיות בקרבכם ושוב לראות את פניכם. במשך שלוש שנים האחרונות של שהותי בסין התגעגעתי אליכם מאד, לכם ולימים המאושרים בהם שהיתי בארץ שלכם. כדבר הראשון, ברצוני למסור לכם דרישת שלום מתלמידי אוניברסיטת חה-נאן המאחלים לכם חיים ארוכים ועבודה פורייה לעתיד. סיפרתי להם רבות אודותכם. משחזרתי לסין פעלתי רבות למען הקמת המכון למדעי היהדות ליד האוניברסיטה

שלנו. ואמנם קם המכון - הודות לעזרה של הרבה אנשים אשר תודתי נתונה להם מקרב לבי: למר לן-היו, קנדי ממוצא סיני, מר יואל גוטל ממרכז תרבות יהודית, לונדון, למר תדי קאופמן - יו"ר איגוד יוצאי סין ונשיא אגודת הידידות ישראל-סין בישראל למר עמנואל פרת אשר תרם לספריית המכון ספרי היסטוריה יקרי ערך לזכר הוריו. כבוד לנו להעניק למר תדי קאופמן תואר כבוד של פרופסור במכון למדעי היהדות של אוניברסיטת חה-נאן.

"ידידים יקרים. איגוד יוצאי סין בישראל הוא שגריר נאמן במפעל נעלה של ידידות בין שתי המדינות: סין וישראל. אני מאושרת להצטרף למפעל מבורך זה." הפרופסור ג'אנג סיימה את דבריה בציטטה מ-"לון-יו" מאת קונפוציוס: "בא ידיד מרחוק, האין זה אושר?"

מפגש הדורות-אצל שגריר סין בישראל מר צ'ן יין לון

2

1

4

3

6

5

1 תדי קאופמן, השגריר, פוליה פיינברג ונכדה צחי ורעית השגריר.

2 ת. קאופמן, השגריר עם גליה כץ, בתה ונכדה.

3 ת. קאופמן, השגריר, רעיה פיין עם בתה של אחיינית של רעיה,

4 זאב (ווה) וטנר עם בנו.

5 בני ושוש צור, השגריר ורעייתו, איה רוזנבלט, תדי קאופמן, אילנה גיא, ישראל רוזנבלט.

6 ורדה וארנון זוסמן, השגריר, נטשה ואבי פודולסקי, רעייתו של השגריר וברנרד דראל.

סטודנטים מסין בישראל מקבלים מלגות מקרן אגודת ידידות ישראל-סין - חנוכה, דצמבר 2004

שגריר סין מר צ'ן יין לון מחלק מלגות

2

1

4

3

6

5

הרב מאיר אשכנזי, רבה של שנחאי

מאת ישראל שאו

בורא העולם היה וישאר הפוסק האחרון באיזו מידה הגשים בן אדם את יעודו על אדמות. אולם לעיתים מידי פעם בפעם הוא מאפשר לנו לזרוק מבט או לפחות להיוודע אל קיומו של אדם אשר ייעוד זה ידוע לו והוא עשה את הכל כדי למלא אותו.

אדם כזה היה הרב מאיר אשכנזי, רבה של הקהילה היהודית בשנחאי אשר הפכה למקלט לרבבות יהודים בעת טרגדיה שאין לה אח ורע בהיסטוריה כאשר שערי כל מדינות העולם נסגרו וננעלו בפני העם היהודי הנרדף על ידי החיה הנאצית.

המצב המתדרדר באירופה של שנות ה-30 אילץ יהודים רבים מגרמניה, אוסטריה ורוסיה לנוע למזרח הרחוק. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, מספרם גדל בצורה משמעותית ובסוף 1941 היו בשנחאי כ-18,000 פליטים יהודים (לעומת כ-2000 ב-1931). ידועה היטב הצלתם של 2000 יהודים, כולל חסידי ישיבת "מיר" אשר הגיעו לשנחאי דרך סיביר ויפן. ידוע פחות היה מיהו האדם אשר אירגן את הסעד החומרי וסיפק להם את התמיכה הרוחנית. היה זה הרב מאיר אשכנזי.

הוא נולד ב-1891 בעיר צ'ריקוב ב"תחום המושב" של רוסיה הצארית. הוריו, זלמן וקאילה אשכנזי, הבחינו עוד בילדותו בתכונות הרוחניות של בנם ובנכונותו הנלהבת לעבוד את אלוקי ישראל ולמלא אחר מצוות תורתו. הוא למד בישיבת "תומכי תמימים" והפך לאחד מתלמידיה המצטיינים. בעת מלחמת העולם הראשונה, הוריו של רבי מאיר, כיהודים רבים אחרים, היגרו מרוסיה למנצ'וריה הסמוכה והשתקעו בעיר חרבין. שם הוא נשא לאישה את טובה סולובייצ'יק בת רב ידוע אשר היה מורהו של הרב מאיר בישיבת "תומכי תמימים".

מסיבות לא ידועות, חזרה משפחת אשכנזי לרוסיה לעיר הנמל ולדיוסטוק בה מונה הרב מאיר לכהן כרבה הראשי של הקהילה היהודית במקום. שם שירת בנאמנות והתמדה במשך שבע השנים הבאות (1919-1926) עד שהשתכנע שהגיע הזמן לעזוב את רוסיה הנגועה באנטישמיות. נדמה היה שנתמזל מזלו: הוא קיבל הזמנה מבית כנסת ניו יורקי גדול לבוא ולעמוד בראש קהילתה. חלומו עמד להתגשם. אולם כאשר הכל היה כבר מוכן ליציאה לארה"ב, הגיע מכתב הזמנה אחר, הפעם מקהילת שנחאי הדלה והענייה שהתחננה בפניו לבוא ולהציל אותה מכיליון ההתבוללות והאבדון הרוחני. היה זה מבחן

הרה גורל עבורו ועבור משפחתו: בניו יורק היה הכל מה שהוא חלם עליו: חיי חופש בארץ חוק וסדר ושוויון לכל, אולמות גדולים ללימוד תורה, שיחות וויכוחים עם רבנים מלומדים על פלפולי התורה ותלמידים אין ספור. ורק דבר אחד לא היה שם: יהודים שהיו זקוקים לו יותר מקהילת שנחאי אשר באותה עת היתה נתונה במשבר עמוק: לא היתה לה כל מסגרת מוסדית דתית פרט לקבוצה קטנה אחרונה של זקנים נאמני מצוות תורה והלכה. היא עמדה על סף התפרקות סופית. הרב בחר בקהילת שנחאי.

אהבתו של הרב אשכנזי לכל יהודי רק בזכות היותו יהודי היתה ללא גבול. על כך מעיד המקרה הבא והסיפור שהיה כך היה: בשורה הראשונה של כוחות "האדומים" המתקדמים אל הקצה המזרחי של סיביר צעדו פעילים קומוניסטיים צעירים וביניהם יהודים רבים. גם בולדיוסטוק הם הפועים עוד לפני שהעיר נפלה בידי הבולשביקים. אנשי העיר שנאו אותם והיו מוסרים אותם ל"לבנים" ל"שיפוט" מהיר. המהפכנים נדדו ממקום למקום מבלי למצוא מקלט או ישע, ורק דלת אחת היתה פתוחה למהפכנים יהודים רק בזכות היותם יהודים: דלת ביתו של הרב מאיר אשכנזי.

לשווא התחננה הרבנית טובה אשכנזי בפני בעלה לא להכניס אותם הביתה בנימוק של מצוות "פיקוח נפש". השיב לה בעלה: "פיקוח נפש חל גם על הבחורים ההם בהיותם יהודים, מה גם שחלה עלינו מצוות "הצלת הנרדף על ידי הצורר" והכניס אותם הביתה שם הם שהו תקופה קצרה עד שהצליחו להימלט מן העיר. זמן מה לאחר מכן נפלה ולדיוסטוק לידי הקומוניסטים. החלו מעצרים והוצאות להורג - קודם כל של יהודים, כמובן. בליל סדר פסח נכנסו חיילי צבא האדום לדירתו של הרב אשכנזי ולקחו אותו ל"חקירה". כעבור שעות מספר הוא שוחרר, אבל הרמז היה ברור וגם החלטתו: הגיע הזמן לעזוב את רוסיה. אך כיצד עושים זאת הלכה למעשה? הרי הגשת בקשה לקבלת אשרת יציאה היתה בה אשמה עצמית של "בגידה במולדת"! הרבנית יצאה לבעלה לפעול דרך אחד הצעירים שהוא הציל אשר עתה היה פקיד גבוה במימשל. ושוב מכשול הלכת: "עשינו את אשר עשינו משום שהתורה דורשת מכל יהודי להציל יהודי נרדף ואסור לקבל תמורה עבור קיום מצווה אף שלא היתה כוונה כזאת. אולם הפעם עמדה הרבנית על שלה: היא הלכה לצעיר המהפכן וביקשה לעזור להם לצאת את רוסיה. הוא סירב, אולם

אשת הברזל הזאת עמדה על שלה וניצחה. בלבו של המהפכן נצנץ ניצוץ של הכרת תודה והוא הסכים. אולם גם פה לא תמו הקשיים: לא היתה כל אפשרות לתת לכהן דת ממך רשמי ליציאה מן המדינה, והרב... הוברח מחוץ לגבולות "גן העדן הסוציאליסטי". הוא הוברח לבדו. הרבנית והילדים נשארו ברוסיה ורק כמה שבועות מאוחר יותר, לאחר שנמצאה דרך רשמית כלשהי לתת להם אשרה רשמית, הם הצטרפו לאב המשפחה בשנחאי.

"דער שנחאייר רעבע"

בשנחאי נחלקה הקהילה היהודית לשתי עדות: ספרדית ואשכנזית. העדה הספרדית הגיעה לשנחאי באמצע המאה ה-19 לאחר תום "מלחמת אופיום" סיני-אנגלי. העדה האשכנזית הופיעה בעיר בשני גלים: הראשון במנוסתם מן הפוגרומים של הצאר והשני במנוסתם מרדיפות הסובייטים לאחר המהפיכה הרוסית. רבי מאיר הפך לחולייה המקשרת בין השתיים. הוא הצליח ליצור גשר בין שתי קהילות כה שונות זו מזו במהותן ובמקורן התרבותי והעדתי. ובקרב הקהילה הספרדית כיבדו ואהבו אותו לא פחות מאשר בקרב קהילתו שלו. כי גם הוא ידע לכבד ולאהוב את הקהילה הספרדית. נזכר ותיק הקהילה הספרדית ואחד מבני משפחת ששון המכובדת: "הוא היה צדיק אמיתי ותלמיד חכם גדול. רבים מעדתנו הלכו אליו לשאול שאלות ולחפש פתרונות אף שהיה רב אשכנזי ולא ספרדי".

אחד ממפעליו הראשונים של הרב מאיר היתה בניית בית הכנסת לקהילתו אשר קמה בשנת 1902 כאשר היא מנתה כ-25 משפחות יהודיות דוברות רוסית. היהודים הספרדיים השכירו להם חלק מבית הכנסת הספרדי "שארית ישראל". לקראת 1920 גדלה הקהילה לכ-250 משפחות (כאלף נפש) והשטח המושכר כבר לא הספיק לצרכיהם הדתיים. כך ב-1926 הרב אשכנזי החל לבנות את בית הכנסת "אהל משה" כפרבר עני "הון-קיו". חיש מהר הפך בית הכנסת למרכז חיי הדת והרוח היהודיים של תושבי הרובע - עד פרוץ מלחמת סין-יפן ב-1937.

אולם ההפצצות החוזרות ונשנות של המטוסים היפניים והמדיניות של "אדמה שרופה" של הסינים אילצו את רוב היהודים לעבור לגור ברובע הצרפתי המוגן ע"י הסכמים בינלאומיים. בית הכנסת "אהל משה" נשאר עומד על תלו ואילו הרובע "הון-קיו" עוד היה עתיד לשחק תפקיד חשוב בתולדות יהודי שנחאי כעבור (המשך בעמ' 15)

איזידור מגידור: נדבן וענק בפעילי הקהילה

מאת ג'ון לוי

איזידור מגידור נולד בחברין, סין. לשם הגיעה משפחתו מסיביר ב-1906. אז גרו בעיר כ-6000 יהודים דוברי רוסית. את חוק לימודיו סיים איזידור בבית ספר רוסי אשר כשליש מן התלמידים בו היו יהודים. לאחר גמר בית הספר עבר איזידור עם הוריו למרכז סין להמשיך את לימודיו בבית ספר אמריקני, אך משברים בינלאומיים שפקדו את הארץ בשנות ה-20 אילצו את המשפחה לחזור לחברין והנער נאלץ להפסיק את הלימודים.

ב-1937 נשא איזידור לאשה את אירה ריבין. ביובל ה-60 לנשואיהם כתב לה איזידור בפתק אשר היה שמור עמה עד סוף חייה: היית שותפה אמיתית שלי ותמכת בי לאורך כל הדרך להתגבר על כל הסכנות והקשיים. אני אוהב אותך בכל לבי ממבט הראשון ועד היום הזה וחושב את עצמי לבר מזל על שזכיתי להתחלק איתך בחיי.

בשנת 1941 היו יהודי מנצ'וריה בסכנה מגרמניה, בת בריתם של היפנים ששלטו בסין. איזידור ומשפחתו הצעירה היגרו לצין-דאו במרכז סין ומשם - לטיינטיין ולבסוף לשנחאי שם הם גרו במשך עשר שנים.

בהיותו בן 35 נבחר איזידור לכהן כנשיא הוועד הפועל של הקהילות היהודיות בסין. עם היווסדה של מדינת ישראל ב-1948, היה איזידור מגידור לקונסול כבוד של המדינה בשנחאי. הוא החזיק בכהונה זו עד לציאתו לאוסטרליה ב-1951. הוא השתקע במלבורן והקים מפעל פיתוח אזורי מגורים ומרכזי קניות ענקיים.

איזידור ואירה היו הורים מסורים וגאים

בילדיהם, אך הגורל התאכזר אליהם: בנם הצעיר, ראלף, נספה בתאונה ואיזידור ואירה תמכו איש ברעותו כדי להתגבר על שברון הלב. פעם בשבוע, בימי ראשון, הם נסעו לבית העלמין בספרינגווייל והניחו זר פרחים על קבר בנם.

בובי, רות, נורה ודני הביאו להם נכדים - ג'קי, אנתוני, לארה, סאשה, אנה, יוני, אלכס וכן כשכל אחד מהם מעניק לסבם נחת, אושר והשראה. איזידור הקדיש את עצמו לצדק סוציאלי, לישראל ולציונות. הוא קשר קשרי ידידות עם כל אחד משגרירי ישראל בקנברה. איזידור היה מורה. הוא לימד אנשים איך להתנדב ולנדב. שיעור קשה להבנת אנשים אשר מעולם לא ידעו חיסרון מהו ומעולם לא נאלצו לנדוד ממקום למקום ולהתחיל את חייהם מחדש שוב ושוב. במשך 21 שנה כיהן איזידור מגידור כיו"ר של קרן היסוד United Israel Appeal באוסטרליה, חבר פעיל בפדרציה הציונית של אוסטרליה, סגן נשיא כבוד של הקרן הקיימת וחבר לשכת המסחר האוסטרלי. הוא גם כיהן כיו"ר מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית וטיפל בעולים הראשונים מרוסיה ומאחר יותר בעולי אתיוסיה הראשונים.

במלבורן, יחד עם בוב זבלוד, סם ליפסקי ומיכאל דנבי, הוא הקים את Australia/Israel Review. תנועת היהדות הפרוגרסיבית של אוסטרליה בחרה בו לחבר בוועד המנהל שלה. הוא ייסד את העמותה האקדמית ע"ש גולדה מאיר באוסטרליה והיה אחד מיוזמי קרן הנצחה ליצחק רבין באוניברסיטה העברית בירושלים.

עם תום מלחמת ששת הימים ב-1967, הוא בנה מדור בבניין המגורים לסטודנטים מאוסטרליה באוניברסיטה העברית על הר הצופים ע"ש אביו והקים אודיטוריום בבית החולים האוניברסיטאי "הדסה" ע"ש בני, ראלף. בשנת 1980 כיבדה האוניברסיטה העברית את איזידור בפרס ביאליק היוקרתי ובשנת 1985 - בפרס גולדה מאיר ואילו ב-1988 הוענק לו תואר ד"ר כבוד של האוניברסיטה. ב-1986 הוא קיבל חברות במסדר אוסטרליה.

לפני 26 שנה התחלנו איזידור ואני לפתח את הפרוייקט "בית ספר המלך דוד" בית הספר הראשון של היהדות הפרוגרסיבית באוסטרליה. בשבוע שעבר נפתח בניין של מוסד מגידור לסטודנטים של "גיל הזהב" ברחוב דננונג במלבורן. גם בירושלים קיים מוסד מגידור להשכלה של בני גיל זהב ליד האוניברסיטה העברית המשרת יהודים וערבים כאחד, ותודות לנדבנות של איזידור הוא הולך ומתרחב.

איך יזכר איזידור בעתיד? מאות אנשים סביב העולם זוכרים את חסדיו. הוא יזכר גם כג'נטלמן מושלם, יוצר, עקשן, סנטימנטלי, רואה לעתיד לבוא, חבר נאמן. הוא היה מגזע הענקים, אזרח נאמן לאוסטרליה, בן נאמן ליהדות. הוא נאם בעולם כולו למען הזקוקים לעזרה. הוא היה נואם רציני ומרשים, אך מעשיו היו מרשימים מנאומיו. חייו היו בעלי הישגים מדהימים והילדים והזקנים באוסטרליה וישראל ידעו במשך שנים ארוכות כי שמו של מגידור פירושו ברכה.

הרב מאיר אשכנזי, רבה של שנחאי (המשך מעמ' 14)

שנים מספר. ואילו הרב אשכנזי החל בפרייקט חדש - בניית "בית הכנסת החדש" ברובע הצרפתי כשהוא עומד בראש שניהם.

עם הגיעם לשנחאי של פליטי אירופה הנאצית, נולדה קהילה יהודית חדשה, זו של פליטי גרמניה. הקהילה ביקשה מהוועד היהודי המאוחד בשנחאי רשות להקים בית כנסת משלהם. הבקשה אושרה הן ע"י האשכנזים והן ע"י הספרדים אך בתנאי מפורש אחד: שמירה על נוסח התפילות האורתודוקסי-מסורתיות, תוך הסתייגות מוחלטת מתנועות ליברליות רפורמיסטיות גרמניות שצצו באירופה בזמן ההוא.

ב-1931 כבשה יפן את מנצ'וריה והנהיגה משטר של טרור סמוי. זו הייתה תקופת חטיפות, רציחות, הלאמת רכוש פרטי וסחיסות. היהודים החלו עוזבים את חברין שעד אז נחשבה ל"בירה היהודית של סין". רוב האנשים הגרו

לשנחאי וטיינטיין. לקראת סוף העשור הגיע בשנחאי מספר המהגרים היהודיים ל-4,000 איש ואילו מספר פליטי אירופה עבר בהרבה את קו ה-14,000. למרות שרובם היו מתבוללים, עשתה משפחת אשכנזי את הכל למען קליטתם במציאות החדשה והבלתי מוכרת להם. הרב תרם ביד רחבה לקופת ההצלה של הפליטים מהכנסותיו הדלות, ובכך שימש דוגמה ומופת לתורמים אחרים.

לא פחות מתמיכה חומרית, סייע הרב בעניין התחייה הרוחנית של הקהילה. הוא הנהיג תפילות קבועות, מטבחים ציבוריים כשרים ובנה יחידות דיור שכוננו "מקלטונים". הוא ביקר במקלטונים אלה לעתים קרובות, שוחח עם האנשים על בעיותיהם ובמקרים רבים הצליח למצוא פתרונות. במקלט אחד נערכו רכיבי עונג שבת חגיגיים. אנשים החלו ללכת

לתפילות בשבת וחנויות יהודיות רבות בהונקיי נסגרו בשבתות.

הרב מאיר ייסד בית דין אשר טיפל בסכסוכים משפחתיים ובתביעות כספיות על פי דיני ישראל. בשווקים סיניים ויפניים הופיעו חנויות של מזון כשר. ב-1939 נפתח בית הספר "תלמוד תורה" אשר מחזורו הראשון מנה 35 תלמידים. ב-1941 הגיע מספרם ל-120 והמחזור האחרון ב-1945 עבר את ה-300. הרבנית טובה אשכנזי ייסדה בית ספר "בית יעקוב" לבנות בו למדו מעל למאה בנות ישראל.

הגעתה לשנחאי של ישיבת "מיר" המפורסמת של יותר מ-200 תלמידים ורבנים יצרה מציאות חדשה. שנחאי הפכה בין רגע למרכז מן החשובים ביותר של היהדות, והרב עשה ימים כלילות כדי למלא אחר הדרישות של אנשי הישיבה.

מכתב מישראל:

עליית "רווחה" של המזרח

מאת: וונדי אלימן

ניתן למצוא בכל פינה בעולם שרידים לנוכחות היהודים. לפניכם סיפורם של אלה שמסעם בן אלף השנים נערך בסין. משמעותו של שם המשפחה של שי-ליי (Shi Lei), הינו "אבן" בשפה המנדרינית ועתה, כשהוא ומשפחתו נמצאים בישראל, חושב שי-ליי לשנות את שם משפחתו ל"אבן". הוא טרם החליט מה בדעתו לעשות עם שמו הפרטי, ליי, אשר משמעו היא - הגינות, אך עדיין, בשם שי (Shi) טמונה זהותו וההיסטוריה של משפחתו. לפי סיפורם של יהודי קאיפנג, סיפור שעבר מדור לדור במשך אלפי שנים, מאס קיסר סין בניסיונו לבטא את שמותים המוזרים של נתיניו היהודים, וכפה עליהם את שם משפחתו ושם משפחתם של ששת שריו. צאצאיהם של שבע המשפחות מתקופת שושלת סונג, עדיין נושאים את השמות: **שי, זהאו, לי, איי, זהאנג, גאו, ו-ג'ין.**

(Shi, Zhao, Li, Ai, Zhang, Gao and Jin)
"ידעתי כי אני יהודי מיום שאני זוכר את עצמי". מצהיר שי-ליי (מבטאים: שר ליי Sherr-Lay), שנולד בקאיפנג לפני 26 שנה, ושמראהו, צבע עורו ומבנה גופו הוא כשל סיני טיפוסי. "שמעתי עובדה זומאבי ומסבי מאזימי ילדותי, וזהו חלק ממי שהנני, אך מעולם לא ידעתי יותר מכך. לא ידעתי דבר בנושא ההיסטוריה והמחשבה היהודית, חוקי היהדות, מנהגיהם ומסורתם. לא שמעתי על ליל הסדר או על יום כיפור ולא פתחתי תנ"ך מיימי. כל מה שידעתי הוא כי הינני יהודי."

שי-ליי הינו אחד מ-300 צאצאי הקהילה היהודית העתיקה בקאיפנג, אשר נאחזים בעקשות בזהותם היהודית. הרב האחרון של קהילת קאיפנג, נפטר לפני כ-150 שנה והידע בנושאי היהדות התפזר ונעלם ואילו הקהילה שהיתה קבוצה קרובה ומאוחדת (שורשיה מתועדים החל מהמאה ה-11) התפררה למשפחות מבודדות. לעומת זאת, הרצון לקיים קהילה קרובה מבחינה "רגשית" המשיך להתקיים.

בחדש יולי 2000, הגיע רב אמריקאי לסין. הרב נפגש עם שי-ליי מספר ימים קודם לכן והציע לשי-ליי לבלות שנה בארץ, תשובתו המיידית של שי-ליי הצעיר הייתה "כן".

"הדרכתי קבוצה של יהודים אמריקאיים בסיוע לימודי בנושא הקהילות היהודיות ביפן ובסין", אומר הרב מארווין טוקאייאר, הרב הראשי של טוקיו מזה שנים רבות לפני פרישתו, וחזרתו

לגרייט נק, ניו יורק.

שי-ליי, בוגר קולג' הדובר אנגלית רוטה, שאל שאלות רבות בנושאי יהדות, היסטוריה יהודית וחקר לגבי מוצאו. שאלתי אותו אם יהיה מוכן לבלות שנה בלימודי יהדות ועברית בירושלים, הוא וגם אביו הסכימו כאחד, כשדמעות מלחחות את עיניהם.

זמן קצר לאחר מכן, יצא שי-ליי ברכבת למסע בן כ-15 שעות מקאיפנג, שמתחיל בגדה הדרומית של הנהר הצהוב עד פקין ומשם כ-14 שעות נוספות בטיסה לתל אביב. "לא פחדתי לנסוע כה רחוק", אמר שי-ליי, "ישראל היא ארץ אבותי, פשוט חזרתי הביתה".

שי-ליי, אשר המשיך את תכנית לימודי היהדות באוניברסיטת בר אילן ולאחר מכן למד שנתיים נוספות בישיבת מכון מאיר בירושלים. עתה הוא חובש כיפה. הוא אינו היחיד מקרב צאצאי יהודי קאיפנג אשר חזר הביתה לישראל.

ארבע שנים קודם לכן עשו מסע דומה גם ג'ין-ג'ואנג **יואן, אשתו, זהאן ג'ין לינג ובתם, ג'ין וואן ג'ינג.**

"היו אנשים שעזרו ליהודי רוסייה לעלות לישראל", אומר ג'ין ג'ואנג, מנהל עבודה לשעבר בכור, כבן 48, שעתה נקרא שלמה. "אותם אנשים החליטו לחפש אחר יהודים בסין אשר רוצים גם הם לעלות לארץ. כשהם הגיעו לקאיפנג, הם שאלו אותי אם ברצוני לעלות לישראל, 'כמובן' עניתי. אני יהודי. אף תעודותי מסין מעידות על יהדותי, אני רשום כ"יוטאי" (יהודי). תמיד רציתי לגור בישראל. בקאיפנג אין שבת, ולא הורשנו להתפלל כיהודים".

במאמר ב'יהדות' (חורף 2000), מסביר אירווין מ. ברג, כי "יהיה זה מסוכן לצאצאי היהודים בסין להפגין את מחויבותם לדת היהודית. המימשל הסיני אינו מכיר בקיומם של יהודים כמיעוט דתי מוגן, למרות שהוא מקדם בברכה את התיירות שמייצרת הנוכחות היהודית בסין. הממשל עומד על המשמר באופן מיוחד ומתנגד לקיומה של תנועה דתית עם תמיכה זרה מבחוץ".

ההחלטה לעזוב את קאיפנג היתה קשה במיוחד לאשתו של שלמה, זהאן ג'ין לינג, כבת 45, אשר אינה יהודיה אלא "האן" - שנחשב מיעוט אתני בסין. "ודאי שידעתי שגואנג יואן הינו צאצא של העם היהודי", היא אומרת. "גם לפני נישואיני ידעתי זאת, אך זה לא שינה לי

דבר. אך כשאמר שעתה עלינו לעלות לישראל, היסטתי. לבסוף הסכמתי לנסוע בכדי לשמור על שלמות משפחתנו".

כשהמשפחה הגיעה לארץ, ג'ין וון ג'ינג היתה כבת 16, ונרשמה לביה"ס "מיין אורד" (Yemin Orde), ביה"ס לנוער עולה ליד חיפה. במהלך יוני קיבלה תעודת בגרות, וגם עברה גיור כהלכה בפני בית דין רבני.

היא בחרה בשם העברי שלושה, (תרגום השם וון ג'ינג) ובכך הייתה לצאצא הראשון מקרב צאצאי השושלת היהודית העתיקה בשנחאי שחזר באופן רשמי לחיק היהדות.

"לא רציתי לעבור גיור, מכיון שתמיד ראיתי עצמי כיהודיה", היא אומרת, "אך לפי ההלכה לא היתה ברירה בידי. אלוהים בחר ביהודים כעמו ורציתי להיות חלק מהעם".

צאצאי יהודי קאיפנג יודעים דרך שמות משפחתם ומסורתם כי הם מייצגים שושלת יהודית שנשמרה דרך אבותיהם לאורך אלף שנים.

סיפורה של השושלת מתחיל בקבוצה של יהודים מפרס שעברה אז בדרך המשי האגדית דרך קאיפנג, המטרופולין ההומה, שהייתה באותם ימים עיר הבירה של שושלת הקיסרות השלטת סונג. הם זכו לקבלת פנים חמה ונלהבת ביותר. כאשר הובאה הקבוצה לפני הקיסר, הגישו הנוסעים לפניו מנחה של מוצרים מכותנה. הוא קיבל את המנחה באומרו: "הגעתם אל סין שלנו. כבוד ושמרו את מנהגי אבותיכם ומסורותיכם, והנחילו אותם לדורות הבאים". וכך עשו, הם שימרו את מסורתם ואף הנחילו אותה לבניהם, אך עשו זאת בסגנון סיני. מכיוון שבסין נשמר הסטטוס הדתי על פי מוצאו של האב, ואילו האשה מאמצת את אמונתו של הבעל, היו הגברים רשאים להינשא גם מחוץ לאמונתם.

"חשיבות המוצא... הוא המפתח להבנת ההישרדות של היהודים בקאיפנג." מסביר טוקאייאר. "לצערנו, ישנה בעיה הלכתית. לפי החוק היהודי, נשמר הסטטוס הדתי ע"פ מוצאה של האם. בכל אופן, על אף כמה שברור מוצאם היהודי של קהילת יהודי קאיפנג, ועל אף העוצמה בה חשים יהודי קאיפנג לגבי היותם יהודים, לפי חוקי היהדות, הם אינם נחשבים יהודים.

הקשיים ההלכתיים אינם כאלו שאי אפשר להתגבר עליהם, והם אינם חסרי תקדים. לפי דבריו של מיכאל פרויד, מנכ"ל שבי ישראל,

ארגון חדש המושיט יד לעזרת צאצאי יהודים המעוניינים לחזור אל יהדותם.

"חזרת צאצאי יהודים לחיק היהדות, אינה תופעה חדשה", אומר פרויד. במהלך השנים, נוסחו נהלים עבור צאצאי היהודים המעוניינים בשיבה לחיק היהדות.

פרויד מצטט כי כאשר הגיעו אנוסים במאה ה-16 לאמסטרדם, כ-150 שנה לאחר האינקוויזיציה בספרד, וביקשו לחזור לחיק היהדות, "נוצר מנגנון הלכתי לקבלת האנוסים חזרה".

כיום אנו חוקרים מקורות ביהדות וגישות הלכתיות שיוכלו לשמש כמודל כיום עבור "זרעי ישראל" הכוללים לא רק את צאצאי יהודי קאפינג, כי גם יהודים מספרד (Crypto-Jews from Spain), פורטוגל, דרום אמריקה, וצאצאיהם של השבטים האבודים.

"כאשר מי מצאצאי היהודים מעוניין לשוב ליהדות, מטרתנו היא לסייע להם ולמצוא להם מקום איתנו ובתוכנו וכן לעזור במדיניות יד רכה מן הפן ההלכתי בתהליך גירום של השבטים האבודים".

כאשר קהילות מסוימות עלו לישראל המודרנית, היתה יהדותם מוטלת בספק, ולכן נדרש מהם גירוש רשמי.

אי לכך, קוצר אורך הזמן הנדרש מהם ללימודי היהדות (בדרך כלל בין שנתיים לשלוש) לפני שהורשו להופיע לפני בית דין רבני ולטבול במקווה.

שבי ישראל ממשיך את פעילות הארגון הוותיק 'עמישב', ארגון בעל מטרות דומות, שלחם בחשדות ובקשיים שהערימה הרבנות בזמן ייסודו ע"י הרב אליהו אביחיל בירושלים לפני כ-30 שנה.

ארגון 'עמישב' החל לפעול מדירתו של הרב אביחיל, ובסופו של דבר עבר לבניין הרבנות הראשית בירושלים, שם פגש פרויד את ש-ליי.

"זה עתה סיימתי קריאת ספר בנושא יהדות קאפינג - פאנוי (פרח האדמונית), שנכתב ע"י פרל ס. באק", אומר פרויד, ולפתע הגיע ש-ליי, שנראה כי יצא זה עתה מבין דפי הספר". הפגישה עם ש-ליי הובילה להגברת המעורבות של 'עמישב' עם צאצאי היהודים מקאפינג.

בתחילה עזר ארגון 'עמישב' ועתה עוזרים גם 'שבי ישראל' בהכנות משפחת ג'ון בנבכי הביורוקרטיה הישראלית.

הרב אביחיל תרגם את סיכומי בנושא עיקרי המחשבה והאמונה היהודית לשפת מנדרין, ומתכנן להקים ספרייה יהודית באוניברסיטת נאנקינג. כמו כן, הוא מקווה להוציא לפועל תכנית לימודים יהודית בסין וליצור מילגות לימודים בסין עבור צאצאי היהודים המתקשים מבחינה כלכלית, בכדי לעזור להם לעלות לארץ ולסייע במימון לימודים.

קהילת קאפינג, שהטלתה תחת אסונות חוזרים ונשנים מול איתני הטבע, הצבא, ומול בעיות כלכליות, נחלשה ע"י נישואי תערובת

והתבוללות תרבותית, פנתה כבר במאה שעברה אל ראשי הממסד היהודי העולמי בבקשת סיוע בנושא שימור יהדותם אולם בעקבות משבר הפליטים שלאחר מלחמת העולם הראשונה, בקשתם לא נענתה.

"עתה, משקימת בידינו האפשרות לתקן את שגיאות העבר, עלינו לעשות כל שביכולתנו לעזור לאנשים אלו". אומר פרויד. "גם אם הרוב אינו מעוניין בגיור, וגם אם כל מה שמעניין אותם הוא הרחבת הידע בנושא מורשתם היהודית אותה שימרו במשך שנים כה רבות כנגד כל הסיכויים, תפקידנו לסייע להם בכך".

זוהי כמובן שאלת המפתח. האם קיימת התעוררות אמיתית כלפי היהדות, ניצוץ דתי המחכה להידלק מחדש, או שמא זוהי אך תאוות ידע המיועדת לספק את סקרנותם?

לפרופ' קסו קסין, המשמש כיום כנשיא ביה"ס ליחסים בינ"ל באוניברסיטת נאנקינג וכפרופסור להיסטוריה של התרבות היהודית, אין כל ספק.

קסו קסין שהיה חבר במשמרות האדומים של המהפכה התרבותית (מליציה אזרחית צעירה שהוקמה בסין בכדי לסייע למאו-צה-טונג במלחמתו בביורוקרטיה) וכמומחה בספרות יהודית ובהיסטוריה של יהודי קאפינג,

מונה את הגורמים אשר לדעתו מעידים על קיומה של התעוררות דתית-יהודית:

"ראשית, המסורת היהודית נשמרה בקפדנות ע"י צאצאי יהודי קאפינג ושנית, מדיניות השערים הפתוחים של סין, איפשרה ליהודים מחוץ לסין לבקר ולעמוד בקשר.

חלק מן המבקרים שלחו או הביאו עימם חפצים הקשורים ליהדות ואף ספרים בסניית בנושאי יהדות.

אחרים ערכו טקסים בערבי שיש ושבת עבור קהילת צאצאי יהודי קאפינג. כל אלו, הולידו עניין מחודש ביהדות בקרב הקהילה. שלישי, עתה יש ביד צאצאי יהודי קאפינג אפשרות גדולה יותר ללמוד על היהדות וההיסטוריה היהודית, נושא המחזק את הרצון והסיבות לחזור ולשמר את מסורתם.

רביעית, מספר גדול והולך של אנשי אקדמיה סיניים כותבים כיום מאמרים בנושאים יהודיים ולומדים את נושא יהודי קאפינג, עובדה המעוררת את מודעותם של הצאצאים היהודים עצמם בנושא עברם".

"ולבסוף", אומר קסו קסין, צאצאי היהודים עצמם הופכים לפעילים יותר ואף יוזמים הידוק קשרים בין היהודים בתוך הקהילה ועם יהודים מחוץ לקהילה".

פרויד מדבר בטון זהיר יותר. "קל להיסחף בדרכיה של יהודי קאפינג" הוא אומר. עדיין אין הוכחה ברורה להתעוררות כוללת".

הקהילה היהודית, שמנתה בשיאה כ-5,000 נפש (בתקופת שושלת מינג בין השנים 1368-1644), והיום התדללה לכמה מאות.

ב-1988, השנה בה נערך מיפקד האוכלוסין האחרון בסין שבו הורשו יהודים לזהות עצמם

כיהודים, מנתה הקהילה כ-1,000-700 "יוטאי" בקאפינג.

(מאוחר יותר, דאגו צאצאי יהודי קאפינג לחפש הטבות המוענקות למיעוטים מוכרים, המימשל הסיני שינה את הזהות הרשמית של צאצאי היהודים מ"יוטאי הודאי" ל"האן").

סקר לא רשמי שנערך כ-10 שנים לאחר מיפקד האוכלוסין האחרון זיהה רק כ-300 'יוטאי' מוצהרים.

מספרים אלו, אינם אמיתיים. מספר יהודים זיהו עצמם כמוסלמים בכדי להערים ולעקוף את החוק המתיר לידת ילד אחד בלבד. (שלא כיהודים, האיסלאם הוא מיעוט מוכר בסין). אחרים העדיפו לזהות עצמם כ"האן", מאשר לשמר את מחויבותם ליהדותם.

בעוד שאין מקרים רשמיים של אנטישמיות בסין, לא בסין העתיקה ולא בסין המודרנית, הממשל הסיני אינו מקדם בברכה תנועות דת בעלות תמיכה מבחוח.

האם ש-ליי ומשפחת ג'ון רואים עצמם כיוצאי דופן עם שובם לחיק היהדות?

"לא, יש רבים כמונו". אומר שלמה. "כשיראו שקיבלתי אזרחות ישראלית, גיעו גם אחרים". "זה קשה לכולם לעלות לישראל וללמוד כמו שעשיתי אני. לרוב צאצאי היהודים בקאפינג יש מעט מאד כסף". אומר ש-ליי, "אך הרצון קיים".

ש-ליי ומשפחת ג'ון אופטימיים בנושא עליית יהודי קאפינג. בעזרת סינית ואנגלית שוטפת, מקווה ש-ליי לעזור לקהילה היהודית בקאפינג, למצוא את מקומם בעולם היהודי.

שלווה ג'ון, הדוברת סינית ועברית, סיימה את לימודיה התיכוניים בארץ, רואה אף היא את עצמה כמסייעת ליהודי קאפינג להתיישב בישראל בעתיד.

למיטב הבנתם, אלף השנים שיהודי סין התעקבו בקאפינג היו המשך הגלות לפני החזרה לארץ, שהיא בעצם ביתם האמיתי.

הדסה מגזן, ינואר 2005, כרך 86 מספר 5.

אחת ממקבלי המלגות תמונה - 2004

סטודנטים כותבים

חיילים כותבים

אני, סגן אמיר שני, המשרת בחיל המודיעין, מודה לאיגוד על השי שקיבלת!
אמיר שני

שמי שניידר אדוה, נכדתה של סוניה שניידר, בעבר אוגניסטוף והנני סטודנטית, שנה שלישית, למזרחנות, באוניברסיטת חיפה.

ברצוני להודות לכם מקרב לב, בעבור המלגה אשר הענקתם לי, זו השנה השנייה.

מאחלת אני לכם בריאות, אריכות ימים, נחת והמשך עשייה פורייה למען קהילת יוצאי סין וצאצאיה.

מי ייתן ונמשיך להדליק יחדיו את נרות החנוכה עוד שנים רבות.

**בהערכה ובהוקרה רבה,
אדוה שניידר**

לכל חברי איגוד יוצאי סין,

רוצים אנו להודות לכם על המלגה שקיבלנו בחג החנוכה בטקס חלוקת מלגות שהתקיים השנה כמו בכל שנה. אנו מאחלים לכם המשך עבודה פוריה ושמחים להיות חלק ממשפחה גדולה, משפחת יוצאי חרבין שבסין.

תודה רבה,

**יניב וגלית רוזנפלד
הנכדים של גליה ווילי (ז"ל)
יוצאי חרבין**

הוקרה לארגון יוצאי סין

הנני רוזנבלט שרון, נכדתה של הגברת איה רוזנבלט, יוצאת סין, מעוניינת להודות לארגון על המלגה שהוענקה לי.

זה השנה השלישית ברציפות שהארגון עוזר לי לממן את לימודי האקדמיים באוניברסיטה הפתוחה.

מי ייתן והארגון יזכה לעזור לסטודנטים רבים בשנים הבאות.

תודה,

רוזנבלט שרון

ברצוני לפתוח בתודה גדולה שמגיעה מתוך הלב על המאמצים הנפלאים, התמיכה, העזרה והנתינה של ארגון זה.

ראשית, רוב תודות לג'ון ואלכסנדר מייזין אשר העניקו לי מלגת לימודים לשנה הראשונה שלי כסטודנטית לתקשורת. נהייתי והתרגשתי כאחד מהטקס המרשים והמכובד שנערך. גיליתי דברים חדשים שלא ידעתי, אשר מילאו אותי והעשירו. אשמח לעזור בכל דבר שאוכל, תודה בשנית לכולם ושתהיה לנו שנת לימודים חינוכית ושנה של התגשמות ואהבה. וכמובן שנת שלום.

שלכם

קרן שרון

**נכדתה של איזבל שרון,
ונינתה של רוזטה רבינוביץ'**

ברצוני לומר תודה על היותכם איגוד כה חם ולבבי, הדואג אף לדור הנכדים שילמד וישכיל ויביא נחת להורים וכמובן לסבים ולסבתות. ואכן, כבכל שנה, אתם מקלים על המשימה בעזרת המלגה שהנכם מעניקים, ועל כך ברצוני לומר תודה! נעים לדעת שיש איגוד הדואג לנו ואכפת לו מאיתנו, וניתן לראות זאת בטקסים הנפלאים והחמים אשר בהם אתם מארחים אותנו בחנוכה.

שוב תודה,

**לירון דואני - הנכדה של מרי ביאר
רעות**

אני מבקש ורוצה להודות מעמקי ליבי על העזרה הגדולה שקיבלתי מכם, בחג החנוכה 2004 בחלוקת מילגות הלימודים שהענקתם לי והייתה עבורי לעזרה גדולה.

מי יתן תדי, והאל ישמור עליך עוד הרבה מאוד מאוד שנים של בריאות מלאי פעילות נעלה, אותה אתה מוביל עם הרבה חום, חכמה, עזרה, אהבה, ונתינה אין סופית. ברוך תהיה!

מודה אני לך ולהנהגת איגוד יוצאי סין מקרב לב.

ממני באהבה,

ירון גיא

לכבוד

איגוד יוצאי סין - חברי ההנהלה ומתנדבי הארגון.

ברצוני להודות לכם על מלגת הלימודים שניתנת לי בפעם הרביעית. חשוב לי לציין שמילגה זו מאוד משמעותית עבורי ראשית מן הפן הרוחני שבה, פעם בשנה להשתתף במעמד כל-כך מרגש ולראות איך האירגון פעיל ומעניק כל-כך הרבה לנזקקים, לסטודנטים ועוד שכעובדת-סוציאלית אני גאה להכיר אירגון כזה אשר דואג לחבריו ועוסק ברמה האישית וגם הקהילתית, אינני חושבת שקיים עוד איגוד כל-כך פעיל בארצנו.

באופן אישי אני גאה ומאושרת להיות בת לאמא שנולדה בסין ומקווה שבקרוב אוכל לבקר במקום הולדתה וללמוד יותר על סין.

מי יתן ותמשיכו במפעלכם עוד שנים רבות ועל-ידי כך תקדמו את החינוך והרווחה של הדורות הבאים.

תודה מקרב לב,

בברכה,

צפי גולבין-קליסקי

ברצוני להודות בחום לאיגוד יוצאי סין ובפרט לקרן המלגות על שם מישה קוגן על המילגה אותה הענקתם לי לשנת הלימודים תשס"ה.

בעזרתכם הנדיבה אוכל להמשיך את תוכנית לימודי בתוכנית הבין תחומית למדעי המוח באוניברסיטת בר אילן ולסיים את לימודי.

כמו כן ברצוני להודות על שני הספרים "הדות חרבין אשר בליבי" ו-"52 הטיוולים היפים ביותר". בעזרתכם אוכל להכיר טוב יותר את שורשי בעבר ואת הארץ בה הם נטועים בהווה.

המשיכו כך.

תודה רבה,

**טל דמבו נכדם של ישראל ורעיה
דוברי (פלוטנובסקי)**

ת.ד. 125

כפר יונה 40300

ברצוני להודות לכם מקרב הלב על המלגה שקיבלתי מכם. זו כבר שנה רביעית שאני זכאי למלגה וכל שנה אני מגיע נרגש להדלקת הנרות המסורתית. הטקס בחנוכה השנה היה מרשים ומהנה מתמיד!!! ברכותי לתדי בהגיעו לגבורות. מאחל לך עוד שנים ארוכות וטובות!!! בנוסף, אני סטודנט לקולנוע בשנה השלישית ללימודי, ושמת' לב שהטקס אינו מצולם בוידאו. אני מעוניין להציע את עצמי לצלם את האירוע בשנה הבאה. אם לוח הזמנים שלי ושלכם יאפשר, אולי ניתן יהיה להכין גם סרט קצר על האיגוד לטקס בשנה הבאה.

זומר שדר

ברצוני להביע את תודתי על המלגה שקיבלתי ועל השי המקורי והמעניין. רעיון מצויין לחלק את ספרו של תדי קאופמן - קראתי את הספר בנשימה עצורה. הספר אכן פתח בפני צוהר אל תוך תקופה שלא הכרתי ועל כך מגיעה לכם התודה והברכה. אנא העבירו תודתי לכל העוסקים במלאכה ולכל מי שמקדיש מחשבה כיצד ומה להעניק לסטודנטים. ושוב תודה מקרב לב.

**בכבוד רב,
אהרוני צביקה
הנכד של בלה ודב מורקין
האוניברסיטה העברית ירושלים**

הנני רוזנבלט דניאל, נכדתה של הגברת איה רוזנבלט, יוצאת סין, מעוניינת להודות לארגון על המלגה שהעניק לי. זו השנה הרביעית ברציפות שהארגון עוזר לי לממן את לימודי האקדמיים. מי יתן והארגון יזכה לעזור לסטודנטים רבים בשנים הבאות.

**תודה,
רוזנבלט דניאל**

דברי ברכה בשם הסטודנטים בטקס חלוקת המלגות

כבוד יו"ר איגוד יוצאי סין, מר תדי קאופמן. חברי ההנהלה, אורחים נכבדים, חברי הסטודנטים. שוב חלפה שנה ואנו ניצבים כאן בטקס קבלת המלגות. אם לפני שנה הדבר נראה לי כאילו מובן מאליו הרי הפעם אחרי שביקרתי עם אמי בספטמבר השנה בחרבין הדברים נראים אחרת. בביקורי שם הבנתי איך התקיימה קהילה יהודית קטנה בארץ ענקית אינסופית על כל גווניה. פגשתי בחרבין אנשים שלא ראו זה את זה מעל ל-50 שנה, שנפגשו כמו בכנס מחזור ולמחרת התנהגו כאילו מעולם לא נפרדו. הייתי מלא התפעלות מהמארגנים הסיניים שעשו הכל כדי

שהסמינר יצליח. עברתי עם אמי וראיתי את המוסדות היהודיים שהיו קיימים פעם, ביקרתי בבית העלמין היהודי - היחיד שנותר בסין. היום אני מבין טוב יותר את הפעילות הייחודית של הארגון על מתנדביו וחבריו שמתנהגים כמשפחה אחת גדולה וגם אנתנו בתוכה בני הדור השני והשלישי. ומה שנשאר לנו - רק לאחל שארגון מופלא זה ימשיך בפעילותו הברוכה ושנוכל להיפגש גם בשנים הבאות, חלקנו כסטודנטים, אחרים כבוגרים ולהודות לכם מעומק הלב על פעילותכם ובמידת האפשר להציע לכם את עזרתנו כפי שאתם עזרתם לנו.

ארנון בין - נכדם של סופיה קרליק ומיכאל קרליק ז"ל יוצאי חרבין.

שלום רב,
שמי נועה אולמרט, והיה לי הכבוד להיות בין מקבלי המלגות מאיגוד יוצאי סין השנה, בפעם הראשונה עבורי. למרות שאני בת למשפחה שגאה מאוד במוצאה הסיני, שמעתי על האיגוד לראשונה רק לפני מספר חודשים, בפגישה מקרית עם יוצאת סין אחרת. שמחתי מאוד לשמוע שיש איגוד לקהילה מיוחדת זו, והייתי שמחה עוד יותר מקבלת הפנים החמה לאיגוד ולקהילה.

התרגשתי מאוד בטקס חלוקת המלגות. זו היתה הפעם הראשונה בה נחשפתי לאיגוד ולאנשים המקסימים הפעילים בו, ולקהילה החמה והמיוחדת של יוצאי סין. הדבר היחידי שהצטערתי הוא שסבי וסבתי היקרים, זכרונם לברכה, בלה ומרדכי אולמרט, לא יכלו להיות איתי בטקס, שכן אני בטוחה כי היו מתרגשים ושמחים יחד איתי ועם שאר הקהילה. התרגשתי ושמחתי לראות קהילה מלוכדת וחמה, ששמה בראש מעייניה לדאוג ולעזור לדור ההמשך, מתוך מחשבה שפיתוח דור ההמשך של הקהילה זו הדרך הטובה ביותר לעזור ולתרום למדינה. היה זה מחמם את הלב לראות גוף, שבאמצע המשבר בהשכלה הגבוהה, שם לו למטרה לעזור ככל האפשר לסטודנטים, ולכמה שיותר מהם. באשר לי, אני יודעת שמלגה זו שקיבלתי מכם תעזור לי מאוד במהלך שנת הלימודים, ותאפשר לי להתרכז ולהגיע להישגים טובים בלימודי האקדמיים.

אני מאוד שמחה ומברכת על הקשר שנוצר ביני לבין האיגוד, ומקווה שימשיך עוד שנים רבות. עכשיו, יותר מתמיד, אני גאה במוצאי ושייכותי לקהילת איגוד יוצאי סין. אני מודה שוב, מקרב לב לראשי הארגון ולקרן המלגות ממנה ניתנה לי המלגה.

**חג שמח!
בשמי ובשם משפחתי,
נועה אולמרט**

אני רוצה להודות לכם על קבלת המלגה ללימודי תואר שני במינהל עסקים!
**הרבה הרבה תודות!
אורנה גרנשטיין (שני)**

חלוקת המלגות חנוכה 2004

1

2

4

7

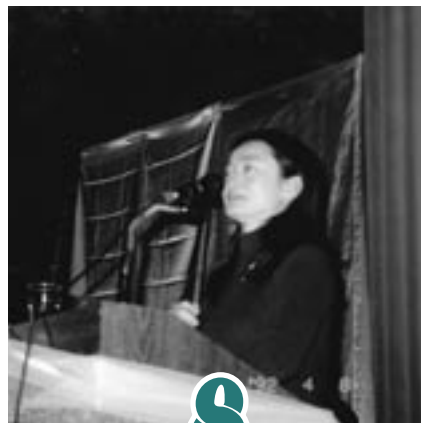
3

5

6

8

9

- 1 שגריר סין בישראל מר צ'ן יון לון מחלק מלגות.
- 2 מ"מ ראש העיר תל-אביב, מר נתן וולוך.
- 3 גב' אורה נמיר לשעבר שגרירת ישראל בסין.
- 4 מר יגאל כספי, מנהל מחלקת צפון מזרח אסיה במשרד החוץ.
- 5 תדי קאופמן, יו"ר איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל סין בישראל.

- 6 יוסי קליין, מ"מ יו"ר איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל סין בישראל.
- 7 רן ויינרמן, סגן יו"ר איגוד יוצאי סין.
- 8 סטודנטית מסין י. צאן.
- 9 ארנון ביין - סטודנט.

תדי קאופמן יהדות חרבין אשר בלבי

English - Consular
Charity - Synagogue

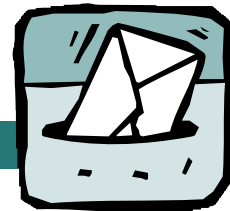

תדי קאופמן, יו"ר איגוד יוצאי ס'ן, יליד חרבין 1924, שהיה פעיל במוסדות הקהילה ובנו של אחד ממנהיגיה, ד"ר א. קאופמן. ביוזמת ידידו וממלא מקומו באיגוד, יוסי קליין, אף הוא יליד חרבין, העלה קאופמן את זיכרונותיו על הכתב. הספר פורש בפני הקורא יריעה היסטורית רחבה אודות הקהילה בראשית המאה העשרים. תחילה שלטו הסינים בחרבין, לאחריהם הגיע הכיבוש היפני, כעבור זמן כבש הצבא האדום את מנצ'וריה, ולבסוף נכנסה לעיר הארמייה השמינית המהוללת של מאו-צה-טונג. ובתוך הסערות שהתרגשו ובאו, הצליחו פרנסי הקהילה לנווט את בני עדתם כך שהמשיכו לחיות לא רק חיים יהודיים מלאים, כי אם גם חיים ציוניים.

מבעד לעיניו של קאופמן מתגלה תמונה מרתקת, לעתים משעשעת לעתים נוגה, המאירה פן נוסף בסיפורה של יהדות ס'ן.

בת-עמי מלניק
עורכת הספר

איגוד יוצאי סין שמח
להודיע על הוצאתו
לאור של ספרו
המעניין של
תדי קאופמן.
ניתן לקבל את הספר
במזכירות האיגוד
תמורת תרומה בסך
40 ש"ח לקרן עזרה
סוציאלית של האיגוד.

תדי הנכבד,

בנשימה עצורה סיימתי את קריאת ספרך הנפלא המחזיק כה הרבה, "יהדות חרבין אשר בלבי".

הספר כתוב בשפה תיקנית, עשירה, קריאה ומרתקת ומבטא בצורה מושלמת את הווי החיים של קהילת יהדות חרבין על כל מימדיו הכלכליים, חברתיים, תרבותיים וציוניים. קהילה יהודית אשר שימעה הגיעי אך למתי מעט.

הדבר שריגשני ביותר בקריאת ספרך הוא האהבה העמוקה שלך לכל אשר קשור בעם ישראל. וכאותם הצדיקים שלנו לדורותיהם - שכל אשר אמרו - וכל אשר הגו וכל אשר כתבו, "לעולם הייה סינגור על עם ישראל". כל אשר אמרת - היה בשבח קהילה מופלאה זו, חרבין, שעמדה לה זכות וזכתה במנהיגות אמיצה, בעלת אופקים רחבים ותחושת אחריות ומסירות עילאיות - בהנהגת קהילתה.

רב מזאת, כה חזקה הייתה השפעתה המוסרית של מנהיגות זו, שבדור השני והשלישי רכשו ממנה את תחושת השליחות הקדושה, אחוות האחים שכל ישראל ערבים זה לזה.

לעיני הקורא מצטיירת קהילה, שתודות למנהיגותה, שגם אביך ז"ל הנהיגה שנים רבות היו בה כל השירותים להן ניזקקה. החל בגן ילדים, בית ספר, ספרייה, בית חולים, בית אבות ותנועות נוער ציוניות... הכל מתוך העם ולמען העם.

מנהיגי קהילה זו - ובהם אביך ז"ל - הנהיגו את קהילתם ביד רמה, בחסד, באהבה וברחמים והינם מופת לכל הדורות הבאים של מנהיגות מוסרית שבזכותה מתקיים עם ימים רבים.

ואתה תדי, חסד עשית עם קהילה נפלאה זו ועם מנהיגותה, שחשפת למען הדורות הבאים את פעילותה המבורכת. ישר כוחך!

שלך,

ד"ר אביגדור שחן

לאיגוד יוצאי סין שלום רב!

מצ"ב שיק ע"ס 500 ₪ עבור לימודי סינית ע"ש אהרון ירחו ז"ל. תשלום שני לשנה זו (2004) - מתוך הסכום השנתי בסך 1,000 ₪.

אמי ואני מאחלות לכם שנה אזרחית פורייה ומועילה, בריאות טובה והרבה שמחות - לכל העוסקים במלאכה החשובה של "נתינה" לקהילה - וקודם כל, ליקירנו האהוב תדי קאופמן! קשה להעריך ולבטא במילים את פעילותו העניפה והמסורה למען יוצאי סין - לדורותיהם, למען כולם ולכל אחד אישית, לחוד...

בברכת ישר כוח ותודה לך מקרב לב על הכל.

איזה ואסתר ירחו

כפר תבור

תדי היקר

שמחתי לקבל הבוקר עותק מספרך "יהדות חרבין אשר בלבי". ברכות על הוצאת הספר - אקרא בעיון ובוודאי אלמד רבות. ביקרתי בראשית החודש בחרבין והתרשמתי מהמקום המיוחד. נסעתי לשני בתי הכנסת בעיר, אך למרבה הצער - הם היו סגורים.

ברכות לשנה (הסינית) החדשה...

אילן מאור

קונסול כללי

של ישראל

בשנחאי

אנו בנו ובתו של קופל פייס ז"ל. שמחנו מאד על חידוש הקשר עמכם ולכבוד גדול הוא לנו לקשור עמכם קשרים חדשים-ישנים.

בזמנו תמכתם באמנו שתחיה ועל כך תודתנו והערכתנו הגדולה.

לדעתנו השמירה על קשר עם דור ההמשך של פייס קופל חשובה ביותר ומפעלכם ראוי להתברך על כך.

לקופל פייס ז"ל שמונה נכדים ושניים מתוכם משרתים בצה"ל ביחידות שדה.

אנו מצרפים בזאת תרומה צנועה בסך -200 ₪ לסינוע לנזקקים.

בברכה

שפיצר טובה

פייס משה

חיפה 35567

אני בת של יוצאת סין. אימי ז"ל רחל גוטמן לבית קרוגליאקוב עלתה לארץ מחרבין.

גם אחותה שרה קוצ'מר ז"ל היתה חברה באיגוד שלכם.

בתקופה שמאז מות הורי אני מנסה למצוא פרטים ומידע על שורשי המשפחה.

נכנסתי לאתר שלכם באינטרנט ונהנית מאוד מהמידע שמצאתי שם.

זכור לי שיש לכם עתון שיוצא פעם בתקופה. אבקש לברר כיצד ניתן להיות מנויים ולקבל חומר מודפס לביתי.

בברכה,

לילי גולדשטיין

בית לחם 23

חיפה 35567

תדי היקר,

מצאתי לנכון במילים ספורות להודות לך על שאיפשרת לי הזדמנות נדירה להעיף מבט על סיפורה המרתק של קהילת חרבין ובתוך כך - ללמוד את סיפורו המרתק של אביך, אישיות מרכזית ומשפיעה, שלמרות התלאות שעבר, שרד את מחנות הכפייה והמשיך במלוא המרץ לפעול בשליחות הציבור - גם לאחר עלייתו ארצה.

ספרך "יהדות חרבין אשר בליבי" אינו רק תעודת - כבוד לקהילה קטנה, שהצליחה לשמור על הגחלת למרות ההתנכלויות הממושכות. גדולתו בכך שהוא מעניק הזדמנות לדור הבא - לנכדים ולנינים לגלות עניין בשורשים, ולכך נודעת חשיבות חינוכית ממדרגה ראשונה.

אני מאחל לך עוד הרבה שנים של עשייה בשימור תולדות יהודי-סין לדורותיהם ובטיפוח היחסים בין שתי המדינות.

בהוקרה ובהערכה רבה,

צביקה אידלמן,

דובר ההסתדרות

במרחב תל-אביב-יפו

ברצוננו להודות לך ולאגודת הידידות ישראל-סין על תמיכתכם המתמשכת בסטודנטים למוזיקה מסין, הלומדים במוסדנו. קשרי הגומלין ביננו לבין סין הינם מהיעדים האסטרטגיים החשובים של מוסדנו, ואנו מקווים כי נוכל לפתח תחום זה בעתיד הקרוב.

אני מתנצל על כך שלא אוכל להיות אתכם מפאת התחייבויות קודמות.

אנא, העבר את ברכתי החמה לזוכי המלגות ולמעורבים בנתינתן.

בברכה,

ד"ר תומר לב

ראש האקדמיה למוזיקה

אוניברסיטת תל-אביב

שלום רב,

בשנת 2001 יצאתי מהארץ לשהות של שנה בסין. למדתי סינית באוניברסיטה לשפות זרות. בעיר טיאנג'ין וטיילתי רבות בסופי שבוע ובחופשות בין הסמסטרים. בנוסף לימדתי אנגלית במכללה בעיר טאנגגו הסמוכה לטיאנג'ין. לפני נסיעתי התייעצתי וקיבלתי המלצות ממר תדי קאופמן.

עם חזרתי הכנתי סדרת הרצאות על הטיול הגדול שעשיתי. כמו כן כתבתי ספר ושמו "גאו שו", שיצא בהוצאת "כותרות", המתאר את חוויותי במשך שנה זו ממפגשים שונים עם אנשים ומהטיולים שביצעתי.

החברה להגנת הטבע קיבלה את הצעתי למסלול טיול מיוחד בסין, שאין דומה לו בחברות הטיולים האחרות.

אני מקבל מדי פעם את הביטאון של האיגוד מאביו של חתני, יוסי יעקובסון, שהוא יוצא טיאנג'ין וחבר באיגוד שלכם, וחשבת לי עניין את קהל הקוראים שלכם בספרי או בפרסום מודעה שלי להרצאות וטיולים.

אשמח לקבל תגובתכם.

בברכה,

אמנון בוים

קיבלנו בתודה את תרומתו הנכבדה לאגודה למלחמה בסרטן בישראל, של מר פרדקין אברהם, לכבוד יום הולדתו ה-80 של מר תדי קאופמן - יו"ר של איגוד יוצאי סין ואת איחולכם למזל טוב ולבריאות.

בהזדמנות זו אנו מצטרפים לברכות.

המלחמה בסרטן בישראל ממומנת מכספי תרומות בלבד וללא כל סיוע מתקציב של משרד ממשלתי כלשהו. מכאן החשיבות המכרעת של תרומות בכלל ושל תרומתכם האישית בפרט.

בתודה ובברכה,

מירי זיו

מנכ"ל

האגודה למלחמה בסרטן

אחד ממקבלי המלגות תמונה - 2004

שלום,
אני תלמידת תואר ראשון באוניברסיטת תל-אביב בחוג ללימודי מזרח אסיה.

השנה אני משתתפת בסמינר על יחסי סין-רוסיה בצפון-מזרח סין ואני צריכה להגיש עבודה בנושא. אני בחרתי לכתוב על העיר מוקדן (שון-יאנג) מתחילת שושלת הצ'ינג עד סוף מלחמת העולם השנייה.

אני יודעת שישנם בארץ יהודים רבים יוצאי חרבין וברצוני לשאול האם ישנם יהודים אשר מקורם ממוקדן. זאת ועוד, אם אוכל לראייתם ולהוסיף את סיפוריהם לעבודתי אשמח מאד.

אשמח לכל עזרה בנושא ואני מודה לכם מראש,

אפשר להתקשר איתי גם דרך הדוא"ל שלי:

מחכה לשמוע מכם ושוב תודה,

מיכל שנבל

הרצליה

מחברת הספר: 'סודות ומרגלים - תיקי חרבין', 2002 הרצאה בסמינר בינלאומי בנושא ההיסטוריה והתרבות של יהדות חרבין נערך ב-30 באוגוסט עד ה-2 בספטמבר 2004, במלון שנגרי-לה, חרבין.

מארה מוסטאפין הינה המחברת של הספר 'סודות ומרגלים - תיקי חרבין', אשר זכה בפרס ראשון של ניו סאות' וילס NSW (אוסטרליה) לספרות ב-2003 (Premier's Literary Award Kiriyama), ולפרס קיריאמה לספרות ב-2004 (Book Prize Australian National), ולפרס הביוגרפיה האוסטרלית הלאומית 2004 (Biography Award).

מארה נולדה בחרבין אשר בסין, למשפחה יהודית ממוצא רוסי בעלת שורשים טאטאריים והגיעה לאוסטרליה כילדה בשנת 1959. כדוברת רוסית ואנגלית, היא סיימה את לימודי התואר השני, מאסטר ביחסים בינ"ל באוניברסיטה האוסטרלית הלאומית. עבדה כדיפלומטית / מדינאית, מנתחת בין ומודיעין, עיתונאית ומנהלת עסקית בכירה באוסטרליה ואסיה. כיום משמשת כמנהלת סניף אמנסטי הבינ"ל באוסטרליה.

המאמר מבוסס על החומרים הבאים:

מארה מוסטאפין: 'סודות ומרגלים - תיקי חרבין', 2002

מארה מוסטאפין: 'קשר חרבין: רוסים מסין בשן יואנפאנג' לפני אדוארדס (eds) מעבר לסין: זהויות מהגרות / נודדות, המרכז ללימודי הפזורה של דרום סין, האוניברסיטה האוסטרלית הלאומית, 2002.

ארבעה דורות של משפחתי חיו בחרבין ומנצ'וריה במשך למעלה מ-50 שנה.

מצד אמי, מקורם היה מיהדות בילורוסיה, אשר הגיעו לסין בתחילת המאה ה-20. מצד אבי, היו הם רוסים ממוצא טאטארי ממרכז רוסיה, אשר נמלטו מהמהפיכה הבולשביקית ומלחמת האזרחים ברוסיה ב-1917. התקופה בה חיו היתה תקופה בלתי רגילה: השלטון היפני תחת שלטון המריונטות של מאנצ'וקו (Manchukuo) ב-1932; שחרור ע"י הצבא האדום הסובייטי ב-1945; ו-10 השנים הראשונות של שלטון רפובליקת העם בסין, עד עוזבנו את סין לאוסטרליה בשנת 1959.

רוב ההיסטוריה של התקופה מפורטת בספרי 'סודות ומרגלים - תיקי חרבין', 2002. היום ברצוני להתמקד בחווית חיי משפחתי היהודית (משפחת סבי, זרצקי, ומשפחת סבתי, אוניקול), בכדי להאיר את נושא

ההיסטוריה הסוציו-פוליטית של הקהילה בה חייתי.

מדוע חרבין?

כפי שרבים מכם כבר יודעים, הכל החל עם בנייתה של מסילת הרכבת של מזרח סין (CER/KVZhD). הסכמם נחתם בין ממשלת צ'ינג סין ורוסיה הצארית, שקבלה זכיון לבניית מסילת הרכבת החוצה את מאנצ'וריה, וחיברה בין קווי הרכבת הטראנס סיבירית לולאדיווסטוק.

בהחזיקם בזכויות החוץ טריטוריאליות' (extraterritorial rights), אותם קיבלו יחד עם השליטה על תוואי המסילה, הפכה מנצ'וריה למעשה למושבה רוסית כשבירתה בפועל היתה חרבין.

בתחילת המאה ה-20, הגיעו אנשים ממרחק לאימפריה הצארית בכדי להתישב בספר החדש ולבנות חיים חדשים. בשל הרצון למשוך יזמים ולסייע בפיתוחה של מנצ'וריה, השלטונות הרוסיים ייצרו במתכוון סביבה ידידותית וסובלנית, ובה שיוון הזדמנויות ועידוד פעיל למיעוטים בכדי שיגיעו ויישבו את מנצ'וריה. בין המהגרים הגיעו יהודים, טאטארים, גרוזינים, פולנים, ארמנים, ורבים אחרים.

ליהודים מן האימפריה הצארית היתה מנצ'וריה ארץ ההזדמנויות. החוקים המפלים וההגבלות ששלטו ברחבי האימפריה - כמו אלו התוחמים את הרשאת האזורים המותרים למגורים ולהתיישבות (תחום המושב).

ההגבלות שחלו אז על היהודים כגון שלילת ההיתרים לעיסוק במקצועות מסויימים, הקצאת מספר ההרשאות ללימודים בבתי הספר ובמוסדות חינוך אחרים, לא חלו על מנצ'וריה. והחשוב מכל - במנצ'וריה לא היו פרעות ביהודים ומעט מאד גילויי אנטישמיות, לפחות עד תחילת סוף שנות ה-20 של המאה.

יהודים החלו להגיע למנצ'וריה החל משנת 1898. היה להם תפקיד חשוב בפיתוחם המוקדם של מקורות טבעיים ופיתוח המסחר במנצ'וריה. רוב היהודים שהגיעו למנצ'וריה התיישבו בחרבין, אך קהילות קטנות הוקמו בערים קטנות לאורך המסילה בחיילאר, מוקדן וצ'יציהאר. (Hailar, Mukden)

(Tsitshihar &)

חרבין היתה עיר קוסמופוליטית רב-תרבותית, בה התגוררו בני לאומים שונים ודתות שונות זה לצד זה בהרמוניה יחסית. היהודים הקימו לעצמם מוסדות ציבור מגוונים והיו פעילים גם בחיי המסחר, בפעילות התרבותית ובחיים הציבוריים של חרבין הרוסית.

היהודים היו מעורבים בניהול הרשות המקומית של העיר, וב-1909 מנה מספרם של היהודים החברים במועצת העיר 12 איש מתוך סך כולל של 40 איש.

למרות שאין תעוד בנושא העסקת יהודים בחברת הרכבת ה-CER לפני שנת 1915, ייתכן שלא היו הגבלות או מניעה בקבלתם לעבודה ותנאי העסקתם היו זהים לאלו של שאר הלאומים ולא הייתה אפליה בקבלתם לעבודה.

דפוס ההגירה המקובל בקרב רוב המהגרים היה כזה שאחד מבני המשפחה הגיע ראשון כדי לבדוק את האפשרויות במקום החדש, ואליו הצטרפו בהמשך שאר בני המשפחה, אחים, הורים, דודים, דודות ובני דודים.

כך היה גם במשפחתי. מקור משפחתי היה בביילורוסיה, משני הצדדים.

אבי סבי, גירש אוניקול, הגיע לחרבין ממוגהילב בשנת 1909, ואחריו הגיעו אחיו ודודניו. במקום להישאר בחרבין, הוא עבר לחיילר, נקודת מסחר קטנה בקצה הערבה המונגולית, שם שימש כסוכן מכונות תפירה "זינגר" ולאחר מכן פתח מחלבה משלו. אשתו, צ'סנה קלבאנובה, הצטרפה אליו כשנה לאחר מכן יחד עם בנם וסבתי גיטה שהיתה אז רק בת שישה חדשים, ואחריהם הגיעו קרובים נוספים.

סבי, מאטבי אברמוביץ' (מוטיה) זרצקי Matvei Abramovich (Motya) Zaretsky, הגיע לחרבין מקופיס בשנת 1912 כנער שהצטרף לאחיו, רובים, שהגיע ב-1906, ופתח מפעל בשר משפחתי בשנת 1920 בשם: "זרצקי וזלמנוב". אחותו והוריה הצטרפו גם הם. להם היתה משחטה כשרה קטנה ברחוב יאמסקאיה, ודוכן קמעונאי בשוק של חרבין. בשנת 1921, נכנס מוטיה כשותף בעסקיו של רובים, והיה לאחראי על קניית הבקר ושחיטתו. ב-1924 הוא הקים שותפות למסחר בבקר בשם "מיאסטרוד" (Myasotrud) ועמד

חרבין תחת מאנצ'וקו (1932-1945)

עבור רבים מאלו שנשארו לחיות בחרבין ב-13 שנות שלטון מאנצ'וקו, היתה זו חוויה מעיקה וקשה. אנשים שהיו רגילים לחיות במשך שנים ארוכות זה לצד זה, אוחדו לפתע ע"י עובדת מוצאם הרוסי וזוהו ע"י התכונות שחילקו אותם לקבוצות: 'מהגרים לבנים' או סובייטים, נוצרים אורתודוכסים או יהודים.

מתוך רצון לגייס את תמיכת ה'מהגרים הלבנים' בכיבוש, הציתו היפנים חלומות ישנים ודעות קדומות. כמנגנון שליטה באוכלוסייה הרוסית במנצ'וריה, הקימו היפנים ב-1934 משרד לטיפול בענייניהם של אוכלוסיית המהגרים הרוסים במאנצ'וקו (BREM). העיר, בה היה רוב רוסי, תחת שליטה רוסית, הונהגה בידי שורת גנרלים מ'הצבא הלבן' ונוהלה ע"י חברי מפלגת ה-RFP ותומכיהם ובכך ניתן אישור מוחלט לסנקציות האנטישמיות והאנטי בולשביקיות האכזריות.

ה'מהגרים הרוסים' המבוגרים נתבקשו להירשם ב'ברם' (BREM), ורק אז יכולים היו לקבל תעודות זהות, אשרות תושב, אישורי העסקה והיתרי תנועה. אלו שלא נרשמו היו מנועים מלעבוד וחיוך נמנע מילדיהם.

למרות שאחי סבי וקרובים אחרים המירו את מעמדם למעמד מהגרים, סבי עמד על כך כי להיות חסרי מדינה - "אזרחי שום מקום", מעמיד את משפחתנו בסיכון רב לנוכח התוקפנות היפנית, ומשפחתנו נשארה "סובייטית".

כתוצאה מכך, אמי, אינה, הורחקה מביה"ס ונאלצה ללמוד בבית עם מורה פרטי. מאוחר יותר, לכשנאסרו הקשרים בין 'מהגרים' ו'סובייטים', נאסר על אמי להמשיך את לימודי המוסיקה או להשתתף בקונצרטים בביה"ס למוסיקה של הגב' גרשגורנינה. כמו כן נאסר עליה להשתייך לאחת משתי תנועות הנוער היהודיות של חרבין - בית"ר או מכבי. בתחילה ליוותה אמי את חברה לפגישות התנועה או לארועי ספורט בכדי לחלוק עמם מעט מההתלהבות, אך אז נאלצה לשוב הביתה. לבסוף, פסקה גם ממנהג זה מכיון שהורי המהגרים הוזהרו שיכולות להיות השלכות באם ילדיהם יתרועעו עם חברים סובייטים.

אך אפילו מעמד המהגרים לא הציל את אחי סבי, רובים (Ruvim). ב-1940, הוא נעצר ע"י היפנים שהשתלטו על העסק הקמעונאי שלו בשוק בחרבין. באופן אירוני, את סבי הם לא עצרו בשל נסיונו הרב בעסקי הסיטונות, ואף הפכו אותו ליועצם במונופול איגוד הבשר. רק ב-1943 הוא הודח לבקשת פקידי הברם. לפי המסמכים שמצאתי בארכיון הברם בחאבארובסק, הם המציאו מקרה מוזר מלא באנטישמיות ואנטי סובייטיות מרומזת

שנות הכיבוש היפני, תחת מסווה משטר הבובות של מנצ'וקו.

היציאה מחרבין - 1930

ח"י היהודים במנצ'וריה התדרדרו בצורה רצינית לאחר הכיבוש היפני. היפנים עצמם לא היו מונעים ע"י אנטישמיות והציבור שמר על יחסים תקינים עם הקהילה היהודית, אך מכיון שהיו קשורים (או מקורבים) למתנגדיהם המיליטנטיים הסובייטים הלבנים, כדוגמת המפלגה הפאשיסטית הרוסית (RFP), אשר האיידאולוגיה שלה הושתתה על אנטי בולשביזם ולאומניות אליה נוספה גם אנטישמיות ארסית.

בתחילת שנות ה-30, חברו בריונים רוסיים למפלגה הפאשיסטית (RFP), כשהם עוסקים בחטיפות, סחיטה ורצח של אנשי עסקים אמידים, בעיקר של יהודים, פשעים אשר תוכננו למעשה ע"י המשטרה היפנית "הקמפאיתאי" (Kempeitai). רבים מן היהודים עזבו את מנצ'וריה נוכח ההתדרדרות בכלכלה, עליית הפשיעה והאנטישמיות, ההשתלטות על נכסיהם ע"י היפנים וההפחדות הפוליטיות (במיוחד עבור אלו שהחזיקו באזרחות סובייטית).

חלקם עברו לערים אחרות בסין, ביחוד למושבות הרב לאומיות בשנחאי וטיאנצ'ין, ואחרים חזרו לבריה"מ, ביניהם כ-30,000 משפחות שעזבו את סין לאחר שרוסיה מכרה את חברת הרכבות (CER) שבבעלותה ליפן במרץ 1935 ובכך איבדה את ההשפעה שהיתה לה על מנצ'וריה בעשור הבא. בעוד שרוב העוזבים היו עובדי חברת הרכבות, היו גם אחרים אשר חשו כי אין עתיד לרוסים במנצ'וריה.

עד 1935, מספרם של יהודי קהילת חרבין המשיך להידלדל מ-13,000 נפש בשנת 1931 ל-5,000 נפש ב-1935. בסוף שנות ה-30, ירדה האוכלוסייה הרוסית כולה לכ-30,000 נפש בסך הכל.

עבור משפחתנו, כמו לרבים אחרים, היה הכיבוש היפני נקודת המיפנה. סבי ואמי נשארו בחרבין, היכן שסבי בנה לא מכבר בית בן שתי קומות, ונכנס עם אחיו לשותפות בחברה שנקראה "שותפות האחים זרצקי". אך למרות זאת הורי סבתי ואחיה - משפחת אוניקול, החליטו להגר ולמצוא מפלט ברוסיה באמצע שנות ה-30. זו היתה בחירה שחרצה את גורלם. בשיא שלטון האימים של סטאלין ב-1938-1937, היו הם בין 48,000 יוצאי חרבין שנעצרו באשמת ריגול לטובת היפנים. כ-31,000 איש נרצחו ואילו הנותרים נשלחו למחנות עבודה. ספרי "סודות ומרגלים - תיקי חרבין", מספר את סיפורם המבוסס על תיקי המשטרה החשאית אשר השגתי מהגב. לשעבר, לאחר נפילתה של בריה"מ.

בראש המשרד בחיילר במשך 8 שנים. בתקופה זו הוא פגש את סבתי ונישא לה. למרות שהורי שניהם היו יהודים שומרי מצוות ולמרות שהשניים נישאו בטקס דתי עם רב ושמרו את מסורת החגים היהודיים, היו סבי וסבתי יהודים חילוניים יותר מאשר דתיים.

במהלך מלחמת העולם ולאחר המהפכה הבולשביקית ב-1917, עלה מספרם של המתיישבים הראשונים בשל אלפי הפליטים שזרמו לאזור. השיא היה בשנות ה-20 של המאה, כשמספר היהודים בחרבין מנה כ-20,000 נפש, ועוד כ-3,000 יהודים נוספים שחיו בעיירות קטנות לאורך תוואי פסי הרכבת. כך שניתן לומר כי 10% מהרוסים היו יהודים.

במרוצת שנות מלחמת האזרחים הסוערות, כשמצבו הפוליטי של האזור היה שרוי בתחום דמדומים (Limbo), היה אזור ה-CER (ע"ש חברת הרכבות ותוואי המסילה) אזור העירכות של המשמרות הלבנים (White Guard) מתנגדי הבולשביקים ושל הצבא הקוזאקים.

כך החלה עלייה במאורעות האנטישמיים, מכיון שהקוזאקים ראו את היהודים כבולשביקים הראויים להיענש, כחלק מפושעי המהפכה. עבור היהודים שהתגוררו באזורים שגבלו ברוסיה, כדוגמת העיירה חיילר, הפכו החיים בבת אחת למסוכנים במיוחד. ב-1919, אבי-סבי, גירש אוניקול נפל בשבי, ע"י אנשי הברון אונג'רן סטרנברג, (Baron Ungern-Sternberg's), אך בדרך נס, הוא הצליח לנוס על נפשו.

ב-1920, החליטו הסינים לסיים את תקופת הזכיין האקס טריטוריאלי שנתנו לרוסים, אך בשנת 1924, לאחר מו"מ בנושא הארכת הזכיין, כשסין הכירה בבריה"מ, היא (סין) הסכימה להקמת מינהלת משותפת של אזור ה-CER יחד עם ברית המועצות. המינהלת כללה את ניהול הרכבת, בתי הספר, בתי החולים ומוסדות אחרים. באותה עת יצא צו המתיר רק לאזרחי סין או רוסיה לעבוד בשרות הציבורי באזור ה-CER.

חלק מאזרחי רוסיה, וביניהם יהודים, נרשמו כאזרחים סובייטים (בעיקר בכדי לשמר את משרותיהם, או כשם שעשתה משפחת אמי, בשביל לא להשאר חסרי לאום, אם כי אחרים נשארו חסרי לאום מתוך הזדהות עם המהפכה).

הנותרים בחרו להשאר תחת ההגדרה "מהגרים לבנים". "White émigrés" בשלב זה, לנושא האזרחות הייתה רק השפעה מעטה על החיים בחרבין הרוסית. החיים בחברה מעורבת נמשכו והתושבים המשיכו לעשות עסקים אחד עם השני. אך לחלוקה בין 'מהגרים לבנים' ובין אזרחים סובייטים היו תוצאות מרחיקות לכת עבור האנשים שנשארו במנצ'וריה במהלך 13

בשביל לוודא את הדחתו של סבי. עדיין, מצב משפחתנו טוב היה הרבה יותר מזה של חברינו וקרובי משפחה בחאילאר. חלקם נכלאו ע"י היפנים בחשד לריגול סובייטי; ואילו אחרים היו בין 47 היהודים וסובייטים שניצודו ונערפו ע"י היפנים עם ערב הגעת הצבא האדום הסובייטי באוגוסט 1945.

השחרור הסובייטי?

כשהצבא האדום הסובייטי הגיע באוגוסט 1945 לשחרר את מנצ'וריה מהכיבוש היפני, הוא התקבל בפרחים ואופוריה ע"י רוב תושבי חרבין, למרות תדמיתו ושיכו הפוליטי. עדיין, אלפי מהגרים תמימים, וביניהם נציגי קהילות שונות בחרבין וראשי ארגונים חברתיים נאספו ע"י סוכני הביון של הצבא הסובייטי של סמרש! SMERSH! והוגלו למחנות שבי בבריה"מ, יחד עם משפתי פעולה יפניים. ביניהם היה מנהיג הקהילה היהודית ד"ר אברהם קאופמן. במה פשעו? בייצוג קהילותיהם בפני השלטון היפני.

היציאה מחרבין - שנות ה-50

ב-1956 החלה משפחתי בהכנת תכניות מוחשיות לעזיבת חרבין. הנסינות נכשלו בזה אחר זה. כמו יוצאי רוסיה אחרים, גם בני משפחתי התקשו להסתגל לחיים החדשים בחרבין, עליהם השתלט האופי המאזויסטי. בו בזמן, הורי סיימו את לימודיהם במכון הפוליטכני בחרבין בפקולטה החדשה ללימודי המזרח ומכיוון ששניהם היו דוברי מנדרין שוטפת, הם עשו מספר שנים כמתרגמים טכניים במקום עבודתם במשרדי ביני מזקקות הסוכר.

בתחילה הם התנגדו להזמנה ואחר לחצו לחזור למולדת, לבריה"מ, כחלק ממערכת "האדמות הבתולות" ("Virgin Lands") של חרושצ'וב. עתה היו הם תחת איום פיטורין מעבודתם, אך גם אז סרבו לשקול את ההצעה להחזיר אותי לבריה"מ ולבנות ג'ן עדן סוציאליסטי.

במטרה למנוע את הלאמתם של עסקיהם בידי הממשל, סבי ושותפיו כבר חיסלו את עסקי הבשר והבקר שהיו בבעלותם.

החל משנת 1951, היה העיסוק המרכזי של מוטייה כמנהל ומפקח על נושא עסקאות במזומן בבנק היהודי בחרבין.

לאחר מכן, הוא הוסיף עיסוק בתפקיד אחר כשוחט, המבצע את השחיטה הכשרה עבור הקהילה היהודית המתדלדלת, ואף שירת בוועדת ביקורת החשבונות.

היו לנו שתי אופציות ליציאה מחרבין. האחת - לישראל, לשם עלו כבר חלק מבני משפחתי זרצקי, או לאוסטרליה,

אשר היתה בזמנו אחת מן המדינות המעטות אשר התירו את כניסתם של פליטי רוסיה לשטחה.

לקח לנו זמן להשיג ויזות, לארגן את היציאה,

להשיג את כל אישורי הכניסה הנדרשים ולסיים את כל ההליכים הפורמליים.

בינתיים, משפחתי שיחקה את תפקידה ב'קפיצה הגדולה קדימה'. המשכנו להוסיף פסולת מתכת אל הכבשן השכונתי ברחוב שליד ביתנו, כשאנו מרעישים בכלי מטבח על גג ביתנו בכדי להרחיק 'יצורים מיותרים' כמו ציפורי הדרורים.

בשנת 1959, השנה בה עזבנו לסידני, התדלדלה הקהילה הרוסית בחרבין ומנתה אלפים ומתוכם רק כמה מאות יהודים.

כמה מקרובי משפחתנו שלא יכולים היו להשיג ויזות מוקדם יותר, הצליחו לעזוב את סין רק בשנת 1964, (העיכוב היה כתוצאה ממשבר היחסים בין סין לבריה"מ בתחילת שנות ה-60).

הגירת יהודי חרבין

גם לאחר הגירתם, נשארו חרבין וסין מרכזי הזדהות של רוב היהודים ה'חרביניסטים', כשם שהיתה גם עבור הרוסים ה'חרביניסטים'. כשנשאל על מוצאם האתני, רוב המהגרים יזהו עצמם לא רק כרוסים או יהודים, אלא כרוסים או יהודים מסין. בספרות, הם תארו עצמם כענף הסיני שצמח מן הגולה הרוסית או היהודית.

יהודים 'חרביניסטים' עדיין משמרים את קשריהם דרך איגוד יהודי המזרח הרחוק אשר הוקם לפני כ-53 שנה בישראל. עם סניפים ושלוחות בכל העולם ומוציא לאור את כתב העת 'איגוד יוצאי סין'.

דפיו של כתב העת משופעים בהיסטוריה של היהודים בסין, מוסדותיהם וחיייהם, זכרונות אישיים, חיפוש אחר חברים ישנים, רשימות נפטרים ודפי נוסטלגיה.

ישנן דוגמאות דומות גם בקרב הרוסים יוצאי חרבין. באוסטרליה, בוגרי המכון הפוליטכני בחרבין, המוסד המרכזי בחרבין לתואר שלישי (Harbin's main tertiary institution) אשר בוגריו נפגשים באופן סדיר וגם הם מפרסמים כתב עת במשך למעלה מ-30 שנה.

זמן קצר לאחר התמוטטותה של בריה"מ, פעילי הארגונים מחרבין הפיעו במספר ערים ברוסיה, עובדה שרמזה על כך שמערכת קשרים בלתי פורמלית נשמרה לאורך כל אותו זמן. כתבי העת שיצאו היו בעלי שמות כגון: "בברי מנצ'וריה", "רוסים בסין", וכך נשמר זכרון מוצק של חרבין בקרב ה'חרביניסטים' ברחבי העולם.

בגדול, ניתן לומר כי זהו ביטוי ההזדהות עם העולם הרוסי או היהודי שהיה בחרבין, אותו ייצרו ה'חרביניסטים' עצמם ואז גם איבדו אותו, יותר מאשר כמה אל סין עצמה. במשך שנותיהם בחרבין, רוב הרוסים והיהודים ממוצא רוסי בחרבין חיו במידה רבה בעולם רוסי והמעיטו במחשבה על סין שסביבם. רק אחדים למדו את השפה ברצינות או העמיקו בתרבות הסינית. רוב ההידברות עם הסינים

נתחמה לעזרה בעבודות הבית, סוחרים ואנשי עסקים אשר דיברו רוסית קלוקלת, או עם משכילים סינים אשר דברו רוסית.

למרות ריחוקם מן התרבות הסינית, לאחר יציאתם מחרבין, עבור רוב החרביניסטים היו חיייהם בסין האלמנט המייחד אותם בזהותם הרוסית.

כיום, קיים רצון רב בקרב יהודים ורוסים יוצאי חרבין וכן בקרב ילדיהם ונכדיהם להתחבר מחדש אל עברם ולכבד את אבותיהם, שחיו שם בעבר.

כיום, קיימת האפשרות ליצור קשר בינינו עם הממשל והאנשים בחרבין, שיכולים לעזור לנו לעשות כן ובתוכם אנשי אקדמיה, חוקרים, משמרי בניינים ואנשי ארכיון.

כשחזרתי לחרבין לראשונה במאי שנת 2000, לאחר 41 שנה, יחד עם הוריי, אני זוכרת כמה הייתה חשובה עבורם העובדה כי יכולים היו לבקר את בית הקברות היהודי המשוקם ולמצוא שם את קברי משפחתי זרצקי וקבריהם של קרובים וחברים, בעזרתו של המנהל ליו ג'ון. למרות שהיה עצוב לגלות שהבלוק בו גרנו נהרס, הורי התעודדו מביקורם בבתי הספר הישנים אשר עדיין פעלו - בית ספרו של אבי תפקד כביה"ס קוריאני ובית ספרה של אמי כביה"ס לבנות. הם שוחחו עם המורים, התלמידים ועם תושבים מבוגרים ברחבי העיר ויצרו קשרים חדשים.

היה זה בביקורי זה כשפגשתי לראשונה את פרופסור צו ווי (Qu Wei) וציוותו מהמרכז החדש למחקר היהדות בחרבין.

בביקורי השני כחצי שנה לאחר מכן, בחברת בן זוגי ועם עמית לעבודה, פרופסור צו ווי הזמין אותנו לסמינר בו שמענו על העדיפות שניתנה הן ברמה העירונית והן ברמת הפרובינציה לשימור שרידים מחיי יהודי חרבין ובתוכן תכניות להפוך את אחד מבתי הכנסת לשעבר למוזיאון יהודי קבוע.

מדוע לא לשמר את שניהם? שאלנו. מרגש לשמוע כי התפתחות העניין מואצת כעת. כולי אך שבחים למאמציו של הפרופסור צו ווי וכל האחרים העוסקים ביוזמה זו. הנני מברכת אותו ואת אנשי מימשל חרבין ואת תדי קאופמן על ארגון סמינר שכזה. כולי תקווה כי סמינר זה יהיה אחד מיני רבים.

לסיכום, ברצוני להציע הצעה. רשומות הארכיון ותיקי היהודים והרוסים בחרבין הינם מקורות בעלי ערך היסטורי רב. גם בספרי כתבתי כי התמזל מזלי לקבל נגישות לרשומות אלו במקומות שונים בעולם ובתוכם לאלו שבחרבין. איני יכולה להדגיש די את חשיבותו של הצורך ביצירת הנגישות לרשומות הללו, מכיוון שאלו אשר מתעניינים ויודעים על דבר קיומם של הרשומות עדיין בין החיים ויכולים לסייע לנו בהבנתם.

וזאת כיוון שההיסטוריה שייכת לכולנו.

הלבוש הסיני

איש מערבי הלבוש בבגד סיני יותר סיני מאשר הסיני הלבוש בבגד מערבי.

(פגמם סיני ישן)

את הכתף השמאלית ומזכיר בצורתו את הטובה הרומית העתיקה. במקרה הצורך אפשר לכסות את הכתף הימנית בשרוול פנימי ארוך. הנוודים הטיבטים תופרים את הג'ובות מעור ואילו דרי ערים וכפריים לובשים ג'ובות בד.

בג'ובות אין כפתורים או כיסים. הוא נסגר ע"י חגורה רחבה היוצרת בחלקו הקדמי חלל המשמש כמקום לאחסון של חפצים קטנים כגון קערה לארוח, טבק, מקטרת או אפילו תינוק.

האקלים בטיבט הוא קונטרסטי מאוד ואינו ניתן לתחזית. תוספת של בטנת פרווה מהווה מעין חומר בידוד בין הטמפרטורה החיצונית והפנימית, ומאפשרת החזקת חום גוף בגובה קבוע ואילו גיזרתו הרחבה של החלוק יכלה להפוך אותו לשמיכה במקרה שיאלץ האדם לעצור ללינת לילה קר תחת כיפת השמים. טבעי הוא אפוא שטיבטי שפוי לא ירצה להחליף את לבושו הרב שימשי בשום לבוש אחר ויהיה אופנתי ככל שיהיה.

לונגפאו - לבוש קיסרי

דרקון הוא היצור העוצמתי ביותר במיתולוגיה הסינית - וגם החסוד ביותר. טבעי הוא הדבר שבתור שכזה מסמל הדרקון את האדם החזק והטוב עלי אדמות הרי הוא הקיסר. לכן הלבוש המקושט בדרקונים, הנקרא לונגפאו, הלבוש הדרקוני, היה לבושם הרשמי של קיסרי סין משחר ימיה של המדינה.

הלונגפאו נתפר מבד ברוקדה כבד. על פניו נרקמו בחוט זהב וכסף דמויות של הדרקונים, שמש, כוכבים ועננים וכן חיות וציפורים שונים - היקום כולו אשר סמלו החי לא היה אלא הלבוש את הבגד עצמו.

מובן מאליו שהיחיד הרשאי ללבוש את הלונגפאו היה הקיסר לבדו, וכל אחד אחר שניסה ללבוש נחשב לתופס שלטון בכח והיה מטופל בתור אחד שכזה. נחשו כיצד? ניחשתם? דרקונים לא מבינים צחוק.

רואים אנחנו את צי-פאו על יפהפיות בכל העולם. השם "צי-פאו" דורש הסבר היסטורי קצר. כאשר חצו הגדודים המנצ'וריים את החומה הגדולה הסינית דרומה במעבר שנחאיגואן בשנת 1644 וייסדו את השושלת המנצ'ורית ג'ין והנהיגו מנגנון אריסטוקרטי חדש אשר באמצעותו שלטו בעם הכבוש המנגנון התחלק לחמש מחלקות כשלכל אחת מהן דגל (בסינית, צי) משלה. במרוצת הזמן נודעו המנצ'ורים כ"צי ז'ן" - הדגלנים, ואילו השמלה המנצ'ורית, השונה בגיזרתה משמלות סיניות: צי-פאו - "שמלת הדגלניות".

למרות השינויים שעברו על המנהגים וצורת החיים הסיניים לאחר מהפכת 1911, צי-פאו הצליחה לשרוד ולהפוך לשמלה מסורתית של הסיניות. היא נוחה ללבוש ומחמיאה לגוף אישה אף כאשר אין הוא ראוי לכך לפעמים. צווארונה של השמלה גבוה והשרולים יכולים להיות קצרים מאוד או ארוכים כאורך הזרוע, תלוי בעונת השנה או רצונה של בעלת השמלה. צי-פאו מתכפתרת בצדה הימני על ידי שני כפתורים ולולאות בד דקים. היא מונחת חופשית על פני החזה, צמודה למותן ובעלת חיתוך עמוק בצדדים. במלים אחרות יש בה הכל כדי לאלץ גבר להפנות את מבטו אל האשה לבושת צי-פאו ומה הפלא בכך שהיא כה אהודה לא רק בסין אלא גם בארצות אחרות.

צי-פאו קלה לתפירה, אינה דורשת אביזרים כמו חגורות, אבזמים או תחרה, וחסכונית בכמות הבד הדרוש לתפירה. במיוחד, היא טובה בכך שאפשר ללבשה לא רק כ"שמלת-כל-יום", אלא גם במסיבות ואירועים רשמיים. בכל מקרה היא עושה רושם של יופי, צניעות, וקסם נשי עדין.

קר על גג העולם

בסינית הלבוש הטיבטי נקרא צנפאו, אך הטיבטים עצמם קוראים לו ג'ובה. על פי חלוק יחיד במינו זה קל להבדיל את הטיבטי מבן מיעוטים סיני אחר. הוא רחב מידות, בעל שרולים ארוכים ומכסה רק

כאשר מהפכת סון יאט-סן הביסה את השושלת האחרונה (המנצ'ורית) ג'ין בשנת 1911 ויסדה את הרפובליקה הסינית, אחד המבצעים הראשונים של הרפורמטור הגדול היה לשנות את דמותו החיצונית של הסיני. הסיבה לכך: ד"ר סון היה סבור כי חופש תנועה בלבוש מסורבל פחות היה גורם לעבודה מועילה יותר. שמעו אותו אומר: "אילו היו הסינים לבושים בבגד מודרני, היו בונים את החומה הסינית מהר הרבה יותר!" בעוד הצאר פטר הגדול גילח את הזקנים של הרוסים והנהיג ברוסיה לבוש מערב אירופי, כן גילח ד"ר סון את צמותיהם מראשם של הסינים ותפר להם בגד לאומי חדש. בהתייצות לגבי צורתו העתידה, העדיף הנשיא החדש את דוגמת המקטורן האהוד בגואן-דונג, המחוז הדרומי של סין. מעיל פשוט המכופתר מלפנים בחמישה כפתורים, בעל ארבעה כיסים חיצוניים וצווארון קשיח המקופל כלפי מטה. לא היה המעיל החדש מהודר כלל ויפיק, אך היה נוח ללבוש, נקי-גזרה וחסכוני בכמות הבד שנדרש לתפירתו. בימינו מוכר הבגד בכינויו השגוי - "מקטורן מאו".

סון עצמו לבש אותו באופן תמידי פרט למקרים כאשר טסק רשמי דרש ממנו ללבוש פראק וצילינדר. מספרים שפעם בהגיעו לישיבת ועד הפועל של מפלגתו גו מין-דאן ישירות מקבלת פנים של שר החוץ הבריטי, התנצל: "סלחו לי על שלא הספקתי להחליף את בגדי העבודה שלי". חצי יובל לאחר מכן אמר דוד בן-גוריון דבר דומה, מבלי לדעת שלא היה הראשון בכך.

בתקופתנו של מגע קרוב ותמידי בין סין וארצות המערב, יצא מקטורן מאו (או סון) מן האופנה והוחלף על ידי הבגד המערבי הרגיל - זוג מכנסים ומקטורן, לעיתים בתוספת של מתניה, לבוש שגזל מן ההמון הסיני את הזוהר הקיסרי והסגפנות המהפכנית. יש המצטערים על כך. אך ההתקדמות איננה יודעת רחמים. היא צועדת קדימה.

כל זה נכון לגבי דרי הערים הגדולות והמרכזים שוקקי החיים. אשר למחוזות הנידחים, מתנהלים בהם הדברים אחרת: ככל שהמחוז נידח יותר, כן שורשיהן של האמונות הישנות עמוקים יותר והנאמנות לערכים הישנים איתנה יותר.

צי-פאו - שמלת נשים סינית

בעוד הבגד הגברי המערבי כבש את השוק הסיני, הרי הנשים הסיניות, אין בדעתן להיפרד בקלות משמלתן המסורתית - צי-פאו. ויש סיבה לכך: שאלו כל גבר שהוא ויהיה מכל לאום או גזע, ותשמעו מפיו תשבחות נלהבות לגיזרת יצירת אמנות זו. בימינו אנו לא זו בלבד שלא מסירים אותה מבובות-דגם בחלונות הראווה של בת' "האופנה הגבוהה" בשנחאי המפורסמת בגנדרניותה, אלא שלעיתים תכופות יותר ויותר

בקהל באתר של איגוד יוצאי סין

www.jewsofchina.org

האתר כולל מידע רב בתחומים הבאים:

- סדר כרונולוגי של אירועים בסין בהם היו מעורבים חברי הקהילה.
- פרסומים ותמלילי נאומים מקונגרסים וכנסים.
- מידע חשוב ממחקרים וספרים.
- קישורים לאתרים אחרים באינטרנט.
- רשימת קברים בבית העלמין בחואן שאן בחרבין.
- פורום חיפוש קרובים.
- תמונות (חלקן נדירות, המפורסמות בפעם הראשונה).

התרשמות חיובית

מהמינר שנערך בחרבין

מאת: פרופ' יורי מליחוב

הסמינר שאורגן על ידי המרכז ללימודים יהודיים של האקדמיה למדעי החברה במחוז חילונדזיאן בסין, היה לאירוע גדול, חשוב ומרכזי בחיים החברתיים והמדעיים של העיר חרבין. על כך מעידה בין השאר גם גלריית האישים המרשימה שהשתתפה בסמינר, וביניהם שגריר ישראל בסין מר יהודע חיים, השגריר לשעבר של סין בישראל מר פן ז'ן לין וכן חבר הוועדה הקבועה של אסיפת נציגי העם של סין, מר ישראל אפשטיין שנשאו נאומי ברכה.

כמו כן נשאו ברכות גם נציגים בכירים ממחוז חילונדזיאן ומהעיר חרבין: סגן יו"ר המחוז מר פו סיא-גואן, סגן שר התעמולה של המחוז מר פן ז'ן ליאן, סגן ראש העיר חרבין מר ון שיחוא, יו"ר מועצת דאולין (בעיר חרבין) מר שי זיאצין וראשי המוסדות להשכלה גבוהה בעיר חרבין. כמו כן נרשמה נוכחות מסיבית של עיתונאים מאמצעי התקשורת השונים מחרבין ובייג'ין. קודם כל, ברצוני לציין את הרמה המדעית הגבוהה של הסמינר, שבו השתתפו מדענים מ-10 מדינות, אשר נשאו 25 הרצאות מדעיות. זה מספר לא מבוטל. ברצוני לציין במיוחד את הרצאותיהם האיכותיות של מר יוסי קליין (ישראל), צידו-וואי (סין), ת. תדמור (ישראל), ו. רומנוב (רוסיה), ג. גרוסמן (ארה"ב), ס. ברויירד (צרפת).

הרצאתו של ד. גולדשטיין (ארה"ב) נשאה אופי יותר כללי. הרצאתם של לי שוסיאו ופו מינזן (סין) "חרבין: הרכב האוכלוסייה, אזרחותם ועיסוקם המקצועי של יהודי העיר" הייתה עמוסה בנתונים מספריים ובמידע איכותי. צביה באומן (אנגליה) הקדישה את הרצאתה להיסטוריה של המושבה היהודית בחרבין. פיטר ברטון (ארה"ב) דיוח על החיים התרבותיים בעיר חרבין.

בית העלמין היהודי בחרבין (היחיד ששרד בסין) ועיצובו היה נושא ההרצאות שהועברו על ידי ה"ה לי פן-בין ועל ידי יו-בין-ין (סין).

לא יהיה נכון לחשוב שהרצאות מסוג זה, משפחתי כביכול, אינן בעלות ערך מדעי. הן מספרות לנו על חיי היום-יום, על מחשבות ועל רגשות של אנשים פשוטים מאותה תקופה. מזווית ראייה זו, להרצאותיהם המאלפות של גב' מ. מוסטפין (אוסטרליה): "העיר שלי ומשפחתי: חמישים שנות חיים בחרבין", ושל ל. קליבנוב-בלייק (ארה"ב): "תולדות משפחתי בחרבין" היה ערך מסויים.

התרשמתי במיוחד מהרצאתה של ג. כץ: "לימודי בטכניון בחרבין והעבודה במסילת הברזל סין צ'ן-צ'ון", אשר סיפקה עובדות חדשות מעניינות ומאלפות, בתוכן האנקדוטה על חידוש הלימודים בטכניון של חרבין בשנת 1945, בשפה הרוסית.

שתי הרצאותיו המאלפות של מר תדי קאופמן השאירו רושם רב בקרב הנוכחים - גם בתוכן, וגם בצורת ההגשה - שוטפת ומלאת אמוציות.

ההרצאות היו "ציונות - התחייה הלאומית של יהודי חרבין" ו"הרב א.מ. קיסילב וחיי הדת של יהודי חרבין".

בהרצאה הראשונה המרצה הדגיש שהתנועה הציונית הפכה להיות למרכז החיים היהודיים בחרבין בשנים 1912-1945.

הוא עמד על חשיבותם של הכנסים של התנועה הציונית בסין, במנצ'וריה ובמזרח הרחוק, שהראשון שבהם נערך בשנת 1919 והשני ב-1921. וכמו כן הוא סיפר על ארגוני הנוער הציוני בחרבין ועל העיתון "חיים יהודיים" שיצא לאור במשך מספר שנים בעיר ושהיה העיתון היהודי היחיד בעולם באותה תקופה. בשנות ה-20, הגיעה לפלסטניה קבוצה של 150 עולים מחרבין וכך חרבין תפסה את אחד המקומות הראשונים בין הערים השונות בעולם לפי כמות העולים מהן לארץ ישראל.

לדעתו של המרצה, המושבה היהודית בעיר חיה חיים לאומיים מלאים ותוססים, שביסודם היו מושתתים על עיקרון של אהבה ליהודי באשר הוא, הכורח להיות מאוחדים ואמונה עמוקה שכל היהודים יתאחדו במולדתם.

(תדי, אני כותב שורות אלה לפי רישומיי, אם טעיתי במשהו, אנא תקן אותי). הרצאתו השנייה של מר קאופמן הוקדשה לאישיותו של רב העיר חרבין א.מ. קיסילב, לתכונותיו האישיות הבולטות, לידיעותו הרבה, לאופקו הרחבים ולחיים היהודיים בחרבין באותה תקופה.

הנושאים הארגוניים של הסמינר כמו הלנת המשתתפים והחלק המדעי של הסמינר שעליהם עמלו מארגניו בהם: מר תדי קאופמן, נשיא האקדמיה למדעים מר צו-יוי וכן מנהל המרכז ללימודים יהודיים מר לי שוסיאו, היו הצלחה בלתי רגילה וראויה לכל המחמאות.

הסמינר השאיר בזיכרון המון התרשמויות יפות, הקשורות הן לתוכנית התרבותית והן למסלולי הטיולים הרבים.

בין היתר שייט על נהר הסונגרי, תערוכת

תמונות מקיפה מאוד שהתקיימה באולמות האקדמיה למדעי החברה בנושא "ההתיישבות היהודית בחרבין", ביקורים באתרים היסטוריים ותרבותיים של יהודי חרבין וחגיגות יום ההולדת ה-80 של מר תדי קאופמן. האורחים נהנו גם מהופעות של להקת זמר של נערים יהודיים מהעיר בלגוונסק שברוסיה, ועוד פעילויות רבות ומגוונות נוספות.

רושם עז עשה עלינו - עלי, ועל תדי ורעייתו רשא - הביקור באוניברסיטה הפדגוגית שנבנתה תוך שנתיים-שלוש. על שפת נהר הסונגרי, רחוק מאוד מחרבין יותר קרוב לחולן הוקם קמפוס ענק המיועד לשלושים אלף סטודנטים ויותר משלושת אלפים מרצים ופרופסורים. קמפוס זה עצמאי לגמרי. יש בו כל הנדרש להפעלתו התקינה, כולל אולם מחשבים, המצויד במאות מחשבים מודרניים, שלידם עמלו סטודנטים. אך הרושם הכי עמוק נותר מהביקור בבתי העלמין - היהודי והרוסי בחואן-שן.

סערת רגשות כזו אצל תדי לא ראיתי מעולם. אחוז בהתרגשות עמוקה ביותר, הוא עמד שם, בלי לשים לב לאף אחד ומלמל בעברית תפילות לזכר המתים - קרובים, ידידים, מכרים. הוא הניח על קבריהם פרחים לבנים. את הרוח והאווירה של אותו יום לא ניתן לשכוח לעולם...תדי הניח פרחים גם על קברים רבים בבית העלמין הרוסי.

אך הנקודה הכי חשובה הייתה כמובן המפגש של כולנו, תושבי חרבין לשעבר. כעבור עשרות שנים - רוסים, יהודים, סינים, אמריקאים, אוסטרלים, אנגלים, צרפתים - על אדמת חרבין. ועוד אירוע בלתי נישכח עבורי: המפגש עם רשא ותדי קאופמן. נראה לנו שהכרנו אחד את השני מאה שנים לפחות. אבל כל זה רק דרך טלפון, רק בהתכתבות. וכאן, התראינו סוף סוף.

לגבי תדי, הוכיח בתדהמה למראה האנרגיה והידע הבלתי נדלים של האיש הזה. אני בעצמי מומחה לא קטן בתחום אולם הקשבתי בקשב רב לסיפורים ולזיכרונות של תדי על חרבין ונסחפתי. סיפורים מציאותיים, עליזים ויחד עם זאת מדויקים להפליא! הוא חייב לכתוב זיכרונות - כמובן רק במידה וימצא הזמן הנחוץ לכך לאדם כה עסוק. ורשא? כה נחמדה, כה טובת לב! היא קורנת חום וחביבות.

התרגשתי עד לעמקי נפשי בהיכרות פתאומית

מלגות - מספרים וסטטיסטיקה

בטקס חגיגי חולקו 148 מלגות מקרנות א.י. ס ל-148 צאצאי שלושה דורות של יוצאי סין לשעבר

חלוקה על פי מקצועות

5	רפואה
13	מחשבים
22	מנהל עסקים
2	מוסיקה
13	מדעי המדינה
1	תיירות
15	מדעי הרוח
6	תקשורת
10	עבודה סוציאלית
1	כלכלה
2	חקלאות
1	סטטיסטיקה
8	כימיה וביולוגיה
6	אמנות
15	הנדסה
3	פיסיקה וכימיה
10	משפטים
10	הוראה
3	יהדות
2	אדריכלות פנים

מקבלי מלגות הגרים באזורים שונים בארץ:

76	בתל-אביב ובמרכז הארץ
45	בחיפה ובצפון הארץ
27	בירושלים ובדרום הארץ

הם לומדים בשמונה אוניברסיטאות ישראליות:

21	באוניברסיטה העברית בירושלים
22	באוניברסיטת תל-אביב
10	באוניברסיטת חיפה
5	באוניברסיטת בן גוריון (ב"ש)
10	באוניברסיטת בר-אילן (ר"ג)
7	בטכניון (חיפה)
6	באוניברסיטה הפתוחה
1	באוניברסיטת "דרבי"
63	במכללות שונות בישראל
3	בישיבות

משך הלימודים

33	שנה ראשונה
38	שנה שנייה
41	שנה שלישית
30	שנה רביעית
3	שנה חמישית
1	שנה שישית
1	לימודים לקראת תואר מ.א.
1	הכנת דיסרטציה לתואר ד"ר

סטודנטים

85 סטודנטיות

היכן גרו הוריהם בסין?

92	חרבין
35	שנחאי
19	טיינסיין
1	מוקדן
1	קנטון

חלוקה על פי מוצא קהילתי

129	קהילה אשכנזית (מרוסיה)
6	קהילה ספרדית (שנחאי)
13	קהילה מרכז אירופאית (פליטים לשעבר מאירופה - שנחאי וערים אחרות בסין)

חלוקה על פי מקום לידתם

131	ישראל
8	רוסיה
2	קזחסטן
2	אנגליה
1	ארה"ב
1	קנדה
1	דרום אפריקה
1	יפן
1	אירן

התרשמותי חיובית (המשך מעמ' 28)

ובלתי צפויה עם הבן של קוליה פשקובסקי - חברי הטוב מימי בית-ספר מס' 3 בחרבין שסיימנו ב-1948. שמו - נדב הראל. בחור חרוץ, אוזן כל הזמן במצלמת וידאו ועושה רושם של אדם עסוק, בכלל לא דומה לבחור מאוד יסודי ואיטי, שהיה מראהו של אביו כבר בגיל 18. אך לנדב יש אותו חוש הומור מדהים ואותן שתי גומות על הלחיים. ואתה חושב: "כמה שנים חלפו?! איחולים של בריאות ואושר לנדב.

היו עוד מספר פגישות עם ידידים ותיקים וקולגות: צ'ו וי, לי שוסאין, סבטלנה פו מינצ'ין, ופרופסור חאו דזינחן מומחה לשפות סלאביות ומתורגמן מפורסם של ספרות רוסית.

עם מנהל מכון רוסייה ד"ר סו פן-לין, וגם עם וליה חאן שלנו; עתונאית המאוהבת בחרבין הרוסית הישנה.

פגישה נוספת הייתה לי עם הגב' איזבלה דזן איג'י, שכתבה עשרות מאמרים על חרבין ועם אחרים למשל: ויקטוריה רומנוב, ניקולאי זאיקה ועוד.

והמכרים החדשים, אנשים מאוד נחמדים, שכל כך קל ונעים להיות במחיצתם! חיים ומרים תדמור. יוסי קלין, נדיה וזאב רובינזון, תדי פיאסטונוביץ' ועוד.

פגישה נעימה מאוד עם פרופסור פיטר ברטון, עם אילנה גיא האלגנטית, עם המהנדסים יבסיי פודולסקי, שאיתו נפגשנו באווירה בלתי פורמאלית ועם ל. היימן, שלמד אצל אבי - שהיה ראש הקתדרה לגיאומטריה וגרפיקה במכון הטכנולוגי של חרבין. צבייה באומן, ג'ואן וגריגורי גרוסמן, אהרון סלואוצ'ר, סטלה, דויד ובנם איליה יודוביץ', ג'ון ווינשטיין, והעובדים הסיניים של מרכז - ובניהם פרופסור ג'או לי-ג'י, גליה חאן טיאן-יאן, סיו חון, ג'ן טנצ'יאן, ין טדאו ומנהל בית הספר הרוסי-סיני למוסיקה הראשון בחרבין ין חון-טאו - שלימדו בו מורים למוסיקה מסנט-פטרסבורג.

אני מנצל את ההזדמנות הזאת ומוסר לכולם - ידידים שלי ותיקים כחדשים מהסמינר בחרבין דש חם ואיחולים של בריאות ואושר!

מסכות אופרה סינית

מאת וו ויי (עתונות סינית)

ראיתם כבר ללא ספק את פני שחקני האופרה הפקניית המאופרות כשדים ורוחות, קיסרים ואיללים. אך האם כבר ראיתם את המסכות הדו-צדדיות, מסכות בפרופיל, מסכות ארוכות, מסכות מעוגלות, ואף מסכות... מהופכות? אם לא, גשו לסדנא לאמנות עכשווית-עתיקה היחידה במינה של הצייר גואן ג'י ג'ונג בסמטה צרה ליד הכניסה לעיר האסורה. כל אחד יראה לכם.

גואן (45) התחיל להתעניין באיפור במה של האופרה הסינית הקלאסית עוד בהיותו צייר מתחיל שהתמחה באחת מלהקות האופרה הפקניית הפחות מפורסמות. "הגעתי לנקודה בה לא יכולתי להמשיך להעתיק שוב ושוב את אותם הפרצופים השיגרתיים אשר כולנו כבר הכרנו מילדותנו. רציתי ליצור סגנון משלי", סיפר לי גואנג בסדנא שלו על ספלת הריחני.

"הכל התחיל בטיול ערב במרכז הקניות זוהר התאורה הסגנונית של פקין. באחד

מחלונות הראווה של החנות לדברי האמנות העתיקה ראיתי פסל ברונזה בודהיסטי של אליל בעל פנים כפולות. הפסל הצית במוחי רעיון: הרי בן אדם הוא יצור רב מימדי הנכון באופי בעל ניגודים וסתירות, הניתן לשינויים במצב רוח, אהבה, שנאה, אושר ועצב... וכיצד אפשר לבטא את הניגודים והשינויים הללו בצורה המוחשית ביותר אם לא על ידי מסכות שונות? חזרתי לסדנא שלי והתחלתי לעבוד."

עבודתו הראשונה של גואנג היתה מסכותו של גנרל ג'ן פיי וזו של יריבו, גנרל יו, שניהם גיבורי האופרה המפורסמת "שלוש מלכויות". מעתה יגלם אדם אחד את שני הגנרלים כשמסכות מתחלפות על פניהם מידי זמן. החידוש של הצייר הצעיר זכה להצלחה רועשת אצל קהל הצופים, קודם על במות הבירה ולאחר מכן בכל רחבי סין. מסכותיו של גואנג החלו מופיעות לא רק על במות התיאטרון, אלא גם בחנויות הראווה של חנויות ונמכרו במחיר הוולך

ועולה.

הפילוסופיה של גואנג אומרת: "כל צייר חייב להיות לא רק שונה מחברו, אלא אסור לו להפוך לשגרתי ומשמעם וכל זה מבלי להזדקק לתחבולות ואקרובטיקה". כל יצירה חייבת להיות נאמנה לתפקידה וליעודה.

ב-1987 הוצגו עבודותיו של גואנג במוזיאון הלאומי של סין וזכו להערכה רבה בקרב הקהל והעתונאים. בעקבותיה באה תערוכה נ"ידת אשר ביקרה בכל הערים הראשיות בסין ואף הגיעה למחוזות מרוחקים מן המרכזים. עתה מתכנן גואנג לקחת את עבודותיו לחוץ לארץ ולהציגן בפריז, לונדון, ניו יורק וסן פרנציסקו.

כפי שכבר אמרת: כדאי לבקר בסדנא של גואנג ג'י ג'ונג בסמטה הצרה ליד העיר האסורה. לא תצטערו.

(מאנגלית: ע.פ.)

זכרונות ילד עולה מחרבין (המשך מעמ' 30)

במנז'וריה. הוא היה אגרנום והשקיע את כל הידע שלו בהדרכת חקלאים מבין התושבים הראשונים של נהריה. כיום, לזכרו, קיים רחוב הנושא את שמו בעיר.

אחת ממקבלי המלגות תמוכה - 2004

ב... נהריה! לכל מקום יש את הדברים המיוחדים אותו. בנהריה היה זה חוף הים היפה. הפנסיונים ובתי ההבראה שנבנו כאן משכו נופשים ישראלים למושבה שהפכה להיות מקום נופש מבוקש ביותר בארץ. כך, בחודשי הקיץ, היתה המושבה מתמלאת נופשים מכל חלקי המדינה אשר היו הפוכים אותה למקום סואן ורעשני. בתי הקפה היו פתוחים עד השעות הקטנות של הלילה. הרחוב הראשי היה מלא בכרכרות רתומות לסוסים אשר היו מובילים לסיבוב בעיר זוגות רומנטיים. מכוניות היו צופרות בגלל הפקקים שנוצרו לפעמים. בקיצור כולם היו חיים את הקיץ. כל ההמולה היתה נמשכת כ-4 חודשים בשנה. בסוף הקיץ, לאחר החגים, היו הנופשים עוזבים את העיר והחיים היו חוזרים למסלולם הרגיל והשקט. כולם היו נחים מהרעש וההמולה של הקיץ. "היפהפיה" היתה חוזרת לנעם עד לעונת התיירות הבאה. אי אפשר לסיים את הפרק על נהריה מבלי להזכיר את זליג סוסקין, שהיה ציוני נלהב ואחד המייסדים של המושבה. סוסקין היה אחד מארבעת האחים סוסקין שהיו בעלי ממון ועסקים

שהיה יקה נחמד אשר קרא לי לשיחה. לאחר שהצלחתי להסביר לו בעברית קלה למה אני עושה את זה הוא חזר איתי לכתה והסביר לתלמידים שהם צריכים לעזור לי ולשתף אותי בחברתם. נוסף לכך עוד שיבח אותי על התושיה שמצאתי. מעמדי בכיתה השתפר בהרבה כאשר המורה החליטה שכל הכיתה תתחפש בפורים לסינים. היות והייתי ה"סיני" היחיד בסביבה כולם שאלו אותי איך ומה ללבוש, איך להתנהג ובאם אני מכיר איזה שיר סיני. הרגשתי שזו ההזדמנות שלי להעלות את קרני בעיני כל הכיתה. אמרתי למורה: "כמוכן שאני מכיר שיר סיני יפה". זכרתי היטב את מנגינת ההמנון של המפלגה הקומוניסטית הסינית: "מה יו קונצנדן מה יו צונגו חוא...". ולימדתי את כל הכיתה לשיר את ההמנון. שאלו אותי מה פירוש המילים? ענית: זה שיר על חברות בין ילדים...חה חה חה. כך, בחג הפורים היהודי, התחפשנו כל הכיתה לסינים, עם כובעים, צמות וחלוקים סיניים ושרנו בלהט את ההמנון של המפלגה הקומוניסטית הסינית...רחמנא לצלן. חשבתי בליבי, אילו מאו צה דונג היה שומע אותנו היה מיד ממנה אותי בתור שגריר סין

לא עמדתי בפיתוי. סמינר בן ארבעה ימים שאורגן ע"י המרכז לחקר יהודי חרבין מטעם האקדמיה למדעי החברה בפרובינציית חילו'ז'אן, היה סיבה טובה להגיע לחרבין בפעם השלישית. ואף על פי שלא התכוונתי להשתתף בכל ימי הסמינר, אלא ביומו הראשון בלבד, הייתה זו הזדמנות נפלאה להצטרף לשניים מבני כתתי לשעבר בכדי להראות לבתי ענת את חרבין.

מלון "שנגרי-לה", בו התאכסנו, הוא היפוכו הגמור של מלון "מודרן" בו שהייתי לאחרונה. זהו מלון מודרני בעל חמישה כוכבים, הנמצא במרחק רב מהמרכז בו התגוררנו בזמנו. על מנת להגיע לרחובות המוכרים מתקופת הילדות יש צורך במונית. זו מורידה אותנו במדרחוב שפעם היה ידוע כ-"קייסיסקיה אוליצה".

הכביש נותר כפי שהיה מרוצף אבנים. רק במקום פרסות סוסים, או קולם החורק של האוטובוסים שומעים הלמות אלפי רגליים. משני צידי הרחוב קניונים לרוב. פה ושם נותרו בניינים עתיקים בסגנון אדריכלות רוסית ועליהם שלט "בנין שמור". וכך, כשאני עומדת במרחק מה ממלון "מודרן" איבדתי את ענת. חציתי את המדרחוב עד סופו אין ספור פעמים וענת איננה.

הגשם טפח על פני, הקבוצה שהייתי עימה נעלמה גם היא, סביבי - כל הסינים של חרבין שהתקבצו ובאו דווקא היום למדרחוב. אני מוקפת בהם, לבד, חושקת שפתי בחוזקה שמא אפרוץ בכבי.

עקפתי את הרחוב הסואן, כשאני מנסה לאתר את שני בתי הכנסת שמא הלכה לראותם עם שאר הקבוצה. הרחובות הצדדיים חפורים. אין כביש ואין מדרכה. הגשם שאינו פוסק הופך את האדמה לבוץ. אין מקום למדוך רגל. נעלי הבד הלבנות שלרגלי קיבלו צבע חום - שחור. גם המכנסים השחורים התכסו בעטרה חומה. ביאוש גובר והולך אני חוזרת לרחוב הראשי ורואה את ענת באה לקראתי.

עם מפת העיר משנת 1938 (התקפה גם היום) ובה שמות הרחובות ברוסית אנו מפלסות דרכנו אל עבר היעדים הישנים והמוכרים. בית התמחוי לנזקקי העיר עומד במקומו, עמודי השיש החומים שעיתרו את חזיתו נצבעו בלבן. הבניין נעול. מהעבר השני של הרחוב, בפינה, בית הכנסת ה"חדש", מכוסה כולו יריעות בד ירוקות, מאחוריהן מתנהלים שפוצים נרחבים. הטיח שקולף משאיר מאחוריו את הלבנים האדומות הקטנות מהן בנויים הקירות. יותר מזה אין מה לראות.

בהמשך אותו רחוב גרתי פעם עם אמא, סבתא אניוטה וסבא. מול ביתינו בית ספר לילדים סיניים. גם כעת הוא שם, ונדמה כאילו נוספו לו

אגפים. מביקור קודם ידעתי שלבית אין זכר. אני רק יכולה להצביע על המקום ולומר: את רואה ענת? כאן התגוררתי!

ושוב, עם המפה ביד אנו צועדות, מחליקות בבוץ אל עבר בית הכנסת "הישן" שמשמש היום בית מחסה לנזקקים. מתוך אפולוית הבניין יוצא לקראתנו גבר סיני צעיר. התקשורת קשה. בשפת סימנים ומעט אנגלית אני מסבירה לו שנולדתי כאן ואני "ממה" לנערה שאיתי. הוא מרשה לצלם בשמחה. מהוויטראז'ים הצבעוניים מציצים אלינו מגיני דוד.

על הרצפה השחוקה ניתן עדיין לראות מגן דוד גדול בצבע אדום וכן מעל דלת הכניסה. בחצר הקטנה שעוטפת אותו נטוע עץ גדול. כאן התרוצצתי כאשר המבוגרים התפללו לאלוקים. צמוד אליו בניין "הגמנסיה העברית". כיום זהו בית ספר לילדים קוריאניים. ניתן לזהותו לפי הוויטראז'ים המעוטרים במגיני דוד מכל צדדיו. בדי עמל חזרנו למדרחוב.

הגשם בשלו, בנעלי התעמלות חדשות שקנינו זה עתה, הובלתי את ענת לעבר נהר הסונגרי. גם הנהר לא כמו שהיה. צר יותר. באמצעו צצה חלקת אדמה ארוכה ועליה ניתן להבחין במספר אוהלים. השיטפונות החוזרים ונשנים, אילצו את השלטונות לייבש חלק ממנו. הגשם המתגבר הבריח אותנו גם משם. עייפות, מאוכזבות, חזרנו למלון "שנגרי-לה" במונית.

כ-80 יהודים יוצאי חרבין התקבצו ובאו למלון מכל קצות העולם. בערב, במבואה של המלון זו הזדמנות נדירה להליבש פנים לשמות שזכרתי. בהתרגשות רבה אני ניגשת לאישה כסופת שער, שעיניה הבולטות מביטות בי מבעד למשקפיים. בחתונתה הייתי כשהייתי עוד ילדה. חשבתיה אז, בשמלת הכלולות לאישה היפה ביותר עלי אדמות. אך חשוב מכל, היה ריקוד הוואלס הראשון בחיי שרקדתי עם ויקטור, הילד הכי יפה בכתה. לבוש מקטורן שחור, הושיט אלי את ידו בחיוך מבוש וקצב הוולס סחף אותנו מעגלים מעגלים. הוואלס הראשון, הנער הראשון, החתונה הראשונה.

תודה שניגשת אלי, היא אומרת באדישות לשמע ווידי הנרגש. ורק בעלה מספר לי, שויקטור כבר אינו בין החיים. פנים ועוד פנים. המכונה המשותף לכולם - חרבין. פגישת מחזור של אנשים שעברו זה מכבר את גיל השבעים ואני שוב מרגישה עצמי כילדה לידם.

עם בוקר, נסענו עם קבוצתנו הקטנה לבית הקברות. את קברו של אבא מצאתי בנקל. הבאתי לו את נכדתו כדי שיכירו. והוא כאן, באותו מקום, הגשם שטף את האבן וחשף את האותיות, שנראות לי משום מה קטנות יותר משזכרתי. וענת, ספק יושבת ספק שוכבת

על האבן, ממלאה את האותיות השחוקות במכחול טבול בצבע שחור שהבאתי מהבית. ואני מדליקה נר נשמה והנר כבה מהרוח. שוב ושוב אני מדליקה, אך ללא הועיל. שמואל, חבר לקבוצה אומר "קדיש" ומתוך זיכרון לא שלם, אני ממלמלת את מילות "אל מלא רחמים". "דוסבידינייה ספה" (שלום אבא) אני אומרת לו ברוסית, כי עברתי איננו יודע. מרגישה מרוקנת, הכאב וההתרגשות התפוגגו עם הזמן.

מבית הקברות חזרנו העירה. בניסיון נואש אחרון אני מובילה את הקבוצה שלנו לגן העירוני. בביקורי הקודם בגן היה בו ביתן עם פסלי קרח צבעוניים. הביתן נעול, רק המנועים הגדולים המחוברים אליו משמיעים רעש. שתי נשים סיניות שליד הקופה דוברות סינית בלבד, אנחנו מנסים לתקשר. בתנועות יד מציירים באוויר דמות של פסל, מרעיידים את הגוף בתנועות קור ופולטים הברות של בר...ר...ר... (כל כך ברור שהכוונה לקור!). הסינית פורצת בצחוק, היא פוסעת אנא ואנא בתנועות ריקוד ופולטת גם היא בר...בר...בר... ארוך. כאן הסתיים הביקור בגן העירוני.

אז מה נשאר עוד? בלילה האחרון בחרבין - ארוחה חגיגית שיזמו המארחים. ארבע נערות מבלגובשצ'נסק, עיר רוסית הגובלת עם סין הנעימו את הערב בשירים רוסיים ועבריים. ענת לוחשת לי, שאלו שיריה של שרית חדד. האוכל נערם על השולחן העגול. עוד ועוד. אין נאומים, רק מספר מילות ברכה.

בבוקר, בשלושה אוטובוסים מפוארים כשעל השימשה הקדמית שלט V.I.P יצאנו בשיירה מלווה בניידת משטרה לשייט בספינה על נהר הסונגרי. כאן מקבל הנהר את מימדיו הישנים. הנה היאכט קלוב! מסביר פרופסור גרישה הסיני. כולם מביטים בגעגועים לעבר הבית הנשקף גבוה מעל הגדה.

משם, שוב בשיירה של אוטובוסים לסיור קצר ב"אי השמש" ושוב ארוחה חגיגית. הפלטה העגולה שבמרכז השולחן עמוסה במנות לעייפה, הקינוח - ארטיקים. "הם מאד טעימים, זה ארטיקים של פעם! את לא זוכרת?" וכי כיצד אזכור, אם אוכל קר נאסר עלי לחלוטין מפחד שמא אחלה באנגינה. ומשתמו הארטיקים מהשולחן, הגיע ברוב הדר דג עם אורז. האם זו טעותו של השף, או שמא זהו הנוהל וכך אוכלים בסין?

אינני יודעת. רק דבר אחד ברור, חרבין כבר איננה שלי, היא של סינים. אפילו נהר הסונגרי שינה את שמו לסונגהואה. מנצ'וריה נעלמה ממפת סין ונולדה מחדש כ"פרובינציית חילו'ז'אן". ורק מספר בתים והמצבה של אבא, סבא, דוד, יישארו מזכרת נצח לתקופה שחלפה ואיננה עוד.

הוועידה-15 של חברי אגוד יוצאי סין

14-15 בדצמבר 2004 בבית פונבה

2

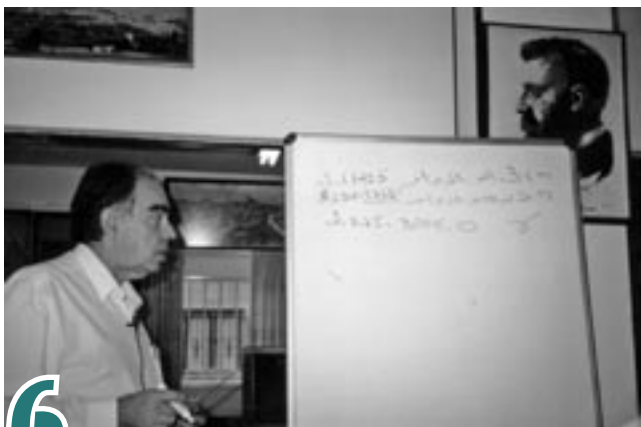
1

4

3

6

5

1 תדי קאופמן פותח את הוועידה.

2 חיים צוקר וורה בגון מדליקים את נרות החנוכה.

3 רעיה פיין יו"ר הוועידה בראש שולחן הנשיאות.

4 תדי קאופמן בהרצאתו על פעילות האיגוד.

5 נאומו של צחי פיינברג צעיר חברי הוועידה מבני דור ההמשך.

6 יוסי קליין מציג את המאזן הכספי של איגוד יוצאי סין בחמש השנים האחרונות.

צמחי המרפא של ד"ר לי

אירית רותם-צפרוני (הכתבה כפי שפורסמה במוסף סגנון של מעריב).

ד"ר לי הונג-פן היא רופאה פנימית ואונקולוגית וגם ד"ר ברפואה סינית. כבר שבע שנים היא עובדת בארץ בשיתוף פעולה עם המימסד הרפואי. המטופלים שלה טוענים שבעיקר בעזרתה החלימו ממחלת הסרטן, "היא לא כמו כל מיני מרפאים אלטרנטיביים חפייים!" את הפרידה מבעלה, שממתין לה בסבלנות בסין, ד"ר לי לוקחת בקלות, כי "בעלי תומך בכל מה שאני עושה, בסין הנשים מאוד עצמאיות"

"זה לא הגידול הסרטני שהורג אותך, אלא המערכת החיסונית", אומרת ד"ר (M.D) לי הונג-פן, רופאה פנימית ואונקולוגית בהשכלתה המערבית, וד"ר ברפואה סינית מהאקדמיה לרפואה סינית בביג'ן. שבע שנים היא נמצאת בישראל, במהלך ערכה כאן מחקרים וטיפלה בחולים רבים, באמצעות נוסחאות ייחודיות של צמחי מרפא, אותן פיתחה בסין ורשמה כפטנט בכל העולם. הטיפול שלה בחולי סרטן נעשה בדיקור ובצמחי המרפא, במקביל לטיפולים הקונבנציונליים. "הטיפולים שלי מחזקים את המערכת החיסונית, פוגעים בתאים הסרטניים, מקלים על תופעות הלוואי של הטיפולים הקונבנציונליים ומגבירים את יעילותם", היא מסבירה.

"לפני שנתיים וחצי גיליתי בצוואר גוש", מספרת מ.א. מירושלים, בת 44, מורה לחינוך מיוחד, נשואה פלוס שלושה. "בבדיקה גילו תאים סרטניים וגרורה בבית השחי. הרופאים אמרו, 'יש גרורות, אבל אנחנו לא יודעים להגדיר את מקור הסרטן'. עברתי כימותרפיה אגרסיבית, הקרנות קשות ושלושה ניתוחים. הרגשתי שאני הולכת למות. אמרתי לרופאים שלכרות לי את הראש זה מוות יותר קל מכימותרפיה. דווקא ד"ר לי אמרה 'תעשי כימותרפיה, זה לא יהרוג אותך'."

"הגעתי אליה אחרי הניתוח הראשון. התחלתי בטיפול שכלל דיקור וכמוסות מהפטנט שלה, והרגשתי הרבה יותר טוב. הטיפול שלה מונע את הרס מערכות הבריאות בזמן הכימותרפיה ואת תופעות הלוואי. אם עושים אותו בזמן אפילו השיער לא נופל. במהלך המחלה ראיתי הרבה אונקולוגים, שהמקרה שלי - גרורות סרטניות שלא קשורות לשום מקור - עניין אותם יותר מאשר לטפל בי. ד"ר לי נתנה לי עידוד ותמיכה נפשית. שנה אחרי שהתחלתי את הטיפול אצלה הייתי נקייה. הרופאים אמרו 'נס רפואי'. אני בטוחה

שהכימותרפיה לבד לא היתה מרפאה אותי. היא אישה מדהימה. אולי לא תמיד היא מצליחה להציל את החולה, אבל נותנת לו איכות חיים."

מקום בטוח לבוא אליו

את ד"ר לי, רופאה מוערכת בסין שהתמחתה בטיפול בחולי סרטן ובחולי אסתמה, הביא לארץ ד"ר יאיר מימון, שעוסק ברפואה סינית ומנהל היחידה לרפואה משלימה במלר"ם בית החולים איכילוב. "רציתי להתמחות בנושא הסרטן ברפואה הסינית", הוא מספר, "התכתבתי עם מרכזים רפואיים גדולים בסין והמליצו עליה. אנחנו עובדים כאן יחד בתחום המחקר. לא כל רופא טוב, הוא גם חוקר טוב. ד"ר לי היא רופאה טובה וגם רופאה-חוקרת טובה. היא מאוד ישרה ויש לה היכולת להתמיד במחקר עד שהיא מגיעה לתוצאות."

ד"ר לי: "צמחי המרפא עובדים לאט, והרבה פעמים מגיעים אנשים במצב שכבר מאוחר מדי לעזור להם. אני יכולה לעזור להם להרגיש יותר טוב, אבל לא לרפא. צריך להגיע בשלבים הראשונים של המחלה, ואז אפשר לתמוך בטיפול הקונבנציונלי."

עד היום ערכה כאן ד"ר לי מחקר אחד בתחום הסרטן והשני בתחום האסתמה. בשניהם השתמשה בתכשירים הצמחיים שפיתחה. במעבדתו של פרופ' שמגר בן-אליהו באוניברסיטת תל אביב היא ערכה מחקר על חולדות, שהראה על הצלחה בהפחתת גרורות סרטניות במצבי לחץ, והצלחה בחיזוק פעולתם של תאי המערכת החיסונית שהורגים תאים סרטניים. המחקר הזה התפרסם בשנה שעברה בכתב העת אינטרנציונלי אימונופארמקולוגי (International Immunopharmacology).

את המחקר השני ערכה על חולי אסתמה, במכון למחלות ריאה במרכז הרפואי שיבא. מספר מנהל המכון, ד"ר יששכר בן-דב: "המחקר נעשה בכלים המדעיים המקובלים, כשקבוצה אחת קיבלה את העשבים שלה וקבוצה אחרת קיבלה פלאסבו. אנחנו עדיין בשלב האנליזה של התוצאות, אבל בסך הכל נראה שהכיוון הוא חיובי". חלק מהמחקרים היא מימנה מכיסה, נחושה להוכיח שהשילוב בין הרפואה המערבית לסינית הוא הטיפול האופטימלי.

"בעיני מה שהיא עושה זו ממש שליחות", אומרת נועה, בת 24, מרמת השרון (השמות המלאים של המטופלים שמורים במערכת). לקראת סוף שירותה הצבאי התגלה אצלה

סרטן של בלוטות הלימפה (הודג'קיןס). "הטיפול של ד"ר לי מאוד עזר לתופעות הלוואי של הכימותרפיה: בחילות, בעיות עיכול, חולשה, כאבים", היא מספרת. קיבלתי 12 טיפולים כימותרפיים, שבמהלכם הייתי מקיאה, ואחריהם הרגשתי רע. אחרי כל טיפול כזה הייתי מגיעה אליה לטיפול וזה היה משקט לי את הגוף. בשבילי ד"ר לי היא הרבה יותר מרופאה. היא היתה מקום בטוח לבוא אליו, ונתנה לי תמיכה פיזית ונפשית. היא גם רופאה אונקולוגית מצוינת וגם רופאה סינית. היא יכולה לקרוא את הבדיקות ולדבר במונחים רפואיים, לא כמו כל מיני מרפאים אלטרנטיביים חפייים. המקצועיות שלה, זה הדבר הראשון שקנה אותי."

"לפני שנתיים וחצי סיימתי את הטיפולים. מבחינה גופנית אני בריאה, אבל אני במעקבים רפואיים וגם ממשכה לקחת את הצמחים הסיניים, כי ככה אני מחזקת את הגוף שלי. את התרופות הצמחיות של ד"ר לי צריכים לקחת חמש שנים. גם ברפואה המערבית אני צריכה לעשות בדיקות במשך חמש שנים."

חמש שנים, אומרת ד"ר לי, זה טווח שרצוי להתמיד בו עם התרופות הצמחיות שלה, כדי לחזק את המערכת החיסונית ולהיות בטוחים שהמחלה לא תחזור.

בנוסף היא ממליצה לחולים לא לטוס במשך כשנה וחצי מתחילת הטיפול, "כי כשהגוף לא בריא, לחץ האוויר בהמראות ובנחיתות פוגע באיזון המערכת. זה כמו שוק לגוף, שיכול לגרום למחלה להתחזק" לא לכל חולי הסרטן היא יכולה לעזור, רק לשפר את איכות חייהם. "תלוי באיזה שלב של המחלה מגיעים אלי. תלוי בסוג הסרטן ובחולה עצמו", היא מסבירה, "צמחי המרפא עובדים לאט, והרבה פעמים מגיעים אנשים במצב שכבר מאוחר מדי לעזור להם. אני יכולה לעזור להם להרגיש יותר טוב, אבל לא לרפא. צריך להגיע בשלבים הראשונים של המחלה ולקבל את הטיפול שלי, במקביל לטיפול הקונבנציונלי. הטיפול שלי תומך בטיפול הקונבנציונלי ועוזר לחולה להבריא."

שרה, בת 65, משערי תקוה, לא התמידה בלקיחת התרופות של ד"ר לי ומצטערת על כך. "הגעתי אליה אחרי סרטן השד. עברתי כריתה חלקית והקרנות", היא מספרת, "ד"ר לי נתנה חיזוקים כאלה, שפשוט קמתי לתחייה. היא אמרה לי: קחי את הכדורים חמש שנים ולא יקרה לך כלום. אחרי חצי שנה הרגשתי טוב והבדיקות היו בסדר,

הפסקתי את הכדורים שלה וזו היתה טעות חיי: עכשיו יש לי גרורות בריאות ובעצמות, אני מקבלת כימותרפיה, וטסה ישר לד"ר לי לעשות דיקור. כל יום אני בולעת 15 קפסולות שלה ואין לי תופעות לוואי של הכימותרפיה. בזכותה אני מתפקדת".

שחרור האשה הסינית

ד"ר לי, 45, נשואה למפיק בטלוויזיה החינוכית בבייג'ין ואם לבן 18, נולדה בכפר קטן במחוז חי-ביי. העיסוק ברפואה סינית מסורתית עובר כבר כמה דורות במשפחתה, אבל פסח על סבה ועל אביה. מאבי סבה, שהיה רופא סיני נודע, היא למדה את רזי המקצוע עוד בילדותה. "הוא לימד אותי דיקור וצמחי מרפא. הייתי עומדת לידו ולומדת איך הוא מכין תרופות", היא מספרת. סבה, שהיה בעל תפקיד בכיר בעיר שן-יאנג, הזמין את הוריה לגור איתו: אבל הם העדיפו בשלב מסוים לחזור לכפר שלהם, ואילו היא נשארה בבית סבא וסבתא בעיר והגיעה לכפר בחופשות. בשל הידע הרב שרכשה בבית, דיילגה על כיתה א' ואת לימודיה התחילה ישר בכיתה ג'. היתה תלמידה מצטיינת ובגיל 16 כבר למדה רפואה מערבית. בגיל 19, היא מספרת, ביצעה את הניתוח הראשון שלה. "זה היה ניתוח פרוסטטה, ומכיוון שאני נמוכה, ניתחתי כשאני עומדת על שרפרף".

את בעלה הכירה כשלמדו יחד בבית הספר התיכון. מאז שהיא בישראל הם מדברים כמעט כל יום בטלפון, ואחת לכמה חודשים היא נוסעת לסין. "בעלי תומך בכל מה שאני עושה ומבין כמה המחקרים שאני עושה בישראל חשובים לי". היא מספרת, "הנשים בסין מאוד עצמאיות. גם בסין היו תקופות שנפרדנו. הוא היה בעבר איש צבא, אני למדתי רפואה והתראינו רק בחופשות. הוא מאוד עוזר לי. כל השנים לא הייתי צריכה לעשות כלום בבית, רק ללמוד ולהתפתח. לבשל למדתי רק בישראל, מחברים סיניים, כי לא התרגלתי לאוכל הישראלי. בבית, בעלי בישל לי לא היה זמן. במשך היום ראיתי בערך 100 חולים, ובלילות עבדתי על המחקרים שלי. אפילו את הבגדים בעלי היה קונה לי".

ד"ר לי מדברת אנגלית, שלאוזן לא מתורגלת נשמעת כמו סינית. יש לה מבטא סיני כבד ולוקח זמן להבין אותה. לפגישתנו מצטרפות מ.א. מירושלים ולאה קדם מתל אביב, שכבר מבינות כל מלה שלה ומשמעות כמתורגמות. מ.א. היא המטופלת שהתגברה על מחלת הסרטן. קדם, מנחה של קבוצות הורים, שגם משתתפת בתוכנית הטלוויזיה "זמן הורים", היא חברה קרובה, שאימצה את ד"ר לי עם בואה לישראל ועזרה לה להתאקלם. מאז הגיעה לכאן הצליחה ד"ר לי ליצור לעצמה חברויות רבות, כשאנשים רבים, ביניהם פרופסורים, דוקטורים ופציניטים, תומכים ועוזרים.

לצורך המחקרים שלה הקימו כאן עמותה לקידום חקר הרפואה הסינית נוגדת סרטן, שעם חבריה נמנים, בין היתר, פרופ' ג'רי באום, המנהל הרפואי של הליגה למניעת מחלות ריאה בתל אביב, והפסיכותרפיסט ד"ר דן דה-מדינא.

"הפניתי אליה כמה חולי סרטן", מספר דה-מדינא, "לחלק מהם היא עזרה באופן יוצא מן הכלל. יש כאלה שהגיעו אליה מאוחר מדי וזה לא הלך כל כך טוב. יש מקרה אחד מדהים של אשה עם סרטן שד, שסירבה לעבור טיפולים קונבנציונליים, עד שהגידול התפתח, פרץ החוצה מהעור ויצר כיב. בשלב הזה הפניתי אותה לד"ר לי. היא קיבלה ממנה תרופות סיניות בכמות גדולה, לאט לאט היתה גרסיה, הכיב נסגר ובסוף היתה רמיסיה מלאה. זה היה לפני חמש שנים, והאשה היתה בת קרוב ל-70. היום היא בריאה. נכון שלפעמים יש רמיסיות ספונטניות ואני לא יכול לדעת אם זה המקרה, אבל ליוויתי את האשה במהלך המחלה וזה היה מאוד מרשים. אני גם מאוד מעריך את ד"ר לי כבן אדם. היא באה לארץ זרה ובנחישות רבה רוצה להקים כאן משהו. באופן אישי היא אדם מאוד נעים, נדיב ולבבי. היא רוכשת ידידים מבלי שהיא בכלל מתאמצת. יש בה משהו מאוד אמיתי. היא מסוג האנשים שבאמת אכפת להם".

עם תוצאות לא מתווכחים

ע' מירושלים היא כתבת טכנית באנגלית, שנשואה לעו"ד. הם דתיים, עלו מארצות הברית לפני 11 שנים ויש להם שבעה ילדים. אצל אחד מהם, היום בן 13, התגלה לפני כחמש שנים גידול במוח. "הגידול היה שפיר והוציאו אותו", מספרת ע'. "אחרי שנתיים הוא חזר והתפשט לעמוד השדרה. לא היה גוש, ואי אפשר היה לנתח. במשך שנה הוא קיבל כימותרפיה והגידול נשאר בדיוק אותו הדבר: מסביב למוח ולאורך עמוד השדרה, מלמעלה עד למטה, כמוצבע על הקיר. אחרי שנה אי אפשר היה להמשיך בכימותרפיה, כי תאי הדם שלו לא התאוששו. "המליצו לנו על ד"ר לי וחשבנו שהטיפול שלה יעזור לו להתאושש. היא הסבירה שיש לה צמחים שעוזרים לדם וצמחים שעוזרים לגידול, ושתוך שישה חודשים נראה שיפור. הוא לקח טמוקסיפן וגם את הצמחים שלה. מיד שהתחלנו עם הקפסולות של ד"ר לי היה

שיפור בדם. אחרי חצי שנה התחילו לראות שיפור בצילומים. אחרי שנה וחצי הגידול כמעט נעלם. לרופאים לא היה הסבר לשיפור הדרמטי. הם לא בדיוק מאמינים ברפואה הסינית, אבל אמרו שלאור התוצאות הטובות לא להפסיק עם הטיפול של ד"ר לי. אני חושבת שהיא מאוד עוזרת לחולים, והיא גם מאוד ישרה. אם היא לא יכולה לעזור למישהו, היא אומרת לו את זה".

החלום של ד"ר לי הוא להקים מרכז רפואי, שישלב בין מזרח למערב ויגיעו אליו חולים מכל העולם. "החולה יקבל טיפול משולב, קונבנציונלי וסיני, וכך יזכה לטיפול הכי טוב שאפשר", היא אומרת. חברתה, לאה קדם, מקווה שהמרכז הזה יקום בישראל. "יש לד"ר לי מטופלת שגרה בניו יורק", מספרת קדם, "הרופא שלה כל כך התפעל מהתוצאות, שהגיע במיוחד לארץ כדי לפגוש את ד"ר לי. הוא הזמין אותה לבוא לניו יורק. בן דוד שלי, שהוא רופא בארצות הברית, אמר לי שאם היתה מגיעה לאמריקה, היא היתה נעשית שם משהו. הוא רק מחכה שתבוא; אבל ד"ר לי מרגישה הכרת תודה שהביאו אותה לישראל, ואפשרו לה לעסוק פה במחקר, אפילו שחלק ממנו היא בינתיים מממנת מכיסה. הסינים, כשהם מוקירים תודה, זה לכל החיים. אני מקווה שתישאר איתנו עוד הרבה שנים, ותמשיך כאן במחקרים שלה".

אחד ממקבלי המלגות תוכנה = 2004

יהודי סין על מירקע הטלוויזיה

במשך חודש ינואר 2005, הקרין ערוץ 25 של הטלוויזיה הישראלית, פעמיים בשבוע סרטים על יהודי סין. בין היתר, ראינו עם תדי קאופמן על "יהודי סין בתקופה המודרנית" ועם תדי פיאסטונוביץ' על יהודי קייפנג. בסרט זה לקח חלק גם שין צ'אי, אחד מ-40 היהודים ששרדו מן הקהילה העתיקה.

חבל על הכסף שנסאר בכיס

צבי אלוש, בייג'ינג - מתוך ידיעות אחרונות

בייג'ינג - קונים בלבד. "ברייטלינג" ב-60 שקל, "טימברלנד" ב-20, קילומטרים של אריגי משי וקשמיר, ים של מוצרי אלקטרוניקה, צעצועים במחירי רצפה. רק אל תשכחו להצטייד באיזה שש, שבע, עשרים מזוודות. ועוד לא הזכרנו חיפושיות על שיפוד ומסאז' מעורר רחמים.

תשכחו מקניות בתאילנד. שלא תעזו לבזבז כסף בטורקיה. גם רומניה היא כבר לא יעד רציני למי שהחלום הרטוב שלהם הוא לחזור מחו"ל עם שבע מזוודות עמוסות כל טוב בכלום כסף. קניות עושים רק בבייג'ינג, בירת סין. כמוכן שאפשר גם בשנגחאי הרב לאומית והמודרנית יותר, ובעוד כמה מקומות במדינה הענקית הזאת, אבל בשני העמודים האלה אתם תקועים איתי בבייג'ינג, אליה הגענו במסגרת ביקור ממלכתי של נשיא המדינה משה קצב.

הביקור עצמו היה מרשים. הסינים יצאו מגידרם לכבד את האורח מישראל ורחובותיה האינסופיים של הבירה נסגרו שוב ושוב לכבוד שיירת הנשיא ופמלייתו. במשך שבוע אכלו בכירי הנהגת סין אוכל כשר תוצרת אל-על, בניצוחו של הרב של חב"ד במקום, שמעון פרוינדליך. במשך שבוע ימים התנופפו דגלי ישראל וסין על צמרות התרנים של כיכר טייננמן.

ההבדלים בין נסיעה עם נשיא לבין נסיעה במונית בבייג'ינג, עצומים: כאשר נוסעים בשיירה ההיא, לא חשים במרחקים העצומים ובזמן הרב הנדרש להגיע ממקום למקום במגה-עיר הזאת. לעומת זאת, קפיצה במונית מהמלון שבאזור כיכר טייננמן אל אחד מאתרי הקניות הפופולריים שמיד נגיע אליהם, היא עניין של שעה ולעתים שעה וחצי, ממש כמו לנסוע מאר-שבע לקניות בתל-אביב. יחי ההבדל הקטן.

בואו ניתן למספרים לדבר: שטחה של בייג'ינג הוא 17 אלף קמ"ר, לעומת 22 אלף קמ"ר המכסים את כל מדינת ישראל. זמן, כאן, הוא פועל מוכתב של טווח היעד ועומס הפקקים. וקחו בחשבון שרוב מרכזי הקניות נסגרים לקראת 8 בערב. דקה אחרי, תיתקלו רק בשוטרים או בפקחים עירוניים חמורי סבר.

הסיבה לפקקים נעוצה בתהליך הצמיחה האדיר שעובר על המעצמה המתעוררת. העשור האחרון היה ועודנו עשור של תנופה עצומה בסין כולה ובבירה בייג'ינג, וזה ניכר בכל פינה ועל כל צעד ושעל: גורדי שחקים ובהם משרדים מבהיקים, נוצצים בזכוכית כחולה, מגדלי מגורים לעשרות, מלונות

פאר הניצבים כחומות בטון ומתכת לאורך שדרות רחבות ידיים. העיר הזאת, שעד לפני עשור עוד דיוושו רוב תושביה על אופניים, הפכה לפקק אחד גדול בחלק ניכר של שעות היממה.

חצי נחמה: נסיעה במונית כאן עדיין זולה להפליא (50 יואן לשעת נסיעה - 25 שקלים בלבד). אגב, המוניות פיצפוניות לרוב, מתאימות אולי לגמדים ישראלים או לסינים ממוצעי קומה. בשביל מי שסוחר עליו יותר מ-165 ס"מ - סיוט זו לא מילה. הנהגים, אגב, כלואים בתוך סורג מרובע וקטן, בעקבות דקירה של נהג לפני שבע שנים. אז לדקור כבר אי אפשר, לא משנה שתמיד אפשר לתקוע כדור באיש שמאחורי הסורגים...

מצלמה דיגיטלית ב-400 שקל

מרכזי הקניות, כמו גם המרכולים, בבייג'ינג, נפתחים כבר ב-8 בבוקר. כיוון שההיצע עצום והמרחקים בין מרכז למרכז גדולים, מוטב להשכים קום. אפשר וגם מומלץ להמיר דולרים במלון, אין מה לחפש בחוץ. השער כיום הוא כ-8.2 יואן לדולר (יואן שווה כחצי שקל).

הערה חשובה לפני שיוצאים לדרך: האנגלית היא מצרך נדיר ברחובות בייג'ינג. גם נהגי המוניות המקומיים, שחלקם לא קוראים אפילו את שפתם, המנדרין, לא מכירים בדרך כלל את השפה המוזרה הזאת שבה מדבר ג'ורג' בוש. לכן, לפני שיוצאים מהמלון, בקשו מפקיד הקבלה דובר האנגלית לכתוב לכם על גבי פתק בסינית את שמו של השוק אליו אתם מבקשים להגיע. הציגו את הפתק לנהג בצורה הפוכה. אם הוא יהפוך אותו לצד הנכון, סימן שהוא קורא מנדרין ויש להניח שיוביל אתכם ליעדכם. אם הוא לא הפוך אותו, אתם עלולים לבלות חמש-שש שעות ברחובות העיר הענקית והפקוקה הזאת, בתחושה איומה של חוסר אונים. קדימה, החוצה!

השוק המפורסם והמומלץ ביותר בבייג'ינג (לפחות בכל הקשור לישראלים ולאורחים הזרים של העיר) הוא שוק הפנינים. בשפת המקום - "הונג צ'אוו שצ'אנג". זהו בניין ענקי, הומה אדם ורעשני, אפוף ריחות וצבעים שילוו אתכם עוד זמן רב אחרי שתעזבו. השוק קיבל את שמו בזכות הקומה העליונה שלו, שבה יציעו לכם תכשיטים ופנינים (עאלק פנינים) בזיל הזול.

בין לבין אתם מוזמנים לנוע על מדרגות נעות בין שבע קומות עמוסות כל טוב. למשל,

שעונים (מזויפים כמובן) שנושאים את שמות כל המותגים החמים בעולם. אפשר לצאת משם עם "ברייטלינג" מפואר או עם "רולקס" מוזהב במחיר של 120 יואן (כ-60 שקלים). השעונים האלה לא רק נראים בדיוק כמו האורייג'ילים, הם גם עובדים. אם תתקשו יספיקו לכם גם תגי-עור שיוכחו שמדובר בשעון מקורי ולא בזיוף (חחח...).

בקומה אחרת תוכלו להצטייד בחולצות "טימברלנד" ו"פולו" שלא ברור אם הן מזויפות או מוברחות, אבל גם אחרי מישוש וכיבוס וגיהוץ לא חשים בהבדל בין המקור. אחרי התמקחות נאותה תוכלו לרכוש חולצה איכותית כזאת תמורת 40 יואן (20 שקלים בלבד). שווה בהחלט. במו עיני ראיתי ישראלי שכבר היה בבייג'ינג כמה וכמה פעמים רוכש 30 חולצות כאלה ויוצא כלעומת שבא. לעונדי העניבות מומלץ להצטייד כאן בכמה חתיכות. הן איכותיות (וזולות). אחד מבכירי המשק הישראלי שהתלווה לביקור הנשיא בסין סיפר לי שרכש עניבות דומות בניו-יורק, במחיר מציאה של 30 דולר האחת. בשוק הפנינים הוא שילם 5 דולר עבור עניבה לא פחות איכותית.

גם קומות מוצרי האלקטרוניקה והחשמל זולות להדהים. מצלמה דיגיטלית איכותית תנחת בידיים שלכם תמורת 800 יואן ופחות (אחרי התמקחות). בגדי נשים? בגדי ילדים? מפה ועד מונגוליה. רק תכינו איזה שש, שבע, עשרים מזוודות. הורים לזאטוטים ימצאו בבניין הצמוד לשוק הפנינים מבחר עצום של צעצועי ילדים, בובות ומשחקים במחירי רצפה - החל משקל ישראלי אחד ועד 40-50 שקלים לצעצוע שבחנותו בישראל עולה יותר מ-300 שקל.

לבעלי חוטמים לא רגישים מומלץ לא להחמיץ ירידה אל קומת המרתף, שבו מציעים דיגים מקומיים את כל דגת ופירות הים: צבים, סרטנים, תמנונים, דיונונים, מה לא. מבחר עצום, מתפתל ומאוד מסריח.

זה זיוף, זה?

הכתובת הבאה שלנו, חובבי הרכישות הזולות, היא שוק "יאשו", המוכר יותר על ידי הישראלים בשם "צ'ילין". מדובר בקומפלקס בן חמש קומות, דומה לזה של שוק הפנינים רק יותר קטן, יותר נקי ולא מדיף ריחות. הוא נמצא בסמוך לרחוב הפאבים של בייג'ינג, "סאן לי-טור", וגם הוא מלא כל טוב.

דוגמאות? מעיל עור מעולה (בדוק) ב-150 יואן, אחרי התמקחות עזה. מעילי רוח

תיאטרון יהודי בשנחאי - נובמבר 1927

חבל על הפסוק שנשאר בכיס (המשך מעמ' 36)

בהרבה פחות. מכנסיים של קלווין קליין ב-75 יואן. בדי משי וקשמיר במבחר עצום, כולל אפשרות להזמין במקום חליפות טובות במחירים שיעזעזעו לטובה כל ישראלי מחוייט. נעלי טימברלנד לא רעות בכלל (אם זה זיוף, מה זה אוריגינלי לעזאזל?) ב-75 שקל בלבד. נעלי ניו-באלאנס שנראות מצוין, ב-40 שקל. נעלי "ואנס" ב-60. שבועיים אחרי שקניתי, אני יכול להעיד שהנעליים - נעליים. לא נקרעו, לא התבלו, לא נעלמה סוליה. אחרי שגמרתם עם "יאשיו" תציצו ימינה ותבחינו בחנות לממכר דיסקים ודי.וי.די. קשה להאמין לאילו יכולות הגיעו הסינים החביבים בכל הקשור לזיוף, הן ברמת האיכות והן במהירות. תמורת 10 יואן בלבד (5 שקלים, זוכרים?) תוכלו לרכוש בחנות הזאת כל סרט חדש שיצא בשבועיים האחרונים בהוליווד: "להרוג את ביל", "דוגויל" והמאטריקס האחרון, באריות פלסטיק שחורה ובעטיפת ניילון אטומה. בדרך כלל הדיסקים טובים, אבל יש גם נפילות. במחירים המצחיקים האלה לא פלא שרבים מחברי המשלחת שלנו יצאו מהחנות כשבאמתחתם ערימות של סרטי די.וי.די ודיסקים מוסיקליים של גדולי היוצרים בעולם.

"שוק המשי" הוא עוד שוק במתכונת שני השווקים שהזכרו כאן. היתרון של שוק "לידו", מול מלון "הוליד" אין לי-דואו", הוא שבניגוד למאכולי הענק האחרים הוא פתוח עד חצות הלילה. בפרוזדור הארוך הזה, העמוס דוכני בגדים, נעליים, חגורות ושעונים, תפגשו בין היתר את דיילות אל-על, בגיחת קניות קצרה שלא פוסחת על מעיל מרשים ב-60 שקל. ליד שגרירות ישראל החדשה נמצא שוק הנשים, שבו מציעות מאות חנויות תכשירי איפור, בשמים ומכוני יופי. נשות השגרירות עושות שם מניקור מלא תמורת 10 שקלים. לא רחוק משוק הנשים פורח שוק ענק של צמחים ועציצים. מרתק לראות, לא מומלץ לסחוב למטוס.

צרות כפה, מסאד' ברגל

במחלקת ה"לראותם בלבד" מומלץ לבקר במדרחוב היוקרתי של בייג'ינג, הקרוי "וואנג פו-ג'ין", ממש בטווח יריקה (מאוד נפוץ בבייג'ינג, היריקות האלו) מכיכר טיינמן ומהיכל העם הגדול. בשולי המדרחוב הזה תוכלו לסייר בין מיליון דוכני אוכל שמציעים כל דבר שזז על שפוד: צרעות, עקרבים, חיפושיות, כוכבי ים, רגלי צפרדעים ואפילו אשכי עז. הטעם? אין לי מושג.

כיוון שאנשים אחים אנחנו, חובבי הקניות האיכותיות והזולות, אני יודע שבתום כל יום כזה הגב שבור ודואב, הרגליים נפוחות ואדומות והגוף זועק הצילו. לכן, עשו חסד עם גופכם המרוט ולכו ל"פוט מסאג", עיסוי רגליים רפלקסולוגי מדהים שנמשך שעה וחצי (דקה לא פחות) ועולה רק 50 שקלים, כולל משקה ראשון. השירות ניתן בבתי עינוגים דמויי בורדלים, אבל צנועים להפליא. מחכים שם, בחדרים קטנים, מעסים ומעסות שיגישו לכם מיד עם בואכם תה חם. טובלים את הרגליים בגיטיות הלוהטות, וזה האות לתחילת עיסוי נמרץ ויסודי של כל אצבע ואצבע בכפות רגליכם. בסוף יש טיפול קצר גם לגב, לעורף ולקרפפת. חוויה משחררת ומומלצת מאוד (והעיקר - כך תוכלו לקום למחרת לעוד סיבוב קניות מתיש ומהנה).

עכשיו נותר רק לבקש שליחה מכל מעריצי האתרים המופלאים בהם ביקרנו. נו, חומת סין, כיכר טיינמן, העיר האסורה, מקדש השמש, קבר מינג, ועוד ועוד. הם באמת משהו (תמצאו את כל האינפורמציה המתבקשת במדריכים), מרהיבים, מרתקים, שווים כל יואן. בין מסע קניות אחד למשנהו.

לאה (לילי) ויסברגר, ז"ל

ב-6 בפברואר הלכה לעולמה בפתח תקווה לילי ויסברגר-בומש (וקסלר, ע"פ נשואיה הראשונים), לשעבר מחרבין. בת 83 היתה במותה.

מי שהיה בשורות הנוער הציוני בחרבין, זוכר היטב את לילי, נערה יפה, מלאת חיים ומרץ. כולם אהבו אותה. היא היתה אחת מהחברות הפעילות ביותר של ארגון "מכבי" במשך כל תקופת קיומו, מ-1939 עד 1945. היא היתה פסנתרנית, שחקנית וספורטאית מצטיינת. לא היה אירוע אמנותי אחד של "מכבי" ללא השתתפותה המרכזית של לילי.

לילי נישאה בחרבין לגרישה וקסלר. בסוף שנות ה-50 עבר הזוג לגור בשנחאי ומאוחר יותר עלו ארצה. נולדו להם בן ובת. לאחר שנפרדה מגרישה, נישאה לילי שנית לסטפן ויסברגר וחייה איתו באושר עד סוף חייו.

לילי עבדה בדפוס מסדה ובצאתה לגמלאות החלה פועלת באופן נמרץ במועדון נשי איגוד יוצאי סין בתל-אביב. במשך עשר השנים שעברו היתה עובדת-מתנדבת במחלקת משלוחים של "בולטין".

קשה להיכנע לעובדה שילי איננה. הלווייתה של לילי נערכה ב-7 בפברואר בבית העלמין "סגולה" בפתח תקווה בנוכחות קרוביה וידידיה הרבים אשר היא היתה כה קרובה לליבם.

תדי קאופמן הספיד את לילי כידידה ואשת חיל, והניח זר פרחים בשם איגוד יוצאי סין על קברה הרענן. יהי זכרה ברוך.

ת.ק.

איסיה איננו

בחצות של 10 באוקטובר 2004 צילצל הטלפון מאוסטרליה. על הקו - נורה, בתו של איסיה מגיד. הודעתה קצרה: "אבא איננו!" ידעתי שאיסיה חולה מאד, ידעתי שכבר חצה את קו ה-91. ידעתי שלא רצה לחיות אחרי מות אישתו, אירה לפני שנתיים. ידעתי הכל. ובכל זאת דבריה של נורה היו כמכת סכין בלב. כמה חברים - נאמנים ומסורים, אוהבים ונאהבים יש לכל אחד מאיתנו? איסיה היה לי חבר כזה. איש אינטלקט חד, ידע אין סופי, בינת הוגה דעות, ובראש וראשונה בעל לב יהודי ענק.

הלך מאיתנו יהודי חם, ציוני מסור ופטריוט ישראלי נאמן, אדם אשר שירות לעם ולתחיית היהדות וסיוע למדינת ישראל היו לו לחלק של חייו היום-יומיים.

לא היה גבול לרוחב לבו. לא רק כלפי מוסדות ציבוריים ומדעיים. איסיה עזר לידידיו הרבים

אשר מנת חלקם היתה שונה משלו. עזר בשקט, עזר בסתר.

מידי שנה בשנה ביקרו איסיה ואירה בישראל. כאן חיכו להם פגישות רשמיות ופרטיות, עם ראשי הממשל והמוסדות, עם ידידים ותיקים, בני ארץ מולדתם ונעוריהם - סין ועם כל אלה שאהבו את הזוג יוצא הדופן הזה. אחרי מות אירה, ביקר איסיה בישראל רק פעם אחת, האחרונה. מצב בריאותו התדרדר ולא הרשה לו עוד לעשות דרך ארוכה ממלבורן עד ירושלים. אולם הקשר בינינו לא נותק.

במשך השנתיים האחרונות היו לנו "פגישות" טלפוניות שבועיות - כל יום ד'. כמה חיכיתי אני לפגישות אלה. טלפנתי לו ודיווחתי על אשר מתרחש כאן בפוליטיקה, בכלכלה, במה שקורה אצלנו באיגוד יוצאי סין, על הידידים בישראל וסביב העולם. עד ליומו האחרון נשאר ער למתרחש סביבו ובעולם כולו. במשך ארבע השנים האחרונות של האינתיפאדה היה רגיש במיוחד לפגועי הטרור הערבי.

כל שיחה עם איסיה היתה מעשירה את מטען הידע שלי. לא היה זה רק חום של ידידות, אלא גם מצבור של ידע ובנינה. עכשיו שיחות אלה תמו ולא תהיינה עוד. לכן כל כך כבד הלב, לכן כל כך עצוב לי.

לא רבים מבני קהילתנו זכו לביוגרפיה כה עשירה כמו זו של איסיה המשתרעת על פני סין, אוסטרליה וישראל. פעילותו הציבורית והציונית של איסיה החלה עוד בחרבין ומאוחר יותר עברה לשנחאי אשר בה נתמנה על ידי משרד החוץ הישראלי לתפקיד של קונסול כבוד של מדינת ישראל. באוסטרליה לשם הוא היגר עם בוא השלטון הקומוניסטי לסין, הוא נעשה לאחד ממנהיגי הציונות והיהדות האוסטרלית ואחד התורמים הנדיבים לטובת מוסדות צדקה יהודיים באוסטרליה. מלכת בריטניה העניקה לו תארים ופרסים יוקרתיים על מעשיו הנדיבים. על שמו נקרא אחד מרחובות העיר מלבורן.

איסיה גם נתמנה לחבר במוסדות מרכזיים של הסוכנות היהודית העולמית. אולם גולת הכותרת של פעילותו כנדבן היתה הקמתם של מוסדות שונים באוניברסיטה העברית בירושלים: מוסד להמשכיות החינוך ע"ש מגיד, בית ספר לרפואת שיניים, אוניטוריום רחב ידיים להרצאות ופרומים לזכר בנו, רלף, שנספה בצורה טרגית במלבורן. כאות הוקרה, העניקה לו האוניברסיטה תואר דוקטור כבוד לפילוסופיה.

במשך עשר השנים האחרונות תרמו איסיה ואירה ביד רחבה לצורכי איגוד יוצאי סין:

יסדו קרן למלגות ע"ש בנם רלף ז"ל למתן חינוך גבוה לדור החדש של צאצאי יוצאי סין וגם קרן עזרה סוציאלית למען נזקקי איגוד יוצאי סין. האיגוד העניק לאיסיה ואירה חברות כבוד בארגון. כמו כן הקים איסיה קרן מלגות במסגרת אגודת הידידות ישראל-סין, המסייעת לסטודנטים מסין ללמוד באוניברסיטאות ישראליות.

לפני שנתיים, עם פטירתה של אירה, אמר לי איסיה שבלעדיה אין הוא רוצה להמשיך ולחיות. ובכל זאת, קשה להתרגל למחשבה ששם במלבורן הרחוקה אינו פועם עוד לבו של איסיה.

בימי אבל עצובים אלה, אנו שם, במלבורן, יחד עם נורה ובובי ומשפחותיהם. מי ייתן ויהיו חייהם ראויים לחייו של אביהם וסבם. מי ייתן וימשיכו ללכת בדרכו הארוכה והמהוללת של איסיה. הוא לא עזב אותנו. הוא נשאר בלבו של כל אחד אשר הכיר את האדם יוצא הדופן הזה.

היה שלום, חבר יקר. אין אנו נפרדים ממך. דמותך תמשיך ותלווה אותנו בכל מעשינו ומפעלינו אשר היו כה קרובים ללבך לאורך כל חיך האצילים.

ת. קאופמן

שרה

בלוס אנג'לס ובתל-אביב התכוננו לחגוג בחודש מאי 2005 את יום הולדתה ה-90 של שרה מורגולב ודבר לא רמז על קיצה המתקרב. אך ציפיות אנוש הן רק ציפיות ואין הגורל מתחשב בהן. ב-27 באוקטובר, בשעה שש בערב, חדל לפעום ליבה של שרה.

כשאמרת "שרה", לא היה צורך להוסיף "מורגולב", כי לא היתה שרה זולתה - עבור קרוביה, ידידיה ובני ארץ הולדתה, סין.

שרה נולדה בטומסק סיביר, בשנת 1915 במשפחת חיים רוזנשטיין. איש עסקים אמיד ופעיל בענייני קהילתו, אחד ממנהיגי וגבאי בית הכנסת בעיר אצ'נסק. שנים רבות לאחר מכן היה חבר של ועד ההסתדרות הציונית בחרבין וגבאי בבית הכנסת ברח' דה לה טור בשנחאי.

שרה למדה בבית הספר האנגלי בשנחאי ואף לימדה בו לאחר סיום חוק לימודיה. תלמידיה אשר רבים מהם גרים עתה בישראל ובארה"ב עדיין זוכרים ואוהבים את מורתם לשעבר.

ב-1935 נישאה שרה למרה מורגולב והזוג עלה לארץ ישראל במסגרת של עלייה בית"רית מסין של שנות ה-30 המאוחרות, שם נולד בנם יהודה. ימים קשים עברו על ארץ ישראל וביחוד על ירושלים באותה עת.

מוסיה שטופמן איננה

ב-5 במרץ הלכה לעולמה מוסיה שטופמן, לשעבר מטיינטסין. בת 83 היתה במותה. מוסיה נולדה בביאליסטוק, פולין, למשפחת מרינסקי. האב, רומן פבלוביץ', ציוני פעיל וסוחר טכסטיל עמיד, עזב את ביאליסטוק עם בואו של היטלר לשלטון ויחד עם אשתו אידה, בתו הבכורה מוסיה, וכן אריה, (לעיתים משפטן ווחם נודע) עבר לסיין. המשפחה השתקעה בעיר טיינטסין.

מוסיה למדה בבית הספר האנגלי היוקרתי, The Tientsin Grammar School שם רכשה חינוך וידיעת השפה האנגלית על בוריה. בהיותה חברה ב"בית"ר" היתה פעילה, אהודה בקרב הנוער היהודי בעיר. בשורות "בית"ר" פגשה מוסיה את סיומה שטופמן ונישאה לו.

ב-1949 עלה הזוג ארצה עם שלושת ילדיהם, רחל (נטה), בקי ויעקב, והשתקע בתל-אביב. ככל עולה חדש באותם הימים, עבד סיומה בעבודות שונות ואילו מוסיה נתנה שיעורי אנגלית פרטיים וזכתה עם הזמן במוניטין של מורה מעולה ונדרשת.

לפני שנים מספר עברו מוסיה וסיומה לגור בכפר סבא שם המשיכה מוסיה ללמד עד לתקופה האחרונה, כאשר בריאותה לא עמדה לה. למרות עזיבתם את תל-אביב, ביקרו אצלם קרובים וידידים רבים, כשמוסיה עד ימיה האחרונים נשארה ערנית ומעורבת בכל הנעשה מסביבה. "היו אלה 65 שנים מאושרות של נישואינו", נזכר סיומה בעצב עמוק.

הלכה מאתנו עוד חברה אחת - חלקית של נעורנו. אך מי שהכיר את מוסיה (ובניהם גם הכותב את השורות האלה) יזכור אותה כנערה עליזה, מאירת פנים, בעלת בית, מכניסת אורחים, אשת איש ואם בישראל. ומה עוד נחוץ לאדם? יהי זכרה ברוך.

מוניה פירוטינסקי

דוד ורדי (וולוויק) איננו

ב-29 לדצמבר, 2004, בירושלים הלך לעולמו דוד ורדי (ווליק), לשעבר משנחאי. היה בן 87 במותו.

כולנו זוכרים את "דודיק" בתור חבר "בית"ר" פעיל, ספורטאי מצטיין ואלוף באיגרוף. ב-1949 דוד עלה ארצה עם אשתו הדסה (ג'ודי) והשתקע בירושלים. שנים רבות הוא עבד בבית החולים "הדסה" בתור איש תחזוקה ולאחר צאתו לגמלאות הקדיש זמן רב לפעילות איגוד יוצאי סיין בירושלים. במשך חמש שנים היה יו"ר א.י.ס בבירה.

את דוד לא יכלו אלא לאהוב ולכבד כל מי שהכיר אותו - על הליכותיו הנעימות ועל נכונותו המתמדת לבוא לעזרה לכל הזקוק לעזרה. רבים מידידי הותיקים מישראל ומסיין ליוו אותו בדרכו האחרונה. ת. קאופמן וס. פודולסקי הניחו זרי פרחים על קברו הרענן. דוד השאיר אחריו אישה, שתי בנות ובן. יהי זכרה ברוך!

עברה עם משפחתה לחאילר. משנכבשה מנצ'וריה ע"י הפינים, עברה משפחת פרידמן לטיינטסין שבצפון סיין. נסיה זכורה היטב בקרב הנוער יהודי הן בתור חברת בית"ר פעילה, והן כנערה עליזה וידידותית. היא גם לקחה חלק בחוג ספרות רוסי בעל מוניטין של לוסיה זמצ'וז'ני ובלהקת התיאטרון של המועדון היהודי "קונסט".

בשנת 1944 נישאה נסיה לבוריס ("בוב") שמרלינג (ענת דב שמיר), גם הוא מפעילי בית"ר. הזוג עלה ארצה ב-1949 והתיישב באגרובנק (גבעת אולגה) אשר בתיה הראשונים נבנו בידי עולי סיין עצמם, כולל בוריס. במשך זמן מה עבד בוריס כנהג משאית, ואילו נסיה טיפלה בשלושת הילדים: אברהם, דליה ובנימין.

כעבור זמן, עברה משפחת שמיר לתל-אביב שם עבד בוריס (דב) במשך 23 שנים בחברת התעופה הלאומית, אל-על ואילו נסיה - בחברת ביטוח, שניהם כמנהלי חשבונות. במשך השנים האחרונות, מצב בריאותה של נסיה התדרדר, והשמירים נטשו את תל-אביב למקום שקט ושלו יותר - כפר סבא שם הקדיש דב את כולו לטיפול נאמן בנסיה כשהוא מעניק לה לפי מיטב יכולתו את הנוחיות שהיא היתה זקוקה לה. נסיה ודב היו חברי איגוד יוצאי סיין מיום היווסדו, אם כי מצב בריאותה של נסיה לא איפשר לה לקחת חלק בפעילות אגודתנו.

הלווייתה של נסיה נערכה ב-7 בפברואר בבית העלמין ירקון בתל-אביב. היא השאירה אחריה את בעלה, דב, שני בנים, בת ואח, דוד פרידמן עם משפחותיהם. דמותה תיזכר על ידי משפחתה וידידיה הרבים, כולל כותב שורות אלה.

צ.פ.

ריבה בסין ז"ל

ב-22 בדצמבר 2004, הלכה לעולמה ריבה בסין (מויסיבה) לשעבר מחרבין. בת 89 היתה במותה.

ריבה נולדה בעיר מנצ'וריה למשפחה ידועה באזור כולו שהיתה מעורבת עמוקות בחיי הקהילות היהודיות במנצ'וריה, חרבין, ומאוחר יותר בשנחאי וקובי, יפן. בנעוריה היתה ריבה חברה פעילה בסניף בית"ר בחרבין, וכן ידועה כשחקנית בעלת כשרון. היא כתבה עבודה מתחקרת היטב על תולדות עירה, מנצ'וריה וכן מחרוזת שירים שזכו לביקורת ספרותית מרשימה בעתונות הרוסית בחרבין.

ריבה עלתה ארצה עם בעלה סימה ב-1949 והזוג השתקע בירושלים. במשך שנים רבות היתה ריבה מזכירה של הסניף הירושלמי של איגוד יוצאי סיין. הלכה מאיתנו עוד נציגה אחת של דור יהודי חרבין, אשר חונך על כרכי המסורת היהודית-רוסית המפוארת. יהי זכרה ברוך!

מרה עבד במשטרה הבריטית על פי הוראות המוסדות היהודיים, כדי לשמש אמצעי קשר עם הסוכנות היהודית. הבריטים גילו את הדבר ומרה נאלץ לברוח מן הארץ - חזרה לשנחאי כששרה הקדימה את בעלה וחיכתה לבואו לסיין.

שוב שנחאי, שוב מלחמת קיום. במשך ארבע שנים של מלחמת האוקיאנוס השקט, שרה ומרה, בהיותם נתינים בריטיים אשר פלשתינה א"י היתה אז תחת שלטונם המנדטורי, בילו במחנה ריכוז יפני. כאן נולדה ביתם, שולמית.

והנה הגיעה שנת 1948, שנת לידת מדינת ישראל. ושוב חוזר הזוג מרגולב לישראל, ושוב החיים קשים מנשוא. שרה חינכה את הילדים ועבדה. עבדה תמיד ועמדה כתף אל כתף עם מרה עד סוף ימיו.

אז באו שנות הנדודים בעולם - אל סינגפור לשם שלח הגורל את מרה ושוב חזרה לישראל שם הצטרפו לעבודה של איגוד יוצאי סיין. לאחר מחלה ממושכת חשוכת מרפא נפטר מרה ושרה נשארה לבדה. היא לא נשברה. היא לא עזבה את הפעילות באיגוד. במשך שבע שנים היא המשיכה לעבוד מדי יום ביומו משעה 10 עד 13 על כתיבת הביבליוגרפיה והאינדקס של ה"בולטין" ו"יברייסקאיה ז'יון" בשתי שפות (רוסית ואנגלית). ואחריה, צ' בבית, על תרגומים ל"בולטין".

למרות גילה המתקדם, היתה שרה מלאת מרץ וסקרנות לחיים. אינני מכיר רבים אשר "בלעו" מספר כה רב של ספרים כשם ש"בלעה" אותם שרה.

לא היה אדם אשר הכיר את שרה ולא כיבד ואהב את אשה הזאת. היא היתה אדם יוצא דופן, סמל של דור החלוצים המוכנים לענות לכל אתגר ולבוא לכל עזרה. עד סוף ימיה נשארה נאמנה לצווי "בית"ר" - הדר ותגר ולכל חבר בלי הבדל של גיל. שרה תמיד היתה חלק של אותה חברה.

למרות גילה, היא תמיד שאפה להיות עצמאית ולא להיות תלויה בעזרת הזולת. קשה להתרגל למחשבה שלעולם לא נראה את שרה בקרבנו, לא נשמע את צחוקה המתגלגל. הרי נוכחותה בלבד הייתה מספיקה כדי ליצור מצב רוח טוב ושמחה - תמיד ובכל מקום.

מי ייתן וחייה יהיו לדוגמה ומופת למשפחתה ולכל אשר הכירו אותה. היא תמיד תחסר לנו - בישראל, בלוס אנג'לס, בטוקיו, בניו-יורק ובסינדי. החיים יימשכו, אך הם יהיו אחרים בלי שרה.

ת.קאופמן

נסיה שמיר ז"ל

ב-6 בפברואר הלכה לעולמה בכפר סבא נסיה שמיר (פרידמן), לשעבר מטיינטסין. בת 82 היתה במותה.

נסיה נולדה בעיר מנצ'וריה, אך מאוחר יותר

מפגש הדורות בטקס חלוקת האלגות

חנוכה - דצמבר 2022

מיפה זילברג (גולדברג) עם נכדתה

1

לילי קורושי עם הבת והנכדה

2

חיים צוקר וורה בגון עם הנכדים

3

פוליה פינברג עם הנכד צחי

4

אורי ביין עם הבן ארנון

5